



Vlaanderen  
verbeelding werkt

Katern  
Stadsmonitor  
2014

## Gezinnen in de stad

De gezins- en kindvriendelijkheid  
van onze centrumsteden  
in kaart



THUIS  
IN DE  
STAD



# **Gezinnen in de stad**

De gezins- en kindvriendelijkheid  
van onze centrumsteden  
in kaart

Karen Stuyck en Annelies Jacques

m.m.v. Luk Bral, Hilde Schelfaut, Ann Vanderhasselt en  
Hanne Lahousse

## Colofon

'Gezinnen in de stad: de gezins- en kindvriendelijkheid van onze centrumsteden in kaart' is als katern opgenomen bij de Stadsmonitor editie 2014. Beide publicaties zijn een uitgave van het Agentschap Binnenlands Bestuur, tot stand gekomen via een samenwerking tussen de afdeling Beleid Steden, Brussel en Vlaamse Rand en de Studiedienst van de Vlaamse Regering.

De Stadsmonitor en de katern 'Gezinnen in de stad' zijn ook te raadplegen via [www.stadsmonitor.be](http://www.stadsmonitor.be).

### Eindredactie

Karen Stuyck en Annelies Jacques

### Met medewerking van

Luk Bral, Hilde Schelfaut, Ann Vanderhasselt en Hanne Lahousse

### Leden Stedenstuurgroep

Dirk Temmerman (adviseur Stedenbeleid 2009-2014), Simon Gheysen (adviseur Stedenbeleid), Dorien Dossche (Aalst), Reinhard Stoop (Antwerpen), Eric Van Hove en Tineke Van de Walle (Brugge), Noora Paruys en Isabelle Vanderheyden (Genk), Els Verhasselt en Els Bauwens (Gent), Marc Verachtert en Karolien Mondelaers (Hasselt), Bart Verhaeghe (Kortrijk), Elke Van Hamme en Joris Voets (Leuven), Myriam Colle en Iris Deconinck (Mechelen), Gwenny Cooman en Ine Plovie (Oostende), Sara van den Bossche (Sint-Niklaas), Bart De Witte (Roeselare) en Veerle Claes, Peter Anaf en Bart Huysmans (Turnhout).

### Depotnummer

D/2015/3241/038

### Verantwoordelijke uitgever

Guido Decoster, Administrateur-generaal  
Agentschap voor Binnenlands Bestuur  
Boudewijnlaan 30  
1000 Brussel

### Foto cover

© Liesa Olislaegers, in opdracht van mijnLeuven

### Grafische vormgeving en opmaak

Lemento, Berchem

### Drukwerk

Drukkerij Artoos, Kampenhout

#### GEDRUKT DOOR ARTOOS

- ✓ ISO 14001
- ✓ 100% GROENE ENERGIE
- ✓ KLIMAATNEUTRAAL BEDRIJF
- ✓ MVO GEDREVEN

KLIMAATNEUTRAAL GEDRUKT  
certificaat nr.: 53529-1401-1013  
[www.arfoos.be](http://www.arfoos.be)



MIX  
Papier van  
verantwoorde herkomst  
FSC® C007370

## **Algemene inleiding**

Copywriting: Joeri De Bruyn en Dimitri Neyt (Public Space).

## **Deel 1- Indicatoren gezinnen in de stad**

### **Copywriting inleiding**

Joeri De Bruyn en Dimitri Neyt (Public Space).

### **Redactie indicatoren**

Guy Pauwels, Karen Stuyck en Annelies Jacques.

### **Leescomité indicatoren**

Marianne Labre (stad Gent) en Marie-Anne Moreas (SVR).

### **Begeleiding uitwerking indicatoren**

JongerenOnderzoeksPlatform (JOP) – Diederik Cops m.m.v. Lieve Bradt en Tineke Van de Walle.

### **Begeleidingsgroep indicatoren**

Vertegenwoordigers van de 13 steden, de Vlaamse Vereniging Jeugddiensten (VVJ), Kind en Samenleving, het Kinderrechtencommissariaat, het JongerenOnderzoeksPlatform, de Gezinsbond, het European Network of Child Friendly Cities (ENCFC), het Kenniscentrum Kinderrechten (KEKI), Kind en Gezin, l'observatoire de l'enfance, de la jeunesse et de l'aide à la jeunesse, het Kenniscentrum Vlaamse Steden (KCVS), de Afdeling Jeugd en het Team Stedenbeleid van de Vlaamse overheid, de Studiedienst van de Vlaamse Regering, het kabinet van de Vlaamse minister van Jeugd en het kabinet van de Vlaamse minister van Stedenbeleid.

## **Deel 2- Kinderen en jongeren in de stad**

### **Copywriting deel 2 – Kinderen en jongeren in de stad:**

Joeri De Bruyn en Dimitri Neyt (Public Space)

### **Visietekst**

Hogeschool Gent, vakgroep Sociaal werk - Sven De Visscher en Didier Reynaert. De volledige visietekst is raadpleegbaar via [www.stadsmonitor.be](http://www.stadsmonitor.be).

### **Begeleidingsgroep visietekst**

Vertegenwoordigers van de 13 steden, de Vlaamse Vereniging Jeugddiensten (VVJ), Kind en Samenleving, het Kinderrechtencommissariaat, het JongerenOnderzoeksPlatform (JOP), de Gezinsbond, het European Network of Child Friendly Cities (ENCFC), het Kenniscentrum Kinderrechten (KEKI), Kind en Gezin, het Kenniscentrum Vlaamse Steden (KCVS), de Afdeling Jeugd en het Team Stedenbeleid van de Vlaamse overheid, de Studiedienst van de Vlaamse Regering, het kabinet van de Vlaamse minister van Jeugd en het kabinet van de Vlaamse minister van Stedenbeleid.

### **Uitvoering opdracht 'Percentieonderzoek bij kinderen en jongeren in het kader van de Stadsmonitor'**

Kind en Samenleving – An Piessens, Francis Vaningelgem, Hans Berten en Marlies Marreel m.m.v. Hogeschool Gent, vakgroep Sociaal werk en Mediaraven.

### **Begeleidingsgroep opdracht 'Perceptieonderzoek bij kinderen en jongeren in het kader van de Stadsmonitor:**

Vertegenwoordigers van de 13 steden, Kind en Samenleving, het Kenniscentrum Kinderrechten (KEKI), Kind en Gezin, l'observatoire de l'enfance, de la jeunesse et de l'aide à la jeunesse, het Kenniscentrum Vlaamse Steden (KCVS), de Afdeling Jeugd en het Team Stedenbeleid van de Vlaamse overheid, de Studiedienst van de Vlaamse Regering, het kabinet van de Vlaamse minister van Jeugd en het kabinet van de Vlaamse minister van Stedenbeleid.



## Woord vooraf

Steden hebben voor iedereen heel wat te bieden, ook voor gezinnen, kinderen en jongeren. Het houden en aantrekken van jonge gezinnen met kinderen blijft één van de speerpunten van het Vlaamse Stedenbeleid. Beter zicht krijgen op de elementen die van belang zijn om voor de stad te kiezen, is dan ook een eerste stap om gezinnen in de stad te houden en hen aan te trekken. De Stadsmonitor bevat hierover een veelheid aan informatie.

Een extra katern dat deze informatie verzamelt, was dan ook wenselijk. Meer dan 50 indicatoren uit de Stadsmonitor editie 2014 werden gebundeld weergegeven en op maat van gezinnen met kinderen berekend. Bovendien werd er gekeken of hun mening of gedrag verschilt van deze van andere stadsbewoners. Nieuw in de survey van de Stadsmonitor is dat het aantal vragen nog uitgebreid werd. Hoe tevreden is men bijvoorbeeld over de kindvriendelijkheid van de horeca in de stad? Hoe verkeersveilig vindt men de eigen buurt voor kinderen? Kunnen kinderen er veilig spelen?

Maar ook de stem van kinderen en jongeren zelf kan een belangrijke bron van informatie over de leefbaarheid en duurzaamheid van de stad opleveren. Er werd een digitale tool ontwikkeld en uitgetest bij bijna 400 kinderen en jongeren in de stad. De eerste resultaten zijn hoopgevend. Enerzijds houden kinderen en jongeren van de stad waarin ze wonen en vinden het er leuk winkelen. Anderzijds vindt slechts een minderheid dat ze veilig kan spelen in de buurt.

Graag nodig ik u uit om mee op ontdekking te gaan in deze extra katern over 'Gezinnen in de stad'. Lees het boek samen met de Stadsmonitor editie 2014, beide boeken vullen elkaar immers aan. Ik wil krachtige steden, die een motor zijn voor Vlaanderen. De Stadsmonitor en deze extra katern zijn één van de vele bouwstenen voor dat krachtige beleid.

Tot slot een welgemeende dank aan iedereen die meegewerkt heeft aan dit extra katern.

**Liesbeth Homans**

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen,  
Gelijke Kansen en Armoedebestrijding

# INHOUDSTAFEL

|                                                                                               |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Inleiding                                                                                     | 11 |
| Deel I Indicatoren gezinnen in de stad                                                        | 14 |
| Inleiding indicatoren                                                                         | 15 |
| Leeswijzer survey-indicatoren                                                                 | 17 |
| Overzicht indicatoren                                                                         | 21 |
| Migratiesaldo naar leeftijd                                                                   | 22 |
| Verhuisintentie                                                                               | 24 |
| Tevredenheid over de woning, buurt en stad                                                    | 26 |
| Jonge verkeersslachtoffers                                                                    | 28 |
| Tevredenheid over fietsinfrastructuur in de buurt                                             | 30 |
| Tevredenheid over de verkeersveiligheid van de buurt                                          | 32 |
| Tevredenheid over openbaar vervoer in de buurt                                                | 34 |
| Tevredenheid over de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van/in de stad                      | 36 |
| Vrijtijdsactiviteiten voor kinderen                                                           | 38 |
| Tevredenheid over speelvoorzieningen, activiteiten voor kinderen en veilig spelen in de buurt | 40 |
| Tevredenheid over voorzieningen en activiteiten voor jongeren in de buurt                     | 42 |
| Speelruimte en jeugdruimte in de wijk                                                         | 44 |
| Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie in de stad                                | 46 |
| Bezoek park, speeltuin of speelplein                                                          | 48 |
| Tevredenheid over groen in de buurt en in de stad                                             | 50 |
| Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van de horeca                                        | 52 |
| Woningkenmerken                                                                               | 54 |
| Betalingsmoeilijkheden                                                                        | 56 |
| Kansarmoede bij kinderen                                                                      | 59 |
| Spijbelgedrag                                                                                 | 62 |
| Risicofactoren arbeidsloopbaan                                                                | 64 |
| Schoolse vertraging                                                                           | 67 |
| Mantelzorg voor de opvang van kleine kinderen                                                 | 70 |
| Lagere scholen en voorschoolse kinderopvang in de wijk                                        | 72 |
| Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad             | 74 |
| Voorschoolse kinderopvang                                                                     | 76 |

|                                                                                       |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Deel II Kinderen en jongeren in de stad</b>                                        | <b>80</b>  |
| Inleiding                                                                             | 81         |
| <b>Visie – Kinderen en jongeren zijn medeburgers in een duurzame en leefbare stad</b> | <b>82</b>  |
| De stad als opvoeder                                                                  | 83         |
| Kinderen en jongeren erkennen als medeburgers                                         | 84         |
| Bouwstenen van de kindvriendelijke stad                                               | 85         |
| <b>Pilootstudie – Hoe beleven kinderen en jongeren de stad?</b>                       | <b>88</b>  |
| Perceptieonderzoek                                                                    | 89         |
| Kenmerken                                                                             | 90         |
| Leefwereldgericht                                                                     | 90         |
| Vier activiteiten                                                                     | 91         |
| Lessen uit de pilootstudie                                                            | 96         |
| <b>Testbevraging – Eerste resultaten en aanbevelingen</b>                             | <b>103</b> |
| Digitale vragenlijst                                                                  | 104        |
| Leefwereldgerichte bevraging                                                          | 104        |
| Verloop van de bevraging                                                              | 105        |
| Samenstelling steekproef                                                              | 106        |
| Resultaten van de testbevraging                                                       | 107        |
| Conclusies                                                                            | 125        |
| <b>Afkortingen</b>                                                                    | <b>130</b> |



# INLEIDING

Een aantal steden in Vlaanderen vertonen een relatief nieuwe tendens. Ze 'vergroenen'. De grootsteden Antwerpen en Gent krijgen nu al te maken met een gevoelige toename van het aantal kinderen en jongeren. In Antwerpen kwamen er tussen 2009 en 2014 12.984 kinderen onder de 18 jaar bij. Dat is een toename van 13%. Kinderen en jongeren maken ondertussen 21,9% of meer dan één vijfde uit van de Antwerpse bevolking. Ook in Gent maken anno 2014 min-achtienjarigen 19,2% van de bevolking uit, tegenover 18,9% in 2009. Dat is een stijging van 2.940 kinderen onder de 18 jaar of 6 tot 7% op vijf jaar tijd.

Volgens de SVR-prognoses ([www.vlaanderen.be/svr](http://www.vlaanderen.be/svr)) zal deze trend zich in Antwerpen en Gent de komende jaren verder doorzetten. Ook in Mechelen, Sint-Niklaas, Hasselt en Aalst verwachten we een toename van het aantal kinderen en jongeren. In Brugge, Gent en Oostende geven de prognoses eerder aan dat het aantal jongeren erop achteruitgaat. In de andere centrumsteden stagneren de cijfers.

Toch is het fenomeen van de stadsvlucht van jonge gezinnen met kinderen nog niet definitief gekeerd. Nogal wat tweeverdieners verhuizen nog steeds naar de stadsrand of het platteland van zodra er kinderen op komst zijn.

De steden in Vlaanderen blijven dus voor de uitdaging staan om kind- en gezinsvriendelijker te worden. De stad moet een leefbare en duurzame plek worden waar gezinnen, kinderen en jongeren zich thuis voelen en voldoende kansen krijgen om hun burgerschap te ontplooien.

## Meten is weten

Het boek 'Gezinnen in de stad: de gezins- en kindvriendelijkheid van onze centrumsteden in kaart' is als katern opgenomen bij de editie 2014 van de Stadsmonitor.

Sinds 2004 meet en beschrijft de Stadsmonitor de ontwikkelingen van dertien Vlaamse steden: de grootsteden Antwerpen en Gent en de elf centrumsteden Aalst, Brugge, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout. Aan de hand van indicatoren gaat de Stadsmonitor na of de steden in een meer leefbare en duurzame richting evolueren. Zijn de inwoners tevreden over hoe ze wonen, leven en werken in hun stad? Is hun stad aangenaam, groen en duurzaam? Zijn er voldoende plaatsen en mogelijkheden voor cultuurbeleving, sport en vrije tijd? Voelen burgers zich veilig in hun stad? Hoe verplaatsen ze zich? En hoe is het gesteld met onderwijs, zorg en kinderopvang? De Stadsmonitor is een belangrijk instrument om het stedelijk beleid vorm te geven.

De Stadsmonitor maakt gebruik van centrale databanken, decentrale data die door de steden worden verzameld (GIS-indicatoren) en survey-indicatoren. De indicatoren laten toe om de ontwikkelingen in de dertien genoemde steden op te volgen door de resultaten te vergelijken met eerdere edities van de Stadsmonitor (2004, 2006, 2008, 2011 en 2014).

Aan de basis van de keuze van indicatoren van de Stadsmonitor ligt een visie op een wenselijke toekomst voor de Vlaamse groot- of centrumstad. De visie werd opgesteld aan de hand van verschillende beleidsdomeinen en de vier duurzaamheidsprincipes (ecologische, economische, sociale en institutionele duurzaamheid).

## Focus op kinderen en gezinnen met kinderen

Het aantrekken en behouden van jonge gezinnen met kinderen in de steden is, sinds zijn oprichting tien jaar geleden, een van de belangrijke doelstellingen van het Vlaamse Stedenbeleid. Daarom is het belangrijk om een beter zicht te krijgen op de elementen en de factoren die van belang zijn voor gezinnen om wel of niet voor de stad te (blijven) kiezen.

Maar ook de stem van de kinderen en jongeren zelf kan een belangrijke bron van informatie over de leefbaarheid en de duurzaamheid van de stad opleveren. De visiematrix en een groot aantal indicatoren in de vorige edities van de Stadsmonitor besteedden reeds aandacht aan gezinnen met jonge kinderen in de stad, maar een expliciete visie op de positie van kinderen en jongeren in de stad ontbrak. De mening van kinderen en jongeren over hun stad en hun handelingsmogelijkheden werden niet bevraagd.

Vanuit die bezorgdheid is in samenwerking met de dertien steden, diverse experts uit het middenveld en de academische wereld nagegaan hoe de visiematrix en de indicatoren de aandacht voor de beleving van de stad door kinderen en jongeren en hun handelingsmogelijkheden beter in beeld kunnen brengen.

## Visie

Om de krijtlijnen van deze hernieuwde focus op kinderen en jongeren uit te tekenen, startte het Vlaamse Stedenbeleid een dialoog op met vertegenwoordigers van de centrumsteden en diverse experts uit het middenveld en de academische sector. Sven De Visscher en Didier Reynaert van de Hogeschool Gent brachten de belangrijkste inzichten samen tot een samenhangende visie rond de positie van kinderen en jongeren in de stad: 'Kinderen en jongeren als medeburgers in een duurzame en leefbare stad'.

De integrale visietekst is te raadplegen op: [www.stadsmonitor.be](http://www.stadsmonitor.be). Deze publicatie brengt hiervan een beknopte synthese.

De auteurs reikten eveneens een kader aan om deze visietekst te vertalen naar de visiematrix van de Stadsmonitor. Er volgde een reeks van voorstellen om een aantal intenties van de visiematrix aan te passen en nieuwe intenties toe te voegen. De voorstellen werden bediscussieerd in de 'Stedenstuurgroep'. De Stedenstuurgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van elk van de dertien centrumsteden die instaan voor de begeleiding van de ontwikkeling van de Stadsmonitor. Sommige voorstellen sneuvelden of werden aangepast, bijvoorbeeld omdat het principe reeds vervat zat in een andere intentie. Andere voorstellen van intenties werden aanvaard. Het gaat zowel om aanpassingen aan bestaande intenties als volledig nieuwe intenties. Een voorbeeld van zo'n nieuwe intentie is: 'In de stad zijn er bespeelbare en beleefbare straten. Dit draagt bij tot ontmoeting, buurtbeleving, leefbaarheid en spel.'

Een overzicht van de belangrijkste aanvullingen per activiteitendomein is beschreven in de algemene inleiding van de Stadsmonitor editie 2014. De volledige lijst van intenties en een overzicht van de aanpassingen zijn te raadplegen op [www.stadsmonitor.be](http://www.stadsmonitor.be).

## Indicatoren

De volgende fase werd uitgevoerd door het Jeugd-OnderzoeksPlatform (JOP). Het JOP herbekeek de indicatoren uit de Stadsmonitor en zocht naar gepaste indicatoren bij de nieuwe en herwerkte intenties uit de visiematrix. Het beoordeelde de voorgestelde indicatoren op relevantie en interpreteerbaarheid. In het proces werd de voorkeur gegeven aan indicatoren die verband houden met meerdere activiteitendomeinen. Ook hier werd de filosofie van de Stadsmonitor gevolgd. Enkel

omgevingsindicatoren werden opgenomen, geen indicatoren die een beleidseffect meten. Pas achteraf werd nagegaan of voor deze indicatoren ook cijfers beschikbaar waren. Sommige indicatoren, zoals bijvoorbeeld 'speelweefsel' kunnen op dit moment nog niet ingevuld worden.

De Stedenstuurgroep speelde ook in deze fase een belangrijke rol. Alle aanvullingen en aanpassingen aan indicatoren werden aan de Stedenstuurgroep ter goedkeuring voorgelegd.

Het resultaat van dit proces is een set van indicatoren op basis van registraties, zoals spijbelgedrag, vrijetijdsactiviteiten, jonge verkeersslachtoffers en survey-indicatoren. Survey-indicatoren verwijzen naar de perceptie of de beleving van de stad, buurt of voorzieningen of naar het gedrag van de stadsbewoners. Een deel van de indicatoren werden reeds opgenomen bij vorige edities van de Stadsmonitor, een deel van de indicatoren zijn nieuw.

## Perceptie en handelingsmogelijkheden van kinderen

De enquêtes van de Stadsmonitor, zelfs na de aanvulling met nieuwe survey-vragen, volstaan echter niet om een accuraat beeld te krijgen van de kind- en gezinsvriendelijke stad. De stem van kinderen zelf werd immers nog niet gehoord. De enquêtes bevragen enkel de perceptie en het gedrag van volwassenen en jongeren ouder dan zestien jaar, maar niet bij de groep van min-zestienjarigen. Dat is een leemte, want kinderen en jongeren hebben veel te vertellen over de stad. Hun stem kan een waardevolle bron van informatie zijn. Te weten komen hoe kinderen hun stad ervaren, beleven en appreciëren is echter geen eenvoudige opgave. Het vereist instrumenten die aangepast zijn aan de leefwereld van kinderen.

Kind & Samenleving werkte daarom in samenwerking met de Hogeschool Gent en Mediaraven een onderzoek uit. Dat verliep in twee fasen: een kwalitatief en kwantitatief luik. Een creatieve 'pilootstudie' sprak kinderen in kleine groepjes aan op hun beleving van hun buurt en de stad. Inzichten uit de pilootstudie leverden het materiaal om een digitale vragenlijst op te stellen waarmee kinderen en jongeren op veel grotere schaal over hun stad en buurt bevraagd kunnen worden. De onderzoekers testten de digitale vragenlijst in september 2014 in negen scholen in zes steden uit.

## Opbouw van het boek

Deze publicatie is de neerslag van het hierboven beschreven traject. Het eerste deel van de publicatie bekijkt het cijfermateriaal dat samenhangt met de kind- en gezinsvriendelijke stad: survey-indicatoren, indicatoren op basis van registraties en GIS-indicatoren.

Deze indicatoren zijn ook opgenomen in de boekeditie 2014 van de Stadsmonitor en worden daar voorzien van volgend icoon.



Gezin

Voor de survey-vragen is er specifiek gekeken naar de mening van gezinnen met inwonende kinderen. Hoe percipiëren zij de stad? Wat is de mening van ouders over de verkeersveiligheid van hun buurt? Welke indruk hebben zij van het groen in hun wijk of stad? Hoe staan zij tegenover de speelruimtes en de kinderopvang in de stad? En verschilt hun mening van die van andere stadsbewoners?

Het tweede deel van deze publicatie geeft een stem aan de kinderen en jongeren zelf. Dit deel begint met een samenvatting van de visietekst over de kindvriendelijke stad: 'Kinderen en jongeren als medeburgers in een duurzame en leefbare stad'.

Daarna volgt de samenvatting van het perceptieonderzoek en de testbevraging op maat van de leefwereld van kinderen en jongeren. Hoe tevreden zijn kinderen over de stad, buurt of wijk? Vinden zij dat ze veilig kunnen spelen in hun buurt? In welke mate kunnen of mogen zij zich zelfstandig in het verkeer verplaatsen?

De testbevraging werd uitgevoerd in zes steden bij 363 kinderen en jongeren. De eerste resultaten worden hier weergegeven. De resultaten en analyses tonen het potentieel van dit instrument-op-maat voor een kind- en gezinsvriendelijk stedenbeleid.



## Inleiding

Dit deel geeft een overzicht van de indicatoren uit de Stadsmonitor 2014 die betrekking hebben op de kind- en gezinsvriendelijke stad.

De lijst van indicatoren is het resultaat van een participatief proces. De nieuwe en herwerkte intenties uit de visiematrix, opgesteld op basis van de visietekst 'Kinderen en jongeren als medeburgers in een duurzame en leefbare stad' (zie deel 2), zijn vertaald in concrete en (potentieel) meetbare indicatoren. Het JeugdOnderzoeksPlatform (JOP) stond in voor de begeleiding van de opdracht. Dit resulteerde in een werkdocument met een lange lijst van mogelijke indicatoren.

Een eerste versie daarvan werd ter bespreking voorgelegd aan een expertengroep met vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid, de stedelijke administratieve diensten en het maatschappelijk middenveld. Zij beoordeelden de indicatoren op relevantie en interpreteerbaarheid. De voorkeur ging uit naar indicatoren die verband houden met meerdere activiteitendomeinen. Omdat de Stadsmonitor een omgevingsmonitor is, werden procesindicatoren, die betrekking hebben op processen die zich voltrekken op het niveau van de stedelijke diensten, niet opgenomen.

Op basis van de opmerkingen, suggesties en aanbevelingen van de expertengroep is een aangepaste lijst opgemaakt. De Stedenstuurgroep, met vertegenwoordigers van elk van de dertien centrumsteden, beoordeelde de lijst. Sommige indicatoren sneuvelden, voor andere werd er een werkbaar alternatief ('second best') gezocht omdat de indicator nog niet van data voorzien kon worden.

## Soorten indicatoren

Het resultaat van het participatief proces is een uitgebreide indicatorenset met zowel survey-indicatoren, registraties als GIS-indicatoren.

### Survey-indicatoren

De survey-indicatoren verwijzen naar de perceptie of de beleving van de stad, buurt of voorzieningen of naar het gedrag van de stadsbewoners. De Stadsmonitor 2014 brengt de mening of het gedrag van alle stadsbewoners in beeld. In deze katern zijn er bijkomende analyses op die survey-data uitgevoerd om de mening of beleving van huishoudens met inwonende kinderen in beeld te brengen. Tevens is er nagegaan of er een verschil in mening is met huishoudens zonder inwonende kinderen (zie Leeswijzer survey-indicatoren). De perceptie van kinderen is hier nog niet in beeld gebracht, maar komt aan bod in deel 2 van deze publicatie.

Volgende survey-indicatoren worden in beeld gebracht:

- Tevredenheid over speelvoorzieningen, activiteiten voor kinderen en veilig spelen in de buurt.
- Tevredenheid over voorzieningen en activiteiten voor jongeren in de buurt.
- Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van de horeca
- Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie in de stad.
- Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad.
- Tevredenheid over openbaar vervoer in de buurt.
- Tevredenheid over fietsinfrastructuur in de buurt.
- Tevredenheid over de verkeersveiligheid van de buurt.
- Tevredenheid over bereikbaarheid en verkeersveiligheid van/in de stad.
- Betalingsmoeilijkheden.
- Bezoek park, speeltuin of speelplein.
- Tevredenheid over de woning, buurt en stad.
- Woningkenmerken.
- Tevredenheid over groen in de buurt en in de stad.
- Verhuisintentie.
- Tevredenheid over kinderopvang
- Mantelzorg voor de opvang van kleine kinderen.

## Registraties

Registraties verwijzen naar data uit centrale databanken. Ze zijn een weergave van de stand van zaken en een evolutie in de tijd. Volgende registraties zijn opgenomen:

- Spijbelgedrag.
- Schoolse vertraging.
- Risicofactoren arbeidsloopbaan.
- Kansarmoede bij kinderen.
- Migratiesaldo naar leeftijd.
- Vrijtijdsactiviteiten voor kinderen.
- Jonge verkeersslachtoffers.
- Voorschoolse kinderopvang.

### GIS-indicatoren

GIS-indicatoren worden berekend op basis van cartografisch materiaal. In de Stadsmonitor worden ze ingezet om de bereikbaarheid van voorzieningen in beeld te brengen. Voor deze katern zijn volgende indicatoren opgenomen:

- Speelruimte en jeugdruimte in de wijk.
- Lagere scholen en voorschoolse kinderopvang in de wijk.

Al deze indicatoren zijn eveneens terug te vinden in de Stadsmonitor 2014 en worden daar aangeduid met volgend icoon.



Een uitzondering is de indicator betalingsmoeilijkheden voor schoolkosten en voor kinderopvang. Die komt enkel aan bod in deze publicatie. Verschillende indicatoren worden samengenomen in één fiche om de indicatoren te kunnen vergelijken en zo de leesbaarheid te vergroten.

### Survey Stadsmonitor 2014

De survey van de Stadsmonitor 2014 is bevraagd bij een representatief staal van de inwoners van de dertien centrumsteden ouder dan 16 jaar. De steekproefomvang moet representatieve uitspraken voor de dertien steden samen én voor iedere stad afzonderlijk toelaten.

Steden konden tevens – tegen kostprijs – extra bevragingen laten uitvoeren op deelgemeente- of buurtniveau om zo zicht te krijgen op onderlinge verschillen binnen hun stad. De steden Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Leuven en Turnhout hebben hiervan gebruik gemaakt.

Rekening houdend met een realistisch responspercentage tussen 35 en 40% werd de initieel uit te zetten steekproef begroot op 48.700 eenheden. Na akkoord van de colleges van burgemeester en schepenen en in overleg met de stadsbesturen werd de steekproef getrokken uit de bevolkingsregisters.

De directe benadering van de respondent verliep via vier communicatiemomenten en is gestoeld op de methode van Dillman. De startdatum was 22 april 2014. De netto-respons bedroeg 19.350 eenheden op 11 juli 2014. Hiervan werden in uitvoering van de methode van Dillmann 10.000 gelukkigen bedankt met een cadeaubon ter waarde van zes euro.

Gemiddeld vier op tien aangeschreven respondenten vulden de vragenlijst op kwaliteitsvolle wijze in. Eén op vier respondenten vulde de bevraging online in.

Meer uitleg over de steekproeftrekking en de benadering van de respondenten is terug te vinden in de leeswijzer van de boekeditie Stadsmonitor 2014 en op [www.stadsmonitor.be](http://www.stadsmonitor.be).

Vrouwen hebben de vragenlijsten iets vlotter ingevuld teruggestuurd dan mannen. Er zijn minder jongeren en jongvolwassenen onder de respondenten dan in de werkelijke populatie. Daardoor zijn de andere leeftijdscategorieën licht oververtegenwoordigd. Vooral de leeftijdsgroep 45-75-jarigen is oververtegenwoordigd. Tussen de steden onderling zijn er lichte verschillen, maar er zijn geen echte uitschieters. Vreemdelingen of niet-Belgen zijn ondervertegenwoordigd. In totaal werden 1.591 vragenlijsten van niet-Belgen ontvangen.

Om die over- en ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen door non-respons op te vangen, worden de data van de gerealiseerde steekproef gewogen. De gewogen steekproef is representatief voor de kenmerken leeftijd en geslacht in iedere stad en voor alle steden samen.

De weging doet twee dingen. In eerste instantie wordt er gewogen voor de bevolkingsaantallen van de verschillende centrumsteden (en voor Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Leuven en Turnhout ook voor de bevolkingsaantallen van de districten of de stadsdelen). Het resultaat is dat gewogen percentages die berekend zijn op het hele databestand, gelden voor 'alle inwoners van de dertien centrumsteden'.

In tweede instantie wordt er gewogen voor de gecombineerde verdeling van leeftijd en geslacht binnen elke stad of voor Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Leuven en Turnhout binnen elk stadsdeel. Het resultaat is dat de gewogen data representatief zijn voor de variabelen leeftijd en geslacht. Als bepaalde kenmerken samenhangen met leeftijd en/of geslacht dan zal de gewogen verdeling voor die kenmerken anders zijn dan de ongewogen verdeling.

### Survey Stadsmonitor 2014

|                                          | Vereist aantal netto respondent | Uitgezette steekproef | Respons Postaal | Respons Online | Totaal Respons | Totaal Respons (%) |
|------------------------------------------|---------------------------------|-----------------------|-----------------|----------------|----------------|--------------------|
| Aalst (550 + 1250) (6 stadsdelen)        | 1.800                           | 5.200                 | 1.617           | 422            | 2.039          | 39,2               |
| Antwerpen (1000 + 2500) (9 districten)   | 3.500                           | 9.700                 | 2.639           | 868            | 3.507          | 36,2               |
| Brugge (650 + 850) (5 stadsdelen)        | 1.500                           | 4.300                 | 1.523           | 341            | 1.864          | 43,3               |
| Genk (500 + 1900 extra) (8 stadsdelen)   | 2.400                           | 6.900                 | 2.059           | 516            | 2.575          | 37,3               |
| Gent                                     | 850                             | 2.300                 | 668             | 180            | 848            | 36,9               |
| Hasselt                                  | 525                             | 1.450                 | 499             | 135            | 634            | 43,7               |
| Kortrijk                                 | 550                             | 1.500                 | 509             | 145            | 654            | 43,6               |
| Leuven (600 + 1800 extra) (8 stadsdelen) | 2.400                           | 6.900                 | 1.902           | 837            | 2.739          | 39,7               |
| Mechelen                                 | 550                             | 1.500                 | 424             | 182            | 606            | 40,4               |
| Oostende                                 | 525                             | 1.450                 | 502             | 112            | 614            | 42,3               |
| Roeselare                                | 500                             | 1.350                 | 459             | 112            | 571            | 42,3               |
| Sint-Niklaas                             | 525                             | 1.450                 | 466             | 122            | 588            | 40,6               |
| Turnhout (500 + 1250) (7 stadsdelen)     | 1.750                           | 4.700                 | 1.690           | 421            | 2.111          | 44,9               |
| Totaal 13 steden                         | 17.375                          | 48.700                | 14.957          | 4.393          | 19.350         | 39,7               |

## Survey-indicatoren

De survey-indicatorenfiches zijn steeds op dezelfde manier opgesteld: definitie, toelichting, aandachtspunten en een tabel en grafiek.

Voor de grafiek en tabel wordt de perceptie van de inwoners die leven in een huishouden met inwonende kinderen uitgezet ten opzichte van de inwoners die leven in een huishouden zonder inwonende kinderen. Huishoudens zonder inwonende kinderen omvatten alleenstaanden, koppels zonder kinderen en personen waarvan de kinderen al uit huis zijn.

Bij de toelichting wordt gemakshalve gesproken over huishoudens met/zonder inwonende kinderen, hoewel het strikt genomen inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen is. De

survey van de Stadsmonitor richt zich op individuen en niet op de referentiepersoon van het huishouden.

In totaal werden er 11.622 inwoners bevraagd die leven in een huishouden zonder inwonende kinderen en 7.728 die wonen in een huishouden met inwonende kinderen.

De survey-data zijn een overschatting van het aantal gezinnen met inwonende kinderen. De bevolkingscijfers geven 33,2% gezinnen met inwonende kinderen voor de dertien steden samen in 2014, in de survey is dat 39,9% (ongewogen).

Voor de indicator 'Betalingsmoeilijkheden voor kinderopvang' werd er enkel gekeken naar inwoners die leven in een huishouden met minstens 1 kind jonger dan 12 jaar in het gezin. De verdeling over de steden is weergegeven in de onderste tabel.

### Aantal en aandeel inwoners die leven in een huishouden zonder/met inwonende kinderen (ongewogen)

|                  | Zonder inwonende kinderen |             | Met inwonende kinderen |             | Totaal |             |
|------------------|---------------------------|-------------|------------------------|-------------|--------|-------------|
|                  | Aantal                    | Aandeel (%) | Aantal                 | Aandeel (%) | Aantal | Aandeel (%) |
| Aalst            | 1.224                     | 60,0        | 815                    | 40,0        | 2.039  | 100,0       |
| Antwerpen        | 2.110                     | 60,2        | 1.397                  | 39,8        | 3.507  | 100,0       |
| Brugge           | 1.135                     | 60,9        | 729                    | 39,1        | 1.864  | 100,0       |
| Genk             | 1.346                     | 52,3        | 1.229                  | 47,7        | 2.575  | 100,0       |
| Gent             | 537                       | 63,3        | 311                    | 36,7        | 848    | 100,0       |
| Hasselt          | 372                       | 58,7        | 262                    | 41,3        | 634    | 100,0       |
| Kortrijk         | 369                       | 56,4        | 285                    | 43,6        | 654    | 100,0       |
| Leuven           | 1.764                     | 64,4        | 975                    | 35,6        | 2.739  | 100,0       |
| Mechelen         | 343                       | 56,6        | 263                    | 43,4        | 606    | 100,0       |
| Oostende         | 428                       | 69,7        | 186                    | 30,3        | 614    | 100,0       |
| Roeselare        | 340                       | 59,5        | 231                    | 40,5        | 571    | 100,0       |
| Sint-Niklaas     | 361                       | 61,4        | 227                    | 38,6        | 588    | 100,0       |
| Turnhout         | 1.293                     | 61,3        | 818                    | 38,7        | 2.111  | 100,0       |
| Totaal 13 steden | 11.622                    | 60,1        | 7.728                  | 39,9        | 19.350 | 100,0       |

### Aantal en aandeel inwoners die leven in een huishouden met minstens 1 kind jonger dan 12 jaar/ kind van 12 jaar of ouder (ongewogen)

|                  | Minstens 1 kind jonger dan 12 jaar in het gezin | Kind van 12 jaar of ouder | Totaal |
|------------------|-------------------------------------------------|---------------------------|--------|
| Aalst            | 340                                             | 475                       | 815    |
| Antwerpen        | 736                                             | 661                       | 1.397  |
| Brugge           | 298                                             | 431                       | 729    |
| Genk             | 486                                             | 743                       | 1.229  |
| Gent             | 164                                             | 147                       | 311    |
| Hasselt          | 104                                             | 158                       | 262    |
| Kortrijk         | 122                                             | 163                       | 285    |
| Leuven           | 453                                             | 522                       | 975    |
| Mechelen         | 135                                             | 128                       | 263    |
| Oostende         | 63                                              | 123                       | 186    |
| Roeselare        | 94                                              | 137                       | 231    |
| Sint-Niklaas     | 100                                             | 127                       | 227    |
| Turnhout         | 317                                             | 501                       | 818    |
| Totaal 13 steden | 3.412                                           | 4.316                     | 7.728  |

## Leeswijzer voor een tabel

De tabel geeft de mening of het gedrag van inwoners die leven in een huishouden met inwonende kinderen ten opzichte van inwoners die leven in een huishouden zonder inwonende kinderen. Telkens werd nagegaan of er een significant verschil optreedt tussen beide groepen. Als een verschil significant genoemd wordt, wil dat zeggen dat de kans dat dit verschil op basis van toeval gevonden is, kleiner is dan 5%, of dat men met 95% zekerheid kan stellen dat dit verschil ook in de realiteit te vinden is.

Bivariate verschillen werden in tweede instantie ook multivariaat getoetst. De multivariate toets gaat na bij constant houden van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding of de mening of het gedrag verschilt tussen inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen. De weergegeven significantie in de tabel heeft betrekking op de netto-effecten uit de multivariate analyse. Dat wil zeggen dat het significante verschil niet te wijten is aan een andere samenstelling in geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleidingsniveau van de inwoners die leven in een huishouden met versus zonder inwonende kinderen.

Daardoor is het wel mogelijk dat een niet-significant bivaariaat verschil multivariaat toch significant wordt. Deze situatie doet zich voor als het bivariate verschil onderdrukt werd (suppressie). Als rekening wordt gehouden met andere verdelingen volgens geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleidingsniveau, kan het verschil vergroten en wordt het netto-effect significant. Omgekeerd kan ook: een groot bivaariaat verschil kan multivariaat niet significant zijn (schijnverband). Dit komt voor wanneer de verschillen eerder te wijten zijn aan leeftijd, opleiding, nationaliteit of geslacht. Om exact te bepalen wat er aan de hand is, zijn er echter grondigere analyses met interactie-effecten nodig.

De steden die extra bevraagd werden (Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Leuven en Turnhout) kunnen sneller een significant resultaat bekomen door het grotere aantal respondenten. Ook vrij kleine verschillen kunnen als 'echte' verschillen aangeduid worden. Daarom is het in dit geval belangrijk om naar de effectieve percentages te kijken om de betekenis van een verschil in te

schatten. Ook het omgekeerde kan zich voordoen: een vrij groot verschil kan niet significant zijn door het beperktere aantal respondenten.

## Leeswijzer voor een grafiek

De grafiek is meestal een weergave van de tabel in een hoog/laag/slot-diagram. Dit diagram heeft verschillende voordelen.

In eerste instantie kunnen verschillende indicatoren in een oogopslag samen gelezen worden.

Het verschil tussen de stad met de grootste en die met de kleinste tevredenheidscijfers kan snel afgelezen worden.

Het verschil tussen inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen kan gemakkelijk afgelezen worden.

Naast deze voordelen hebben dergelijke diagrammen ook nadelen, bijvoorbeeld wanneer men de resultaten van de eigen stad wil bekijken. Deze informatie kan men wel aflezen in de tabel.



## Overzicht indicatoren

|                                                                                               |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Migratiesaldo naar leeftijd                                                                   | 22 |
| Verhuisintentie                                                                               | 24 |
| Tevredenheid over de woning, buurt en stad                                                    | 26 |
| Jonge verkeersslachtoffers                                                                    | 28 |
| Tevredenheid over fietsinfrastructuur in de buurt                                             | 30 |
| Tevredenheid over de verkeersveiligheid van de buurt                                          | 32 |
| Tevredenheid over openbaar vervoer in de buurt                                                | 34 |
| Tevredenheid over de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van/in de stad                      | 36 |
| Vrijetijdsactiviteiten voor kinderen                                                          | 38 |
| Tevredenheid over speelvoorzieningen, activiteiten voor kinderen en veilig spelen in de buurt | 40 |
| Tevredenheid over voorzieningen en activiteiten voor jongeren in de buurt                     | 42 |
| Speelruimte en jeugdruimte in de wijk                                                         | 44 |
| Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie in de stad                                | 46 |
| Bezoek park, speeltuin of speelplein                                                          | 48 |
| Tevredenheid over groen in de buurt en in de stad                                             | 50 |
| Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van de horeca                                        | 52 |
| Woningkenmerken                                                                               | 54 |
| Betalingsmoeilijkheden                                                                        | 56 |
| Kansarmoede bij kinderen                                                                      | 59 |
| Spijbelgedrag                                                                                 | 62 |
| Risicofactoren arbeidsloopbaan                                                                | 64 |
| Schoolse vertraging                                                                           | 67 |
| Mantelzorg voor de opvang van kleine kinderen                                                 | 70 |
| Lagere scholen en voorschoolse kinderopvang in de wijk                                        | 72 |
| Tevredenheid over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de buurt en in de stad             | 74 |
| Voorschoolse kinderopvang                                                                     | 76 |

# MIGRATIESALDO NAAR LEEFTIJD

## Definitie

Het verschil tussen de inwijking en uitwijking van jonge gezinnen (0-9 jaar en 30-39 jaar) en jongvolwassenen (20-29 jaar) per 1.000 inwoners.

Het migratiesaldo is de som van de binnenlandse inwijking en de buitenlandse inwijking verminderd met de som van de binnenlandse uitwijking en de buitenlandse uitwijking.

Men bekomt het migratiesaldo door het absolute migratiesaldo naar leeftijd te delen door het aantal inwoners in diezelfde leeftijdscategorie, en te vermenigvuldigen met 1.000. Dit geeft het aantal personen per 1.000 inwoners van die leeftijd die bijgekomen zijn in de stad als het aantal inwijkelingen groter is dan het aantal uitwijkelingen. Als het aantal uitwijkelingen groter is in de leeftijdscategorie, is het cijfer negatief en geeft dit cijfer hoeveel personen per 1.000 inwoners van die leeftijd er minder zijn in de stad.

## Toelichting

Het migratiesaldo geeft een eerste indicatie van de aantrekkingskracht van een stad om er te gaan of te blijven wonen. Een gezonde en aangename leefomgeving, een verscheidenheid aan aantrekkelijke woningen, een divers cultureel en recreatief aanbod, een kwalitatief aanbod aan onderwijs op maat van elke jongere, hoger gekwalificeerde banen en diversiteit op de arbeidsmarkt, een breed sociaal leven en een open en communicatief bestuur: al deze factoren spelen een rol in de leefbaarheid van een stad of regio en voor een goed gevoel bij haar inwoners.

Het migratiesaldo voor jongvolwassenen ligt gemiddeld genomen hoger dan het migratiesaldo voor jonge gezinnen. Voor beide migratiesaldi is er een daling tussen 2008-2010 en 2011-2013.

Voor de periode 2011-2013 komen er per 1.000 jongvolwassenen gemiddeld 39 jongvolwassenen bij in de 13 centrumsteden. Het migratiesaldo voor jonge gezinnen is negatief. Gemiddeld genomen vertrekken er 6,1 ‰ jonge gezinnen. Voor de periode 2008-2010 was dit saldo ongeveer 0 (0,2‰).

In 8 van de 13 centrumsteden is het migratiesaldo van jonge gezinnen positief voor de periode 2011-2013. Dit wil zeggen dat er meer jonge gezinnen in de stad komen wonen dan dat er vertrekken. Het migratiesaldo is het meest positief in Aalst (+12‰). In Kortrijk, Antwerpen, Mechelen, Gent en Leuven is het migratiesaldo van jonge gezinnen negatief. Er vertrekken meer jonge gezinnen uit de stad dan dat

er intrekken. Het migratiesaldo is het meest negatief in Leuven (-45‰) en Gent (-20‰).

In alle steden, met uitzondering van Genk, is het migratiesaldo van jongvolwassenen positief. Er komen meer jongvolwassenen in de stad wonen dan dat er vertrekken. Het migratiesaldo is het meest positief in de universiteitssteden Leuven (74‰) en Gent (57‰).

Het migratiesaldo voor jongvolwassenen ligt over de 13 centrumsteden gemiddeld genomen hoger dan het overeenkomstig migratiesaldo in het Vlaams Gewest. Voor het migratiesaldo voor jonge gezinnen geldt het omgekeerde. Centrumsteden trekken dus over het algemeen meer jongvolwassenen aan. Ze trekken anderzijds minder jonge gezinnen aan of deze wijken vaker uit dan in het Vlaamse Gewest het geval is.

## Aandachtspunten

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met de volgende beperkingen.

Het migratiesaldo is de resultante van in- en uitschrijvingen in het gemeentelijk register, maar vertelt niets over de intensiteit van verhuizing en migraties. Het migratiesaldo staat rechtstreeks in verband met de 'domiciliëring' van personen en geeft een beeld van alle 'geregistreerde' inwijking en uitwijking. Dit betekent dat er een groep bewoners, nieuwkomers en vertrekkers is die niet in beeld komen. Zo komen mensen zonder papieren en hogeschool- en universiteitsstudenten die op het ouderlijk adres ingeschreven staan niet in de statistieken voor. Tenslotte dient men er rekening mee te houden dat in België dagelijks ongeveer 1.500 inschrijvingen en schrappingen worden verricht, waarvan circa 150 verhuizingen vanuit of naar het buitenland, wat impliceert dat de stad een deel van de migratie met vertraging 'registreert'.

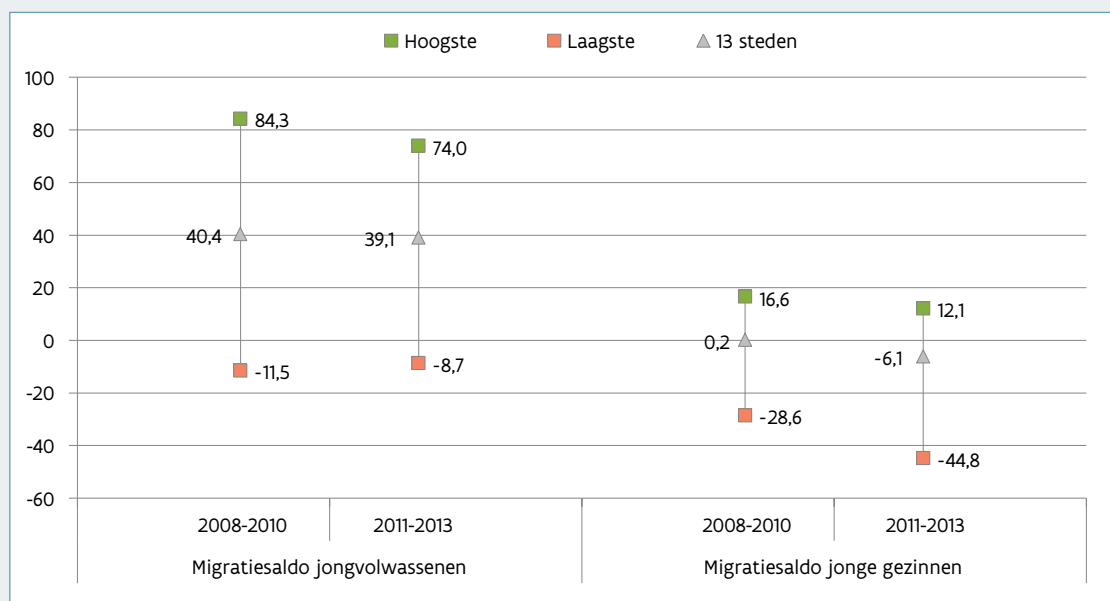
Migratieonderzoek op basis van leeftijdsspecifieke migratiesaldi geeft een partieel beeld van de soms complexe migratiebewegingen. Het zegt weinig over de mate waarin steden gezinnen kunnen houden. Hiervoor is cohorte-onderzoek meer geschikt. Het artikel 'Stadsvlucht bekeken vanuit cohorteperspectief' in 'Steden binnenstebuiten! Analyses op de Stadsmonitor 2011' gaat hier dieper op in. Het artikel plaatst enkele kanttekeningen bij het problematiseren van de stadsvlucht en het bestempelen van de jonge gezinnen als belangrijkste focusgroep. Maar een teveel aan nuance mag ook niet de illusie wekken dat de (selectieve) stadsvlucht is gekeerd.

Migratiesaldo voor jonge gezinnen en jongvolwassenen, periode 2008-2010, 2011-2013, per 1.000 inwoners.

| Migratiesaldo jonge gezinnen |           |           | Migratiesaldo jongvolwassenen |           |           |
|------------------------------|-----------|-----------|-------------------------------|-----------|-----------|
|                              | 2008-2010 | 2011-2013 |                               | 2008-2010 | 2011-2013 |
| Antwerpen                    | 5,3       | -3,0      | Antwerpen                     | 50,4      | 50,7      |
| Gent                         | -9,8      | -19,7     | Gent                          | 68,5      | 56,8      |
| Aalst                        | 16,6      | 12,1      | Aalst                         | 27,0      | 22,5      |
| Brugge                       | -4,4      | 3,0       | Brugge                        | -1,2      | 6,6       |
| Genk                         | 1,5       | 1,8       | Genk                          | -11,5     | -8,7      |
| Hasselt                      | 3,4       | 1,5       | Hasselt                       | 24,9      | 33,4      |
| Kortrijk                     | 3,4       | -1,0      | Kortrijk                      | 7,3       | 1,4       |
| Leuven                       | -28,6     | -44,8     | Leuven                        | 84,3      | 74,0      |
| Mechelen                     | -0,4      | -8,1      | Mechelen                      | 34,4      | 25,4      |
| Oostende                     | 3,6       | 5,2       | Oostende                      | 5,9       | 11,4      |
| Roeselare                    | 11,5      | 8,4       | Roeselare                     | 6,4       | 23,0      |
| Sint-Niklaas                 | 9,7       | 6,5       | Sint-Niklaas                  | 9,2       | 15,2      |
| Turnhout                     | 4,8       | 1,1       | Turnhout                      | 24,0      | 24,6      |
| Totaal 13 steden             | 0,2       | -6,1      | Totaal 13 steden              | 40,4      | 39,1      |
| Vlaams Gewest                | 10,4      | 8,1       | Vlaams Gewest                 | 13,4      | 11,0      |

Bron: ADS, bewerking SVR.

Migratiesaldo voor jonge gezinnen en jongvolwassenen, periode 2008-2010, 2011-2013, per 1.000 inwoners.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het rode vierkant de stad met het meest negatieve migratiesaldo (meer uitwijking dan inwijking) en het groene vierkant de stad met het hoogste migratiesaldo (meer inwijking dan uitwijking). De lijn geeft het verschil weer tussen de stad met het meest positieve en het meest negatieve migratiesaldo.

Bron: ADS, bewerking SVR.

# VERHUISINTENTIE

## Definitie

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat de intentie heeft om in de komende 5 jaar te verhuizen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Plan je de komende vijf jaar een verhuis?'. Respondenten konden antwoorden met 'Ja, binnen dezelfde buurt', 'Ja, naar een andere buurt in de stad', 'Ja, naar een andere stad/gemeente' en 'Nee, geen verhuisplannen'.

Respondenten die met 'Ja, binnen dezelfde buurt', 'Ja, naar een andere buurt in de stad' of 'Ja, naar een andere stad/gemeente' antwoordden, werden in de teller opgenomen.

## Toelichting

Verhuisintenties kunnen verband houden met heel diverse factoren zoals de woning, de directe woon-omgeving, de voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de uitstraling van de buurt en van de stad, de culturele rijkdom, enz.. De score van deze indicator wordt beïnvloed door zowel economische, sociale, fysiek-ecologische als door institutionele kenmerken. Men leest deze indicator dan ook best samen met andere indicatoren met betrekking tot de kwaliteit van de woning en de woonomgeving.

Ongeveer 3 op de 10 huishoudens geven aan verhuisplannen te hebben de komende 5 jaar. Het verschil tussen de steden is groot. In Hasselt heeft het kleinste aandeel van de gezinnen met kinderen plannen om te verhuizen. 16,5% van de gezinnen met inwonende kinderen plant er een verhuis, terwijl in Antwerpen bijna 40% van de gezinnen met inwonende kinderen een verhuis plant.

Huishoudens met inwonende kinderen hebben gemiddeld genomen meer een verhuisintentie dan huishoudens zonder inwonende kinderen, al blijft dit verschil in aandeel (29% versus 28,5%) zeer klein. Ook in Aalst en in Genk plannen meer gezinnen met kinderen dan deze zonder kinderen een verhuis. In Gent, Hasselt, Leuven, Mechelen en Turnhout geldt het omgekeerde. Daar heeft een groter aandeel huishoudens zonder inwonende kinderen een verhuisintentie.

Voor het geheel van de 13 centrumsteden zijn het hoofdzakelijk de huishoudens met minstens 1 kind onder de 12 jaar die de intentie hebben te verhuizen. 32,4% van deze huishoudens heeft aangegeven van plan te zijn om binnen de 5 jaar te verhuizen. In Antwerpen zijn dit bijna 45% van de huishoudens met minstens 1 kind onder de 12 jaar.

## Aandachtspunten

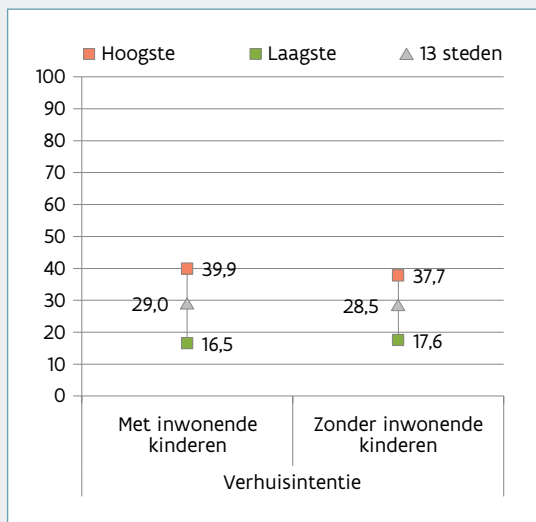
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Verhuisintentie, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Met inwonende kinderen | Zonder inwonende kinderen |
|------------------|------------------------|---------------------------|
| Antwerpen        | 39,9                   | 32,7                      |
| Gent             | 25,4*                  | 37,1                      |
| Aalst            | 21,9*                  | 21,0                      |
| Brugge           | 22,7                   | 19,2                      |
| Genk             | 23,8*                  | 20,6                      |
| Hasselt          | 16,5*                  | 23,8                      |
| Kortrijk         | 22,9                   | 18,1                      |
| Leuven           | 28,4*                  | 37,7                      |
| Mechelen         | 26,1*                  | 26,9                      |
| Oostende         | 30,5                   | 20,6                      |
| Roeselare        | 19,6                   | 17,6                      |
| Sint-Niklaas     | 23,0                   | 19,5                      |
| Turnhout         | 25,9*                  | 26,1                      |
| Totaal 13 steden | 29,0*                  | 28,5                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer). Ondanks grote verschillen in percentages zijn de significanties beperkt. Dit valt te verklaren door de soms kleine absolute aantallen.

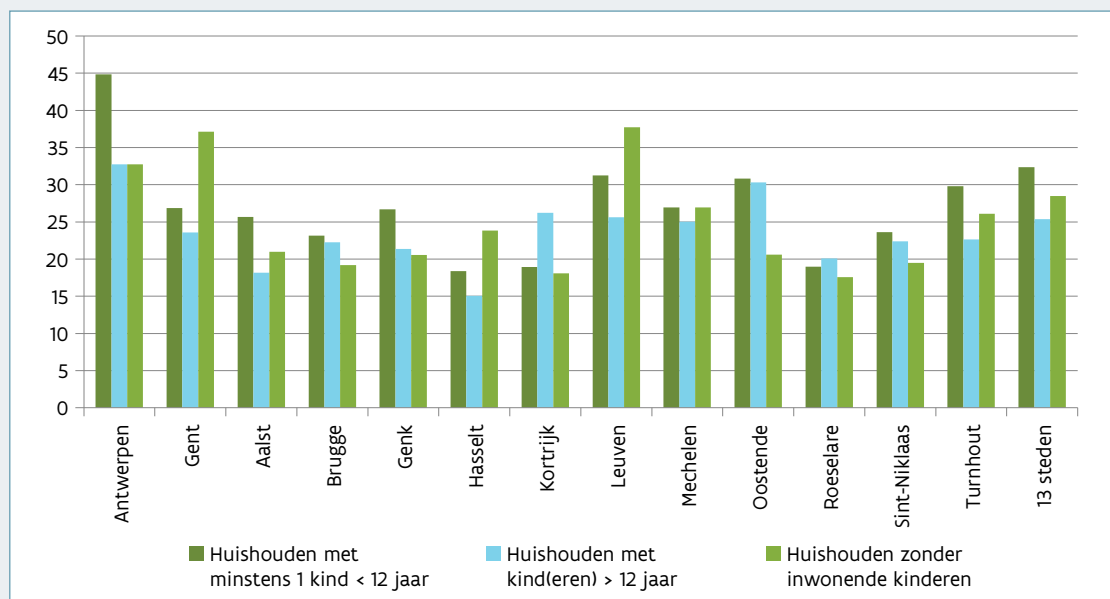
Bron: survey Stadsmonitor.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de laagste verhuisintentie en het rode vierkant de stad met de hoogste verhuisintentie voor de betreffende doelgroep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de grootste en de kleinste verhuisintentie.

Bron: survey Stadsmonitor.

Verhuisintentie, in 2014, in %.



Bron: survey Stadsmonitor.

# TEVREDENHEID OVER DE WONING, BUURT EN STAD

## Definitie

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over de woning waarin het momenteel woont.

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over de eigen buurt.

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over de eigen stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over de woning waarin je momenteel woont?', 'In welke mate ben je tevreden over jouw buurt?' en 'In welke mate ben je tevreden over jouw stad?'.

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden', 'noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden', werd in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'geen mening/niet van toepassing' werden niet meegenomen in de berekeningen.

## Toelichting

De tevredenheid van inwoners over hun woning, buurt en stad zegt iets over hoe zij de kwaliteit van hun woning en ruime woonomgeving zien. (On)tevredenheid kan verband houden met heel diverse factoren zoals de voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de uitstraling van de stad of buurt, de culturele rijkdom, enz. De oorzaken die de score van deze indicatoren beïnvloeden zijn zowel van economische, sociale, fysiek-ecologische als van institutionele aard.

Meer dan 3 op de 4 huishoudens uit de 13 centrumsteden zijn tevreden over hun woning, buurt en stad, zowel bij huishoudens met als zonder inwonende kinderen.

De grootste tevredenheid van huishoudens met inwonende kinderen is er over de woning (83,6%). Het verschil tussen de 13 centrumsteden is hier ook beperkt. In Antwerpen is men het minst tevreden over de woning, hoewel nog steeds meer dan 3 op de 4 huishoudens met inwonende kinderen hierover tevreden zijn. In Roeselare zijn 94% van huishoudens met inwonende kinderen tevreden over de woning.

Het verschil in tevredenheid over de eigen stad verschilt in grotere mate tussen de steden. In Turnhout zijn 57% van de huishoudens met inwonende kinderen hierover tevreden, terwijl in Leuven 87% van de huishoudens met inwonende kinderen tevreden zijn over de eigen stad.

In Antwerpen, Genk en Turnhout zijn er minder huishoudens met inwonende kinderen tevreden over de eigen woning, buurt en stad dan gemiddeld in de 13 centrumsteden het geval is. In Brugge, Hasselt, Kortrijk en Leuven is het aandeel tevreden huishoudens met kinderen voor de drie stellingen hoger dan gemiddeld over de 13 centrumsteden.

Het aandeel tevreden huishoudens over de eigen woning is gemiddeld genomen groter bij de huishoudens met dan bij deze zonder inwonende kinderen. Dit is ook zo in Aalst en in Leuven. De tevredenheid over de buurt en over de stad verschilt gemiddeld genomen niet tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen. In Leuven is er echter wel een significant verschil op te merken: meer huishoudens met dan zonder inwonende kinderen zijn er tevreden over de buurt.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey van de Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

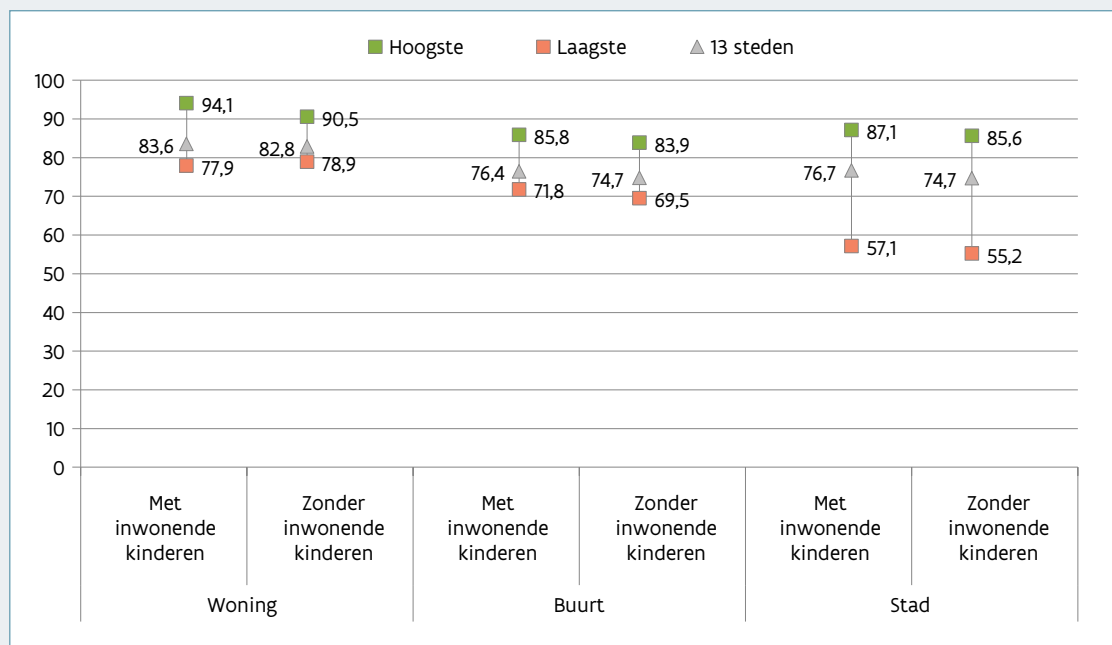
Tevredenheid over de woning, buurt en stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Woning                 |                           | Buurt                  |                           | Stad                   |                           |
|------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 77,9                   | 78,9                      | 71,8                   | 70,0                      | 72,6                   | 68,5                      |
| Gent             | 86,8                   | 82,1                      | 74,1                   | 74,5                      | 84,6                   | 82,8                      |
| Aalst            | 87,1*                  | 83,6                      | 77,8                   | 72,0                      | 71,0                   | 67,4                      |
| Brugge           | 84,1                   | 87,4                      | 83,5                   | 82,8                      | 86,4                   | 85,6                      |
| Genk             | 83,1                   | 85,8                      | 76,0                   | 77,9                      | 70,6                   | 74,4                      |
| Hasselt          | 87,9                   | 86,3                      | 82,1                   | 83,9                      | 85,1                   | 84,2                      |
| Kortrijk         | 86,8                   | 83,7                      | 79,7                   | 75,1                      | 78,8                   | 76,4                      |
| Leuven           | 86,8*                  | 81,2                      | 85,8*                  | 80,9                      | 87,1                   | 84,8                      |
| Mechelen         | 82,9                   | 86,9                      | 81,8                   | 72,7                      | 81,5                   | 72,3                      |
| Oostende         | 84,9                   | 85,4                      | 74,0                   | 78,8                      | 72,2                   | 74,7                      |
| Roeselare        | 94,1                   | 90,5                      | 80,2                   | 76,5                      | 72,9                   | 72,7                      |
| Sint-Niklaas     | 87,9                   | 86,3                      | 76,8                   | 75,6                      | 64,4                   | 66,1                      |
| Turnhout         | 81,2                   | 82,3                      | 72,5                   | 69,5                      | 57,1                   | 55,2                      |
| Totaal 13 steden | 83,6*                  | 82,8                      | 76,4                   | 74,7                      | 76,7                   | 74,7                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de woning, buurt en stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en de betreffende doelgroep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: survey Stadsmonitor.

# JONGE VERKEERSSLACHTOFFERS

## Definitie

Aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers en aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers bij fietsers per 10.000 min 20-jarigen.

Dode verkeersslachtoffers zijn zowel de personen die onmiddellijk overleden zijn als de personen die dodelijk gewond waren en binnen de 30 dagen na het ongeval gestorven zijn. Zwaargewonden zijn de personen die bij een verkeersongeval niet-dodelijk gewond werden, maar die tenminste 24 uur moesten opgenomen worden in het ziekenhuis.

Omdat het aantal verkeersslachtoffers in een relatief kleine geografische ruimte als een stad behoorlijk kan fluctueren van jaar tot jaar, wordt er gewerkt met 3-jaarlijkse gemiddelden. Dit om uitschieters ten gevolge van fluctuaties uit te vlakken.

Hogeschool- en universiteitsstudenten zonder domicilie in de stad werden niet meegerekend bij de berekening van het aantal -20 jarigen.

## Toelichting

Deze indicator zegt iets over de objectieve verkeersveiligheid in de stad. Kinderen en jongeren zijn extra kwetsbaar in het verkeer. Deze indicator kan samen gelezen worden met de indicatoren die de subjectieve verkeersveiligheid in beeld brengen.

Het aantal jonge dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers per 10.000 min 20-jarigen is voor de periode 2011-2013 voor de 13 centrumsteden (4,0) nagenoeg hetzelfde als voor het Vlaamse Gewest (3,9).

Het gemiddeld jaarlijks aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers in de centrumsteden ligt voor de periode 2011-2013 tussen 2,7 (Mechelen) en 6,0 (Hasselt) per 10.000 jongeren onder de 20 jaar. Steden met het hoogste aandeel jonge verkeersslachtoffers zijn naast Hasselt ook Gent (5,2) en Kortrijk (5,8).

Gemiddeld genomen over de 13 centrumsteden is er 1,1 dode of zwaargewonde fietser per 10.000 jongeren onder de 20 jaar voor de periode 2011-2013. Gent (2,0), Leuven (2,0), Sint-Niklaas (2,0) en Mechelen (1,9) hebben het hoogste aandeel verkeersslachtoffers bij fietsers onder de 20 jaar. Hasselt (0,2) en Antwerpen (0,5) hebben het laagste aandeel verkeersslachtoffers bij fietsers onder de 20 jaar in elk van de onderzochte periodes lager dan gemiddeld in de 13 centrumsteden. In Roeselare, Mechelen, Leuven en Sint-Niklaas geldt het omgekeerde.

Gemiddeld genomen is er voor de 13 centrumsteden tegenover 2005-2007 een daling van het aandeel jonge verkeersslachtoffers en het aandeel jonge verkeersslachtoffers bij fietsers. Dit geldt ook zo voor elke centrumstad afzonderlijk, behalve in Hasselt en in Gent. In Hasselt neemt het aandeel jonge verkeersslachtoffers toe ten opzichte van 2005-2007. In Gent neemt het aandeel jonge verkeersslachtoffers bij fietsers toe.

## Aandachtspunten

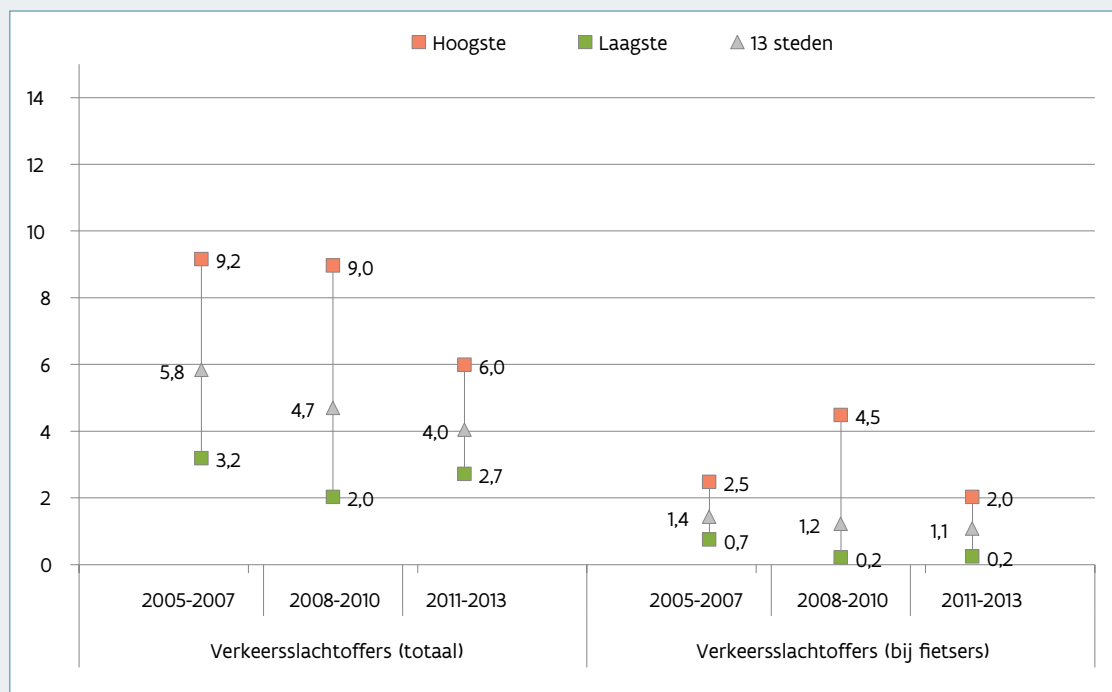
De cijfers van Algemene Directie Statistiek (ADS) steunen op een registratie van ongevallen door de lokale en de federale politie. Vergelijking met de data uit de processen-verbaal van het parket heeft uitgewezen dat deze cijfers een onderschatting zijn van de realiteit. De ADS voert correcties uit op de gegevens en herkalibreert de cijfers omwille van de onvolledigheid van de gegevens. Bij de kalibratie worden coëfficiënten bepaald die gebruikt worden om onvolledige gegevens te extrapoleren naar hun populatiewaarde. De kalibratie berekent de verhouding tussen het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig uit het PV-register en het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig van de verkeersongevallenformulieren. De kalibratiecoëfficiënt wordt dan toegepast op de variabelen van de ongevallen zonder doden. De ongevallen met doden worden niet gekalibreerd omdat deze gegevens vervolledigd worden bij de FOD Economie op basis van de meldingen door de parketten. Ook de ongevallen geregistreerd door de federale politie worden niet gekalibreerd. Onderrapportering en dus ook -kalibratie is er vooral voor het aantal lichtgewonden, vandaar dat deze cijfers hier niet opgenomen zijn.

Jonge verkeersslachtoffers, van 2005-2007 tot 2011-2013, aantal per 10.000 min 20-jarigen (driejaarlijks gemiddelde).

|                  | Verkeersslachtoffers (totaal) |           |           | Verkeersslachtoffers (bij fietsers) |           |           |
|------------------|-------------------------------|-----------|-----------|-------------------------------------|-----------|-----------|
|                  | 2005-2007                     | 2008-2010 | 2011-2013 | 2005-2007                           | 2008-2010 | 2011-2013 |
| Antwerpen        | 6,1                           | 3,9       | 3,6       | 1,2                                 | 0,7       | 0,5       |
| Gent             | 6,2                           | 5,5       | 5,2       | 1,6                                 | 0,9       | 2,0       |
| Aalst            | 5,0                           | 2,3       | 3,1       | 1,1                                 | 0,2       | 1,0       |
| Brugge           | 4,3                           | 5,0       | 3,2       | 0,8                                 | 1,0       | 0,9       |
| Genk             | 3,2                           | 3,2       | 3,1       | 0,8                                 | 1,1       | 0,7       |
| Hasselt          | 5,5                           | 4,6       | 6,0       | 0,7                                 | 1,2       | 0,2       |
| Kortrijk         | 9,2                           | 8,9       | 5,8       | 1,7                                 | 3,7       | 0,8       |
| Leuven           | 5,3                           | 3,3       | 4,1       | 2,4                                 | 1,5       | 2,0       |
| Mechelen         | 6,0                           | 5,1       | 2,7       | 2,0                                 | 1,9       | 1,9       |
| Oostende         | 5,1                           | 4,1       | 4,2       | 1,6                                 | 0,8       | 1,1       |
| Roeselare        | 6,7                           | 9,0       | 4,7       | 1,6                                 | 4,5       | 1,3       |
| Sint-Niklaas     | 5,6                           | 6,3       | 4,8       | 2,4                                 | 1,7       | 2,0       |
| Turnhout         | 7,4                           | 2,0       | 3,1       | 2,5                                 | 0,8       | 0,8       |
| Totaal 13 steden | 5,8                           | 4,7       | 4,0       | 1,4                                 | 1,2       | 1,1       |
| Vlaams Gewest    | 5,6                           | 4,6       | 3,9       | 1,4                                 | 1,2       | 1,0       |

Bron: ADS, bewerking SVR.

Jonge verkeersslachtoffers, van 2005-2007 tot 2011-2013, aantal per 10.000 min 20-jarigen (driejaarlijks gemiddelde).



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met het laagste aandeel jonge verkeersslachtoffers en het rode vierkant de stad met het hoogste aandeel jonge verkeersslachtoffers. De lijn geeft het verschil weer tussen de stad met het hoogste en het laagste aandeel verkeersslachtoffers.

Bron: ADS, bewerking SVR.

# TEVREDENHEID OVER FIETSINFRASTRUCTUUR IN DE BUURT

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod aan fietspaden in de buurt, het onderhoud van de fietspaden in de buurt, en over het aanbod aan fietsstallingen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende fietspaden in mijn buurt', 'De fietspaden in mijn buurt zijn goed onderhouden' en 'In mijn buurt zijn er voldoende fietsstallingen'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

## Toelichting

De tevredenheid over de fietsinfrastructuur in de buurt zegt iets over de aandacht voor comfort en veiligheid voor de fietsers in de buurt. Kinderen en jongeren maken in belangrijke mate gebruik van deze fietsinfrastructuur. Slecht onderhouden infrastructuur verhoogt de kans op ongevallen. Het is voor kinderen en jongeren dan ook extra belangrijk dat zij zich vlot en zelfstandig kunnen verplaatsen in de buurt.

Ongeveer de helft van de huishoudens met en zonder inwonende kinderen zijn tevreden over het aantal fietspaden en over het onderhoud van de fietspaden in de buurt. De tevredenheid over het aantal fietsstallingen in de buurt ligt veel lager. Slechts 3 op de 10 huishoudens zijn hierover tevreden.

Het verschil tussen de steden is echter groot voor de drie indicatoren. In Aalst zijn de huishoudens met en zonder inwonende kinderen het minst tevreden over de drie stellingen. In Genk zijn de huishoudens dubbel zo tevreden over het aanbod aan fietspaden en het goede onderhoud van de fietspaden. Meer dan 7 op de 10 huishoudens zijn hierover tevreden. Hasselt scoort het best voor de aanwezigheid van fietsstallingen: ongeveer 4 huishoudens op de 10 is er tevreden over.

Voor de drie stellingen zijn er geen verschillen op te merken naar tevredenheid tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen.

## Aandachtspunten

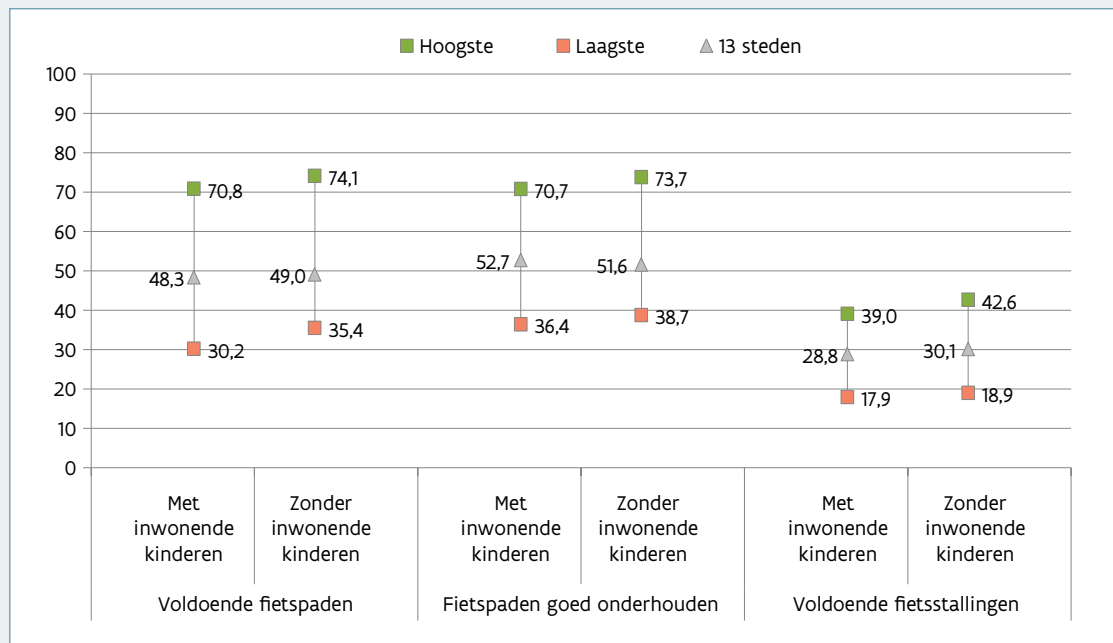
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over de fietsinfrastructuur in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Voldoende fietspaden   |                           | Fietspaden goed onderhouden |                           | Voldoende fietsstallingen |                           |
|------------------|------------------------|---------------------------|-----------------------------|---------------------------|---------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen      | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen    | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 48,9                   | 48,8                      | 55,3                        | 53,9                      | 27,7                      | 27,0                      |
| Gent             | 35,5                   | 42,6                      | 39,8                        | 42,6                      | 28,9                      | 28,8                      |
| Aalst            | 30,2                   | 35,4                      | 36,4                        | 40,3                      | 17,9                      | 18,9                      |
| Brugge           | 63,0                   | 61,8                      | 63,5                        | 59,7                      | 36,9                      | 41,9                      |
| Genk             | 70,8                   | 74,1                      | 70,7                        | 73,7                      | 34,9                      | 40,4                      |
| Hasselt          | 61,0                   | 66,4                      | 65,0                        | 63,1                      | 39,0                      | 42,6                      |
| Kortrijk         | 49,8                   | 46,3                      | 52,5                        | 50,7                      | 27,9                      | 30,6                      |
| Leuven           | 43,2                   | 43,1                      | 53,7                        | 50,5                      | 31,8                      | 31,8                      |
| Mechelen         | 48,4                   | 46,3                      | 54,0                        | 46,5                      | 23,5                      | 22,0                      |
| Oostende         | 60,7                   | 55,8                      | 67,4                        | 60,4                      | 30,0                      | 36,5                      |
| Roeselare        | 40,9                   | 40,3                      | 39,3                        | 41,0                      | 21,2                      | 27,0                      |
| Sint-Niklaas     | 47,8                   | 50,3                      | 45,0                        | 51,3                      | 29,8                      | 30,3                      |
| Turnhout         | 39,8                   | 38,1                      | 40,5                        | 38,7                      | 24,3                      | 29,2                      |
| Totaal 13 steden | 48,3                   | 49,0                      | 52,7                        | 51,6                      | 28,8                      | 30,1                      |

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de fietsinfrastructuur in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: survey Stadsmonitor.

# TEVREDENHEID OVER DE VERKEERSVEILIGHEID VAN DE BUURT

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over de verkeersveiligheid van de schoolomgeving in de buurt, over de veiligheid waarmee kinderen zich zelfstandig kunnen verplaatsen in de buurt, en over de verkeersveiligheid van de fietspaden in de buurt.

Aandeel (%) van de huishoudens met/zonder inwonende kinderen dat last heeft van agressief verkeersgedrag in de wijk en aandeel (%) van de huishoudens met/zonder inwonende kinderen dat last heeft ondervonden van een onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'De schoolomgevingen in mijn buurt zijn verkeersveilig', (2) 'In mijn buurt kunnen kinderen tot 12 jaar zich zelfstandig op een veilige manier verplaatsen', (3) 'De fietspaden in mijn buurt zijn veilig', (4) 'In welke mate heb je de afgelopen maand hinder ondervonden in jouw buurt van agressief verkeersgedrag?' en (5) 'In welke mate heb je de afgelopen maand hinder ondervonden in jouw buurt van onaangepaste snelheid?'.

De respondenten konden op stelling 1 tot en met stelling 3 antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

De respondenten konden op stelling 4 en 5 antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Wie met 'altijd' of 'vaak' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

## Toelichting

De tevredenheid over de verkeersveiligheid in de buurt zegt iets over de aandacht voor comfort en veiligheid in de buurt. Kinderen en jongeren zijn extra kwetsbaar. Het is voor hen dan ook extra belangrijk dat zij zich vlot, veilig en zelfstandig kunnen verplaatsen in hun buurt.

Bijna de helft van de huishoudens is tevreden over de verkeersveiligheid van de schoolomgeving en de veiligheid van de fietspaden in de buurt.

In Gent, Aalst, Sint-Niklaas en in Turnhout is een kleiner aandeel van de huishoudens met inwonende kinderen tevreden over deze aspecten van de verkeersveiligheid dan gemiddeld in de centrumsteden het geval is. In Genk is het grootste aandeel van deze huishoudens tevreden: meer dan 6 op de 10 huishoudens met inwonende kinderen zijn tevreden over deze twee stellingen.

De tevredenheid over het zich zelfstandig en veilig kunnen verplaatsen in de buurt ligt lager. Slecht 4 op de 10 huishoudens zijn hierover tevreden. In Aalst en Gent zijn slechts 3 op de 10 huishoudens met inwonende kinderen tevreden, terwijl in Brugge, Oostende en Genk ongeveer 1 op de 2 huishoudens met inwonende kinderen hierover tevreden is.

Onaangepaste snelheid in de wijk wordt vaker als een buurtprobleem ervaren dan agressief verkeersgedrag. In Leuven ervaren 14% van de huishoudens met inwonende kinderen agressief verkeersgedrag in hun buurt, terwijl in de grootsteden Antwerpen (27,2%) en Gent (26,7%) bijna dubbel zoveel huishoudens met inwonende kinderen dit buurtprobleem ervaren. In Aalst, Sint-Niklaas en in Gent ervaart ongeveer de helft van de huishoudens met inwonende kinderen onaangepaste snelheid in het verkeer, in Oostende is dit 35%.

Globaal genomen geven huishoudens met inwonende kinderen vaker aan onaangepaste snelheid in de buurt te ervaren dan huishoudens zonder inwonende kinderen. Dit is ook zo in Gent, Aalst, Leuven, Mechelen en Turnhout. In Gent en Leuven zijn huishoudens met inwonende kinderen ook minder vaak tevreden over de verkeersveiligheid van de schoolomgeving en in Gent ervaren ze ook vaker agressief verkeersgedrag in de wijk.

In Mechelen zijn de huishoudens met inwonende kinderen minder vaak tevreden over de veiligheid waarmee kinderen zich zelfstandig kunnen verplaatsen in de buurt dan huishoudens zonder inwonende kinderen. In Sint-Niklaas zijn huishoudens met inwonende kinderen dan weer minder tevreden over de veiligheid van de fietspaden in de buurt.

## Aandachtpunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over de verkeersveiligheid van de buurt / ontevredenheid over agressief verkeersgedrag en onaangepaste snelheid in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

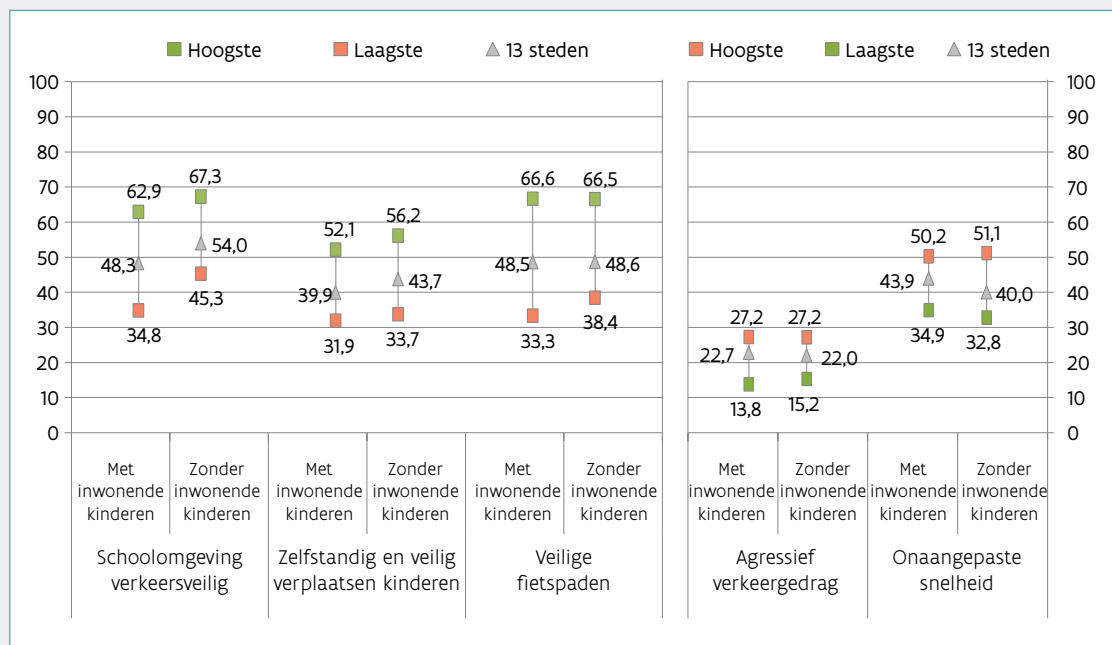
|                  | Schoolomgeving verkeersveilig |                           | Zelfstandig en veilig verplaatsen kinderen |                           | Veilige fietspaden     |                           | Agressief verkeersgedrag (1) |                           | Onaangepaste snelheid (1) |                           |
|------------------|-------------------------------|---------------------------|--------------------------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|------------------------------|---------------------------|---------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen        | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen                     | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen       | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen    | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 45,7                          | 49,4                      | 37,8                                       | 38,6                      | 50,4                   | 49,1                      | 27,2                         | 27,2                      | 42,5                      | 41,2                      |
| Gent             | 34,8*                         | 50,7                      | 32,0                                       | 40,7                      | 35,3                   | 39,9                      | 26,7*                        | 22,2                      | 48,7*                     | 38,5                      |
| Aalst            | 42,0                          | 45,3                      | 31,9                                       | 33,7                      | 33,3                   | 38,4                      | 20,4                         | 25,2                      | 50,2*                     | 45,9                      |
| Brugge           | 55,5                          | 63,7                      | 52,1                                       | 56,2                      | 61,6                   | 61,0                      | 17,9                         | 16,2                      | 43,6                      | 40,1                      |
| Genk             | 62,9                          | 67,3                      | 48,4                                       | 54,2                      | 66,6                   | 66,5                      | 21,2                         | 20,6                      | 42,4                      | 39,7                      |
| Hasselt          | 54,3                          | 60,4                      | 46,6                                       | 52,9                      | 55,5                   | 62,8                      | 16,7                         | 15,4                      | 44,0                      | 41,7                      |
| Kortrijk         | 60,2                          | 60,2                      | 43,0                                       | 48,2                      | 47,0                   | 49,3                      | 20,2                         | 18,2                      | 44,6                      | 37,6                      |
| Leuven           | 48,6*                         | 57,6                      | 45,9                                       | 46,7                      | 48,4                   | 48,3                      | 13,8                         | 15,7                      | 37,6*                     | 32,9                      |
| Mechelen         | 51,5                          | 58,9                      | 37,9*                                      | 45,7                      | 50,5                   | 42,7                      | 20,1                         | 21,6                      | 43,7*                     | 40,7                      |
| Oostende         | 58,5                          | 57,9                      | 49,8                                       | 48,2                      | 65,7*                  | 54,6                      | 18,0                         | 15,2                      | 34,9                      | 32,8                      |
| Roeselare        | 57,1                          | 57,3                      | 37,6                                       | 48,5                      | 39,8                   | 43,4                      | 19,9                         | 19,7                      | 45,7                      | 39,5                      |
| Sint-Niklaas     | 47,0                          | 50,7                      | 36,7                                       | 42,1                      | 44,2*                  | 48,6                      | 22,8                         | 25,1                      | 49,1                      | 51,1                      |
| Turnhout         | 47,0                          | 49,9                      | 37,4                                       | 44,2                      | 39,3                   | 38,9                      | 19,5                         | 17,5                      | 39,9*                     | 36,0                      |
| Totaal 13 steden | 48,3                          | 54,0                      | 39,9                                       | 43,7                      | 48,5                   | 48,6                      | 22,7                         | 22,0                      | 43,9*                     | 40,0                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

(1) Agressief verkeersgedrag en onaangepaste snelheid zijn ontevredenheidscijfers. Deze cijfers dienen dus omgekeerd gelezen te worden.

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de verkeersveiligheid van de buurt / ontevredenheid over agressief verkeersgedrag en onaangepaste snelheid in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator in de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer. De indicatoren 'agressief verkeersgedrag' en 'onaangepaste snelheid in het verkeer' zijn ontevredenheidscijfers. Deze cijfers moeten dus omgekeerd gelezen worden. Het hoogste cijfer (rode vierkant) geeft de stad weer met de grootste ontevredenheid, terwijl het laagste cijfer (groene vierkant) de stad weergeeft met de laagste ontevredenheid.

Bron: survey Stadsmonitor.

# TEVREDENHEID OVER OPENBAAR VERVOER IN DE BUURT

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod aan haltes openbaar in de buurt en aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod bussen/trams in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende haltes voor openbaar vervoer in mijn buurt' en 'Er rijden voldoende bussen/trams in mijn buurt'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

## Toelichting

De tevredenheid over het openbaar vervoer in de buurt zegt iets over het openbaar vervoer als volwaardige vervoersmodus met een vlotte doorstroming en voldoende opstapmogelijkheden. Het verhoogt de zelfstandigheid van kinderen en jongeren in het verkeer en is in een stedelijke context van groot belang. Deze indicator zegt echter niets over het aanbod van openbaar vervoer 's avonds en tijdens het weekend, wat belangrijk is voor jongeren.

De tevredenheid over de haltes openbaar vervoer en het aanbod aan bussen en trams in de buurt is hoog, zowel bij huishoudens met inwonende kinderen als bij huishoudens zonder inwonende kinderen. Meer dan 8 op 10 huishoudens zijn hierover tevreden.

Er is echter een groot verschil op te merken tussen de steden. In Roeselare is 68% van de huishoudens met inwonende kinderen tevreden over het aanbod aan haltes, terwijl in Leuven en Oostende meer dan 90% van de huishoudens met inwonende kinderen tevreden zijn. De tevredenheid over het aanbod bussen en trams is in Mechelen en Roeselare het laagst, 65% van de huishoudens met inwonende kinderen zijn hierover tevreden. In Leuven en Oostende zijn meer dan 87% van de huishoudens met inwonende kinderen hierover tevreden.

Globaal genomen zijn er in de 13 centrumsteden voor de twee stellingen geen verschillen op te merken tussen huishoudens met inwonende kinderen en huishoudens zonder inwonende kinderen. In Antwerpen zijn huishoudens met inwonende kinderen wel meer tevreden over het aanbod aan haltes openbaar vervoer, terwijl in Sint-Niklaas net het omgekeerde geldt.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

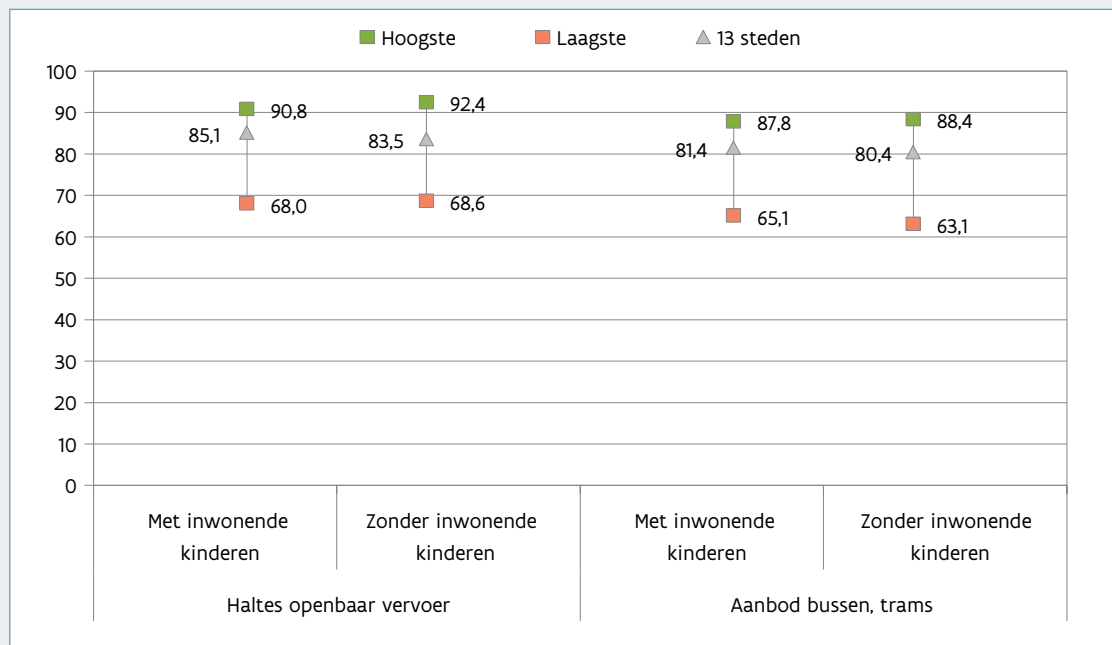
Tevredenheid over het openbaar vervoer in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Haltes openbaar vervoer |                           | Aanbod bussen, trams   |                           |
|------------------|-------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen  | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 88,7*                   | 83,5                      | 85,6*                  | 80,3                      |
| Gent             | 87,8                    | 89,5                      | 86,2                   | 86,3                      |
| Aalst            | 80,3                    | 77,2                      | 74,3                   | 73,2                      |
| Brugge           | 87,7                    | 87,6                      | 84,1                   | 84,4                      |
| Genk             | 83,9                    | 82,9                      | 80,2                   | 81,6                      |
| Hasselt          | 84,7                    | 80,5                      | 80,2                   | 79,8                      |
| Kortrijk         | 81,6                    | 79,2                      | 74,7                   | 73,6                      |
| Leuven           | 90,8                    | 90,4                      | 87,8                   | 88,4                      |
| Mechelen         | 75,7                    | 68,6                      | 65,1                   | 63,1                      |
| Oostende         | 90,2                    | 92,4                      | 87,1                   | 87,0                      |
| Roeselare        | 68,0                    | 70,6                      | 65,3                   | 68,3                      |
| Sint-Niklaas     | 74,4*                   | 79,8                      | 72,1*                  | 77,3                      |
| Turnhout         | 77,5                    | 73,9                      | 73,2                   | 73,8                      |
| Totaal 13 steden | 85,1                    | 83,5                      | 81,4                   | 80,4                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het openbaar vervoer in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: survey Stadsmonitor.

# TEVREDENHEID OVER DE BEREIKBAARHEID EN VERKEERSVEILIGHEID VAN/IN DE STAD

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over de bereikbaarheid van het centrum van de stad, de verkeersveiligheid te voet of met de fiets in de stad, de staat van voet- en fietspaden in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Vanuit mijn buurt kan ik het centrum van de stad gemakkelijk bereiken (te voet, fiets, auto, bus, trein, tram)', (2) 'In mijn stad kan ik mij op een veilige manier met de fiets of te voet verplaatsen' en (3) 'In welke mate bent u tevreden over de staat van de fiets- en voetpaden?'.

De respondenten konden op stelling 1 en 2 antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Op stelling 3 konden de respondenten antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden', werd in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'geen mening/niet van toepassing' werden niet meegenomen in de berekeningen.

## Toelichting

Tevredenheid over de bereikbaarheid van het stadscentrum is een indicator die iets zegt over de verbindingen tussen de woonplaats en het stadscentrum en de vlotheid waarmee het stadscentrum bereikt kan worden. Verkeersveilige voet- en fietspaden en de staat van voet- en fietspaden in de stad zeggen iets over de veiligheid waarmee men zich te voet of met de fiets kan verplaatsen in het verkeer. Slecht onderhouden infrastructuur verhoogt de kans op ongevallen. Kinderen en jongeren maken hoofdzakelijk gebruik van de voet- en fietsinfrastructuur en het

openbaar vervoer in de stad. Het is voor hen dan ook belangrijk dat zij zich zo veilig, vlot en zelfstandig mogelijk kunnen verplaatsen in de stad. Aandacht voor de verbindingen tussen stedelijke ruimtes en voorzieningen is dan ook van belang.

De tevredenheid over de bereikbaarheid van het stadscentrum is voor alle steden hoog, zowel bij huishoudens met inwonende kinderen als bij huishoudens zonder inwonende kinderen.

De tevredenheid over de verkeersveiligheid van de voet- en fietspaden in de stad is over het algemeen groter dan over de staat van de voet- en fietspaden. Voor beide indicatoren is er echter een groot verschil tussen de steden op te merken, zowel bij huishoudens met als zonder inwonende kinderen.

Voor de huishoudens met inwonende kinderen is men in Turnhout zowel over de verkeersveiligheid van de voet- en fietspaden in de stad (39,7%) als over de staat van de voet- en fietspaden in de stad (22,0%) het minst tevreden. In Hasselt zijn bijna dubbel zo veel huishoudens met inwonende kinderen tevreden over de verkeersveiligheid van de voet- en fietspaden (74,8%). In Genk zijn drie keer zo veel huishoudens met inwonende kinderen tevreden over de staat van de voet- en fietspaden in de stad (65,7%).

In de 13 centrumsteden zijn er voor de drie stellingen geen verschillen op te merken tussen huishoudens met inwonende kinderen en huishoudens zonder inwonende kinderen. In Antwerpen zijn meer huishoudens met inwonende kinderen dan huishoudens zonder inwonende kinderen tevreden over de bereikbaarheid van het stadscentrum. In Sint-Niklaas zijn meer huishoudens met inwonende kinderen dan huishoudens zonder inwonende kinderen tevreden over de verkeersveiligheid van de voet- en fietspaden. In Turnhout geldt dit verschil voor de staat van de voet- en fietspaden.

## Aandachtpunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

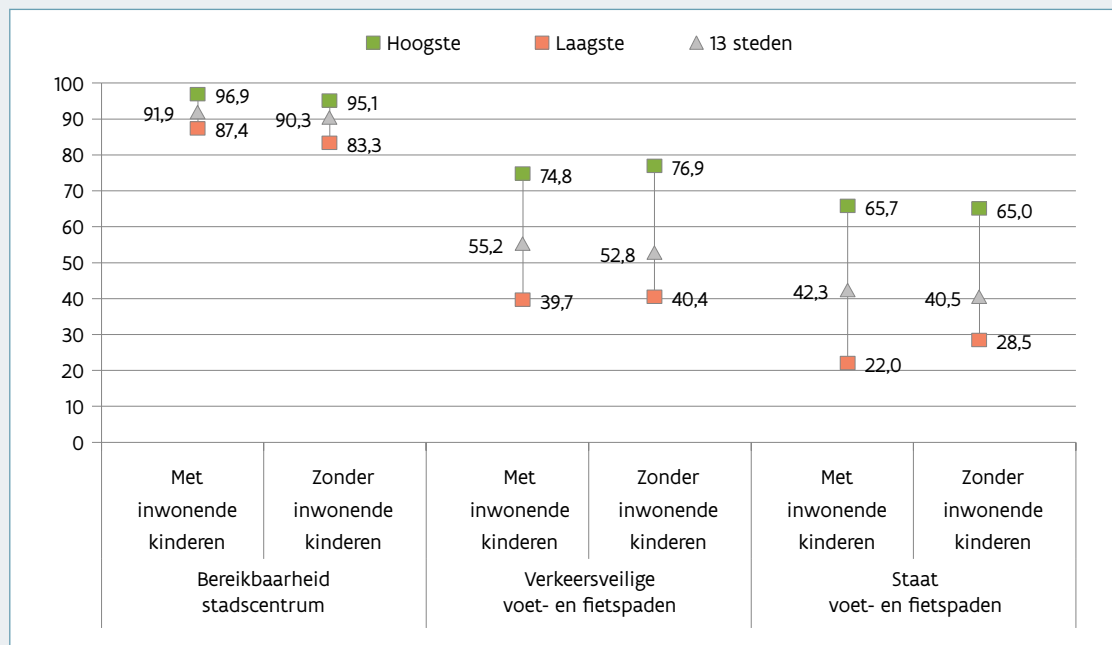
Tevredenheid over de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van/in de stad, in 2014, in % huishoudens met/ zonder inwonende kinderen.

|                  | Bereikbaarheid stadscentrum |                           | Verkeersveilige voet- en fietspaden |                           | Staat voet-, fietspaden |                           |
|------------------|-----------------------------|---------------------------|-------------------------------------|---------------------------|-------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen      | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen              | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen  | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 92,0*                       | 88,7                      | 47,2                                | 43,1                      | 41,5                    | 38,4                      |
| Gent             | 90,8                        | 94,2                      | 55,9                                | 52,4                      | 32,5                    | 33,0                      |
| Aalst            | 89,3                        | 86,9                      | 49,8                                | 48,7                      | 29,2                    | 30,6                      |
| Brugge           | 93,0                        | 93,2                      | 66,4                                | 64,4                      | 52,3                    | 47,9                      |
| Genk             | 92,1                        | 91,1                      | 67,5                                | 69,2                      | 65,7                    | 65,0                      |
| Hasselt          | 95,4                        | 91,1                      | 74,8                                | 76,9                      | 60,2                    | 59,1                      |
| Kortrijk         | 92,6                        | 85,7                      | 62,3                                | 57,2                      | 43,8                    | 43,2                      |
| Leuven           | 96,9                        | 95,1                      | 64,7                                | 63,4                      | 44,2                    | 40,8                      |
| Mechelen         | 88,2                        | 83,3                      | 62,2                                | 52,6                      | 42,8                    | 38,1                      |
| Oostende         | 94,8                        | 94,4                      | 51,3                                | 56,1                      | 56,5                    | 51,5                      |
| Roeselare        | 90,9                        | 86,1                      | 51,5                                | 50,2                      | 36,8                    | 38,1                      |
| Sint-Niklaas     | 87,4                        | 89,6                      | 49,1*                               | 54,2                      | 31,6                    | 38,0                      |
| Turnhout         | 91,6                        | 88,8                      | 39,7                                | 40,4                      | 22,0*                   | 28,5                      |
| Totaal 13 steden | 91,9                        | 90,3                      | 55,2                                | 52,8                      | 42,3                    | 40,5                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van/in de stad, in 2014, in % huishoudens met/ zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: survey Stadsmonitor.

# VRIJETIJDSDACTIVITEITEN VOOR KINDEREN

## Definitie

Het aantal vrijetijdsactiviteiten op jaarbasis voor kinderen van 0 tot 12 jaar per 10.000 kinderen van 0 tot 12 jaar.

Het betreft de vrijetijdsactiviteiten voor kinderen onder de 12 jaar die zijn ingevoerd in de cultuurdatabank van CultuurNet Vlaanderen (UiT-databank, [www.UiTinvlaanderen.be](http://www.UiTinvlaanderen.be)). De website [UiTinVlaanderen.be](http://UiTinVlaanderen.be) bevat de meest volledige cultuur- en vrijetijdsagenda voor Vlaanderen en Brussel. De vrijetijdsactiviteiten worden decentraal ingegeven door verschillende actoren (gemeenten, organisatoren, ...). Het betreft enkel die vrijetijdsactiviteiten waar men bij het invoeren een leeftijdscategorie onder de 12 jaar heeft aangeduid.

Het vrijetijdsaanbod kan verder opgesplitst worden in volgende categorieën: (1) podiumvoorstellingen, (2) concerten, (3) film, (4) tentoonstellingen, (5) cursussen/workshops, (6) vakantiecampen (7) spel of quiz en (8) overige (kermissen, festivals,...). De categorieën verschillen in kleine mate van de categorieën bij de indicator 'vrijetijdsactiviteiten' in de Stadsmonitor, door gebruik te maken van een verdere verfijning door de Uit-databank.

## Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een divers, kwaliteitsvol en voldoende aanbod aan vrijetijdsactiviteiten, ook voor jonge stadsbewoners en stadsbezoekers. Dit aanbod kan inspiratie bieden voor artistieke creatie en vernieuwing.

In de 13 centrumsteden werden in 2013 gemiddeld 282 vrijetijdsactiviteiten per 10.000 kinderen onder de 12 jaar georganiseerd. In Gent vinden de meeste vrijetijdsactiviteiten voor kinderen plaats (377 per 10.000 kinderen). Ook in Hasselt (333), Turnhout (325), Leuven (316) en Oostende (307) worden meer dan 300 activiteiten per 10.000 kinderen op jaarbasis georganiseerd. In Aalst (164) en in Genk (136) ligt het aanbod veel lager dan het gemiddelde van de 13 centrumsteden (282).

Cursussen en workshops voor kinderen worden het meest frequent georganiseerd in de 13 centrumsteden. Gemiddeld genomen vinden er 70 cursussen of workshops per 10.000 kinderen plaats. Ook podiumvoorstellingen (45) en films (55) worden frequent voor kinderen georganiseerd. Het grootste aanbod aan films per 10.000 kinderen is er in Kortrijk (123). In Gent en in Turnhout vinden de meeste podiumvoorstellingen voor kinderen plaats (86 en 87 voorstellingen per 10.000 kinderen).

## Aandachtspunten

De gegevens meten geldig het beoogde concept maar er moet wel rekening gehouden worden met volgende beperkingen.

De cijfers gaan over het aantal items die ingevoerd werden in de UiT-databank en waar men de leeftijdscategorie onder de 12 jaar aangeduid heeft. Een groot aantal vrijetijdsactiviteiten wordt georganiseerd voor de hele bevolking, zonder dat dit een specifieke leeftijdsgroep beoogt (bv. festiviteiten,...). De vrijetijdsactiviteiten die hier weergegeven worden, gaan dus over die activiteiten die specifiek op kinderen gericht zijn. Het aantal ingevoerde evenementen in een gemeente hangt samen met het feit of de gemeente lid is van het UiT-netwerk (wat voor deze steden het geval is). In het lidmaatschap zit een engagement om het lokale cultuur- en vrijetijdsaanbod actief te helpen verzamelen.

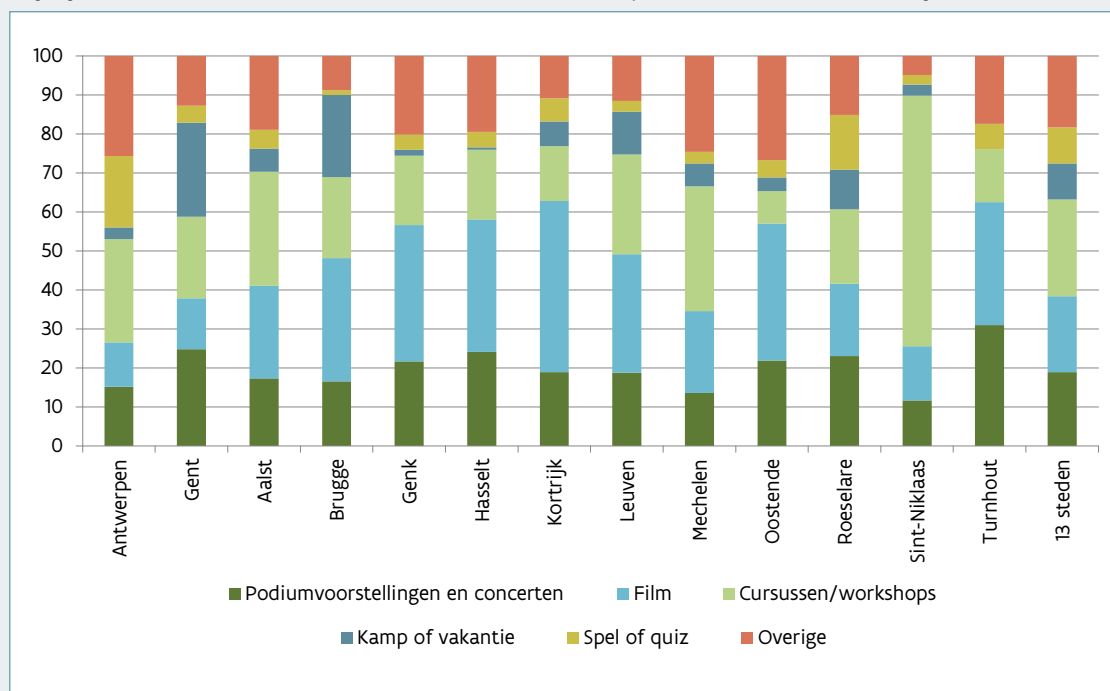
De invoer gebeurt decentraal en kan van stad tot stad verschillen.

Vrijtijdsactiviteiten voor kinderen in de stad, in 2013, aantal per 10.000 kinderen van 0-12 jaar.

|                  | Vrijtijdsactiviteiten (totaal) | Podium | Concert | Film  | Tentoonstellingen | Cursus/workshop | Kamp of vakantie | Spel of quiz | Overige |
|------------------|--------------------------------|--------|---------|-------|-------------------|-----------------|------------------|--------------|---------|
| Antwerpen        | 274,3                          | 34,6   | 7,0     | 31,2  | 4,0               | 72,7            | 8,3              | 50,2         | 66,4    |
| Gent             | 377,4                          | 85,9   | 7,8     | 49,1  | 7,3               | 78,9            | 90,9             | 16,5         | 41,0    |
| Aalst            | 164,0                          | 23,9   | 4,4     | 39,0  | 4,4               | 47,9            | 9,8              | 8,0          | 26,6    |
| Brugge           | 283,0                          | 36,9   | 9,9     | 89,4  | 7,8               | 58,9            | 59,6             | 3,5          | 17,0    |
| Genk             | 135,9                          | 26,3   | 3,2     | 47,4  | 4,2               | 24,2            | 2,1              | 5,3          | 23,2    |
| Hasselt          | 332,7                          | 42,8   | 37,3    | 113,1 | 26,4              | 59,3            | 2,2              | 13,2         | 38,4    |
| Kortrijk         | 280,2                          | 52,1   | 1,0     | 122,9 | 3,9               | 39,3            | 17,7             | 16,7         | 26,5    |
| Leuven           | 316,3                          | 49,9   | 9,5     | 95,9  | 17,4              | 80,8            | 34,9             | 8,7          | 19,0    |
| Mechelen         | 202,5                          | 24,6   | 3,0     | 42,4  | 3,7               | 64,8            | 11,9             | 6,0          | 46,2    |
| Oostende         | 306,6                          | 56,5   | 10,8    | 107,6 | 9,4               | 25,5            | 10,8             | 13,4         | 72,6    |
| Roeselare        | 215,1                          | 38,7   | 10,9    | 39,9  | 0,0               | 41,1            | 21,7             | 30,2         | 32,6    |
| Sint-Niklaas     | 295,4                          | 30,0   | 4,5     | 40,9  | 3,6               | 189,9           | 8,2              | 7,3          | 10,9    |
| Turnhout         | 325,3                          | 86,6   | 14,1    | 102,5 | 17,7              | 44,2            | 0,0              | 21,2         | 38,9    |
| Totaal 13 steden | 281,6                          | 45,0   | 8,2     | 54,8  | 6,7               | 69,9            | 26,1             | 25,9         | 44,9    |

Bron: CultuurNet, UIT-databank.

Vrijtijdsactiviteiten voor kinderen in de stad, in 2013, aantal per 10.000 kinderen van 0-12 jaar.



Bron: CultuurNet, UIT-databank.

# TEVREDENHEID OVER SPEELVOORZIENINGEN, ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN EN VEILIG SPELEN IN DE BUURT

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod aan speelvoorzieningen voor kinderen in de buurt, het aanbod aan activiteiten voor kinderen in de buurt, het veilig kunnen spelen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate vind je dat er voldoende speelvoorzieningen in je buurt zijn voor kinderen tot 12 jaar (speeltuinen, speelruimte)?', 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan activiteiten voor kinderen tot 12 jaar in je buurt?' en 'In welke mate vind je dat kinderen tot 12 jaar veilig kunnen spelen in je buurt?'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

## Toelichting

De tevredenheid over speelvoorzieningen, activiteiten voor kinderen en de mogelijkheid tot veilig spelen in de buurt geeft een goede aanduiding van de kwaliteit van de woonomgeving voor kinderen. Een leefbare en duurzame woonomgeving heeft voldoende mogelijkheden voor niet-commerciële en (in)formele speelmogelijkheden voor kinderen in een veilige omgeving.

Ongeveer de helft van de huishoudens met inwonende kinderen is tevreden over de speelvoorzieningen en over de mogelijkheid om veilig te spelen in de buurt. De kleinste tevredenheid is er over activiteiten in de buurt voor kinderen. In geen enkele stad, behalve in Hasselt, is meer dan de helft van de huishoudens met kinderen hierover tevreden. Aalst en Sint-Niklaas hebben het laagste aandeel tevreden huishoudens voor het aanbod van speelvoorzieningen en van activiteiten. Voor de huishoudens met inwonende kinderen scoren Aalst en Sint-Niklaas samen met Gent ook het laagst voor de gepercipieerde mogelijkheid om veilig in de buurt te kunnen spelen. Het grootste aandeel tevreden huishoudens met inwonende kinderen vindt men voor de drie stellingen terug in Brugge, Hasselt, Leuven en Oostende.

Huishoudens met kinderen zijn meer tevreden over speelvoorzieningen en activiteiten voor kinderen in de buurt dan huishoudens zonder kinderen. In Antwerpen geldt dit voor de drie stellingen. In Leuven zijn huishoudens met kinderen opmerkelijk meer positief over de mogelijkheid tot veilig spelen in de buurt, terwijl dit in Gent net omgekeerd is.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

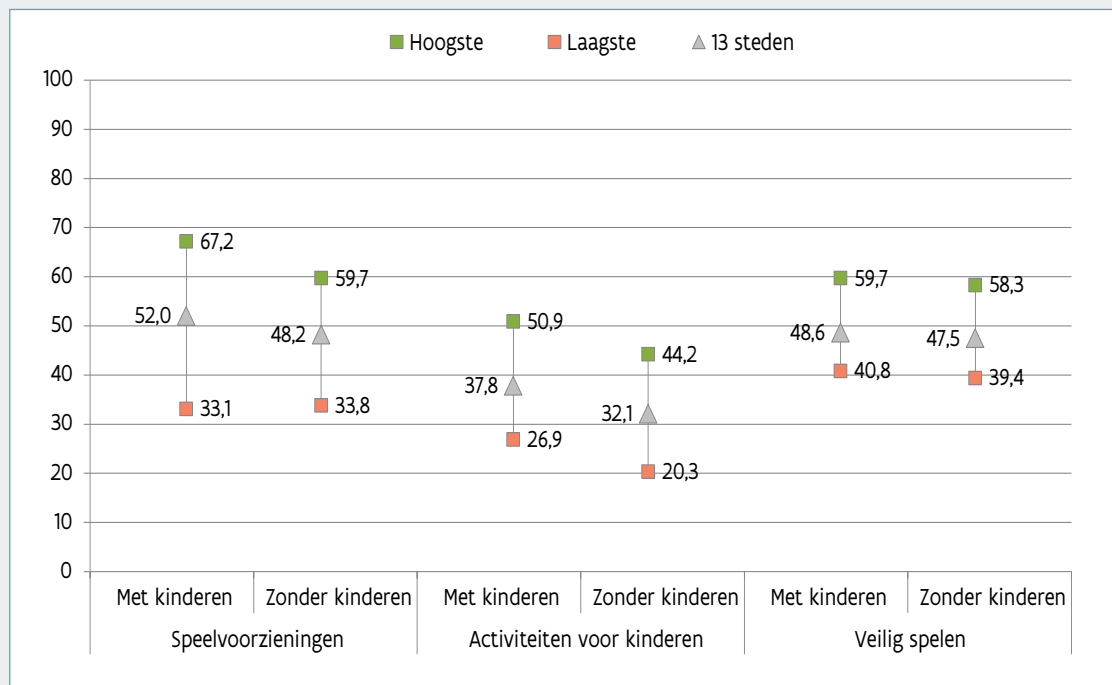
Tevredenheid over speelvoorzieningen, activiteiten voor kinderen en veilig spelen in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Speelvoorzieningen     |                           | Activiteiten voor kinderen in de buurt |                           | Veilig spelen in de buurt |                           |
|------------------|------------------------|---------------------------|----------------------------------------|---------------------------|---------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen                 | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen    | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 55,1*                  | 49,3                      | 38,8*                                  | 28,5                      | 45,9*                     | 42,4                      |
| Gent             | 49,6                   | 44,0                      | 32,9                                   | 32,0                      | 41,1                      | 50,8*                     |
| Aalst            | 33,1                   | 37,2                      | 26,9                                   | 20,3                      | 40,8                      | 39,4                      |
| Brugge           | 67,2                   | 59,3                      | 47,9                                   | 39,4                      | 58,6                      | 55,0                      |
| Genk             | 43,6                   | 47,0                      | 36,8                                   | 39,9                      | 55,1                      | 58,3                      |
| Hasselt          | 58,0                   | 52,5                      | 50,9                                   | 44,2                      | 57,6                      | 55,9                      |
| Kortrijk         | 47,0                   | 48,8                      | 39,4                                   | 34,2                      | 50,3                      | 50,3                      |
| Leuven           | 64,7                   | 59,7                      | 48,6                                   | 43,1                      | 59,7*                     | 53,6                      |
| Mechelen         | 45,7                   | 43,0                      | 28,7                                   | 27,3                      | 48,3                      | 42,9                      |
| Oostende         | 60,1                   | 52,7                      | 40,6                                   | 32,8                      | 58,7                      | 49,5                      |
| Roeselare        | 50,3                   | 47,6                      | 36,2                                   | 34,2                      | 49,1                      | 47,1                      |
| Sint-Niklaas     | 33,1                   | 33,8                      | 27,1                                   | 27,2                      | 41,8                      | 41,9                      |
| Turnhout         | 44,5                   | 43,3                      | 32,1                                   | 28,5                      | 50,0                      | 47,5                      |
| Totaal 13 steden | 52,0*                  | 48,2                      | 37,8*                                  | 32,1                      | 48,6                      | 47,5                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over speelvoorzieningen, activiteiten voor kinderen en veilig spelen in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en de betreffende doelgroep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: survey Stadsmonitor.

# TEVREDENHEID OVER VOORZIENINGEN EN ACTIVITEITEN VOOR JONGEREN IN DE BUURT

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat vindt dat er voldoende geschikte plekken voor jongeren zijn en het aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod aan activiteiten voor jongeren in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: '(1) Er zijn voldoende geschikte plekken in mijn buurt waar de opgroeiende jeugd vanaf 12 jaar buiten kan samenkomen' en '(2) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan activiteiten voor jongeren vanaf 12 jaar in je buurt?'

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

## Toelichting

De tevredenheid over voorzieningen en activiteiten voor jongeren geeft een goede aanduiding van de kwaliteit van de woonomgeving voor jongeren. Een leefbare en duurzame woonomgeving heeft voldoende mogelijkheden voor niet-commerciële en (in)formele ontmoetingsmogelijkheden voor jongeren in een veilige omgeving.

Globaal genomen is men meer tevreden over het aanbod aan geschikte plekken in de buurt voor jongeren dan over het aanbod aan activiteiten voor jongeren. In geen enkele stad is meer dan de helft van de huishoudens met of zonder inwonende kinderen tevreden over de activiteiten voor jongeren in de buurt. Wat betreft de geschikte plekken voor de jongeren is er een groot verschil tussen de steden voor huishoudens met inwonende kinderen. In

Aalst en Sint-Niklaas zijn huishoudens met kinderen het minst tevreden over geschikte plekken voor de jongeren (31,6% in Aalst en 35,3% in Sint-Niklaas). In Brugge, Kortrijk en Leuven is het grootste aandeel van de huishoudens met inwonende kinderen tevreden over de geschikte plekken (52,1% in Kortrijk, 57,6% in Brugge en 58,5% in Leuven).

Het aandeel tevreden huishoudens over geschikte plekken voor jongeren en over activiteiten voor jongeren verschilt gemiddeld genomen niet tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen. In Aalst is het aandeel tevreden huishoudens over geschikte plekken voor jongeren groter bij huishoudens zonder inwonende kinderen dan bij deze met inwonende kinderen. In Leuven geldt dit voor de tevredenheid over activiteiten voor jongeren.

Deze indicatoren kan men ook samen lezen met indicatoren die de tevredenheid over speelvoorzieningen en activiteiten voor kinderen in de buurt weergeven. De tevredenheid over activiteiten voor jongeren in de buurt ligt systematisch lager in elke stad dan de tevredenheid over activiteiten voor kinderen in de buurt.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De tevredenheid van alle huishoudens met inwonende kinderen wordt berekend, ongeacht de leeftijd van de inwonende kinderen.

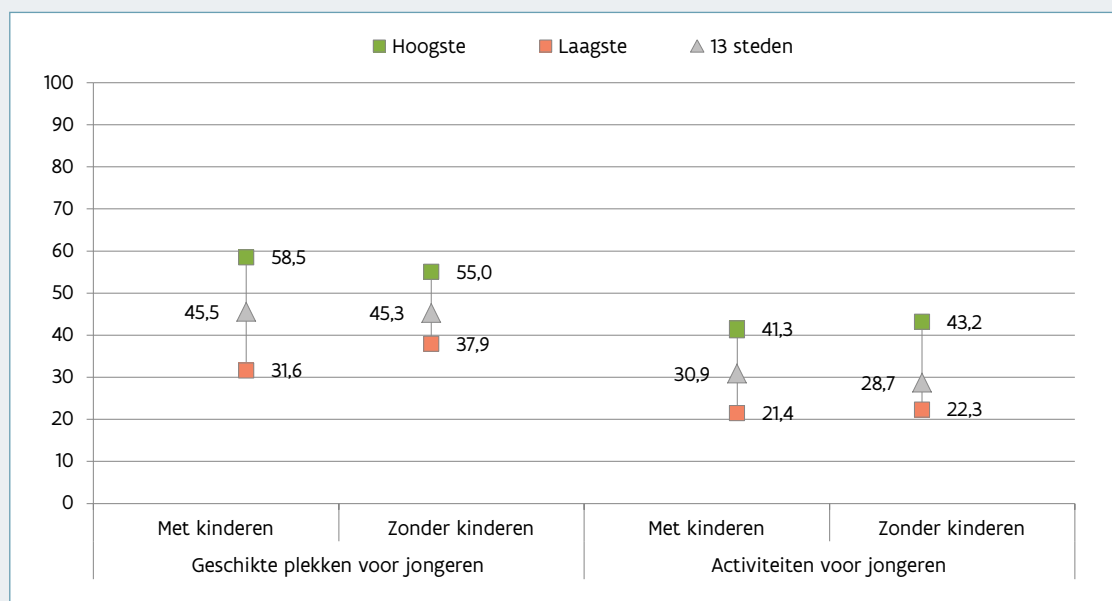
Tevredenheid over geschikte plekken en activiteiten voor jongeren in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Geschikte plekken voor de jongeren |                           | Activiteiten voor jongeren |                           |
|------------------|------------------------------------|---------------------------|----------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen             | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen     | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 44,0                               | 42,0                      | 30,8                       | 24,8                      |
| Gent             | 44,4                               | 47,8                      | 26,8                       | 25,0                      |
| Aalst            | 31,6*                              | 38,9                      | 24,1                       | 22,3                      |
| Brugge           | 57,6                               | 54,3                      | 37,3                       | 38,3                      |
| Genk             | 42,8                               | 47,7                      | 32,9                       | 36,6                      |
| Hasselt          | 48,2                               | 49,7                      | 41,3                       | 43,2                      |
| Kortrijk         | 52,1                               | 45,8                      | 35,6                       | 32,0                      |
| Leuven           | 58,5                               | 55,0                      | 37,8*                      | 38,7                      |
| Mechelen         | 41,9                               | 37,9                      | 21,4                       | 23,5                      |
| Oostende         | 48,2                               | 47,6                      | 30,7                       | 27,2                      |
| Roeselare        | 46,2                               | 44,3                      | 29,6                       | 32,2                      |
| Sint-Niklaas     | 35,3                               | 38,2                      | 26,2                       | 26,2                      |
| Turnhout         | 43,2                               | 43,1                      | 28,7                       | 25,5                      |
| Totaal 13 steden | 45,5                               | 45,3                      | 30,9                       | 28,7                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over geschikte plekken en activiteiten voor jongeren in de buurt, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: survey Stadsmonitor.

# SPEELRUIMTE EN JEUGDRUIMTE IN DE WIJK

## Definitie

Aandeel (%) inwoners (totale bevolking en 0-11 jaar) dat binnen 400m loopafstand van speelruimte woont, aandeel (%) jongeren (12-18 jaar) dat binnen 1.000m loopafstand van een overdekte jeugdruimte woont en aandeel (%) jongeren (12-18 jaar) dat binnen 1.000m loopafstand van open jeugdruimte woont.

Speelruimte staat voor alle publieke toegankelijke open ruimtes die door de stad worden onderhouden en waar een speel- of sporttoestel is opgesteld. De indicator bestaat uit het aantal inwoners dat woont binnen 400m loopafstand van speelruimte op het totaal aantal inwoners in de stad. Dezelfde indicator werd berekend voor de 0-11-jarigen.

Overdekte jeugdruimte staat voor alle publieke toegankelijke locaties waar de jeugd een onderdak heeft, zoals een jeugdcentrum, jeugdhuis, jeugdclub of jeugdlokaal. Het betreft dus alle vormen van overdekte ruimtes voor jeugdactiviteiten en -initiatieven, jeugdverenigingen, plekken van samenkomst, ongeacht de eigenaar van de infrastructuur. Bibliotheken, voetbalstadions, cafés, overdekte sportterreinen, etc. worden niet beschouwd als overdekte jeugdruimte. De indicator bestaat uit het aantal 12-18-jarigen dat woont binnen 1.000m loopafstand van jeugdruimte op het totaal aantal 12-18-jarigen in de stad.

Open jeugdruimte staat voor alle publiek toegankelijke open ruimtes met jeugd-, sport-, of recreatiefaciliteiten voor jongeren (sport- en recreatiefaciliteiten op buurtgroen, speelruimte, open terrein aan jeugdinfrastructuur, skateterrein, ed.). Exclusieve terreinen voor sport behoren niet tot de indicator. De indicator bestaat uit het aantal 12-18 jarigen dat woont binnen 1.000m loopafstand van open jeugdruimte op het totaal aantal 12-18 jarigen in de stad.

## Toelichting

De aanwezigheid van speel- en jeugdruimte in de wijk zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdende met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. De verschillende voorzieningen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze dragen bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, 2) ze bevorderen de sociale verwevenheid in de wijk, waardoor mogelijks de deelname aan het maatschappelijk leven van alle wijkbewoners wordt versterkt en 3) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt.

Het aandeel jongeren dat in de nabijheid van open of overdekte jeugdruimte woont, is in alle steden groter

dan het aandeel inwoners of kinderen dat in de nabijheid van speelruimte woont. De afstand bij de indicatoren 'open en overdekte jeugdruimte' (1.000m) wordt ook ruimer genomen dan de afstand tot de speelruimte (400m). Enkel in Aalst en Oostende is het aandeel jongeren dat in de nabijheid van een open jeugdruimte woont kleiner dan het aandeel kinderen of inwoners dat in de nabijheid van speelruimte woont. Aalst en Oostende scoren voor deze indicator ook beduidend lager dan de andere steden. In de overige centrumsteden is het aandeel jongeren dat in de nabijheid van open jeugdruimte woont groter dan 75%, met uitschieters Turnhout, Gent, Mechelen en Hasselt (>90%). Het aandeel jongeren dat in de nabijheid van overdekte jeugdruimte woont schommelt minder sterk. In de meerderheid van de steden is dit aandeel groter dan 70%, met als uitschieter Antwerpen (99,2%).

Het aandeel kinderen dat binnen loopstand van speelruimte woont is in alle steden, behalve in Hasselt, Kortrijk en Oostende, een aantal procentpunten groter dan het totaal aandeel inwoners. Het aandeel voor deze indicator is beduidend groter in Antwerpen en Turnhout (>80%) dan in de overige centrumsteden. In Aalst woont minder dan 3 op de 10 inwoners en kinderen in de nabijheid van een speelruimte.

## Aandachtspunten

Deze indicatoren zijn ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS).

Alle speelruimte wordt geïnventariseerd door de steden zelf. De stad selecteert hierbij alle terreinen die door hen worden onderhouden en die aan twee criteria voldoen: de speelplek is voor iedereen toegankelijk en er is een inrichting of meubilair voor sport (een schommel, een zandbak, een basketring, een voetbaldoel, etc.). Braakliggende gronden waar kinderen gaan spelen of voetballen, en misschien een grotere gebruikswaarde hebben, blijven buiten beschouwing. De indicator zegt niets over de kwaliteit van de speelruimte.

Alle jeugdruimtes worden geïnventariseerd door de steden zelf. De indicator 'open jeugdruimte' focust op open ruimtes waar jongeren kunnen samenkomen ongeacht de context, de openstelling, de openingsuren en/of de kwaliteit.

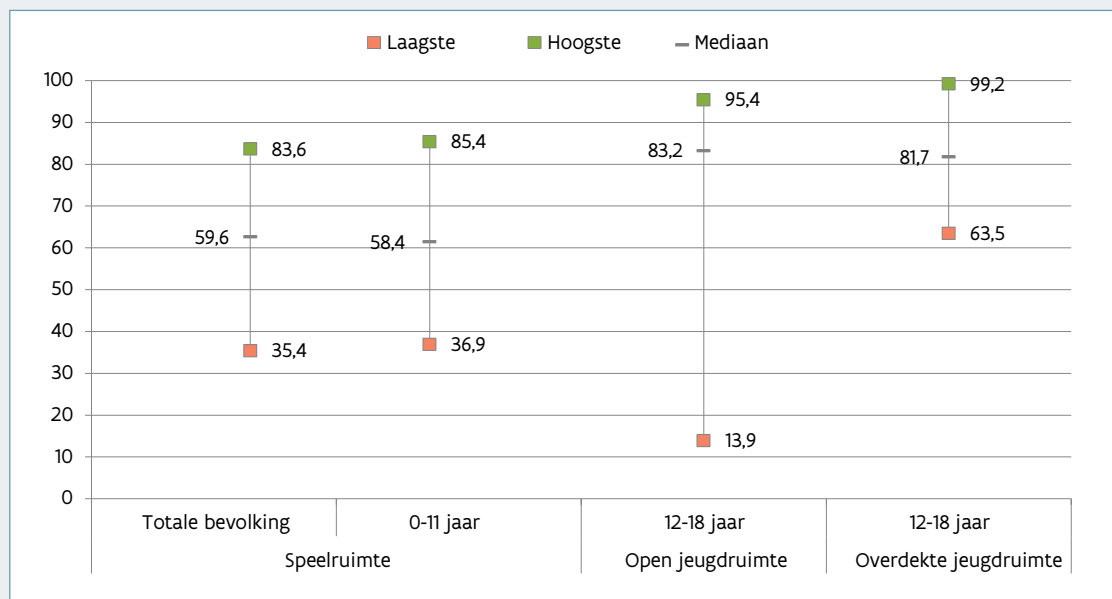
De indicatoren werden berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op [www.stadsmonitor.be](http://www.stadsmonitor.be).

Speelruimte en jeugdruimte in de wijk, in 2014, in absoluut aantal en %.

|              | Speelruimte      |      |           |      | Open jeugdruimte |      | Overdekte jeugdruimte |      |
|--------------|------------------|------|-----------|------|------------------|------|-----------------------|------|
|              | Totale bevolking |      | 0-11 jaar |      | 12-18 jaar       |      | 12-18 jaar            |      |
|              | Aantal           | %    | Aantal    | %    | Aantal           | %    | Aantal                | %    |
| Antwerpen    | 429.681          | 83,6 | 68.733    | 85,4 | n.b.             | n.b. | 36.358                | 99,2 |
| Gent         | 135.587          | 54,0 | 19.808    | 58,7 | 16.230           | 95,1 | 14.755                | 86,4 |
| Aalst        | 29.309           | 35,4 | 3.891     | 36,9 | 1.536            | 26,2 | 4.139                 | 70,7 |
| Brugge       | 74.831           | 63,6 | 12.927    | 64,3 | n.b.             | n.b. | 6.507                 | 78,1 |
| Genk         | 34.295           | 53,0 | 4.635     | 53,5 | n.b.             | n.b. | n.b.                  | n.b. |
| Hasselt      | 46.986           | 61,7 | 5.026     | 61,4 | 4.232            | 90,6 | 2.964                 | 63,5 |
| Kortrijk     | 41.201           | 55,1 | 4.993     | 53,8 | 4.197            | 75,4 | 4.794                 | 86,2 |
| Leuven       | 68.154           | 69,2 | 8.415     | 70,1 | 4.466            | 75,7 | 4.616                 | 78,2 |
| Mechelen     | 53.174           | 63,8 | 8.101     | 67,3 | 5.845            | 91,9 | 5.477                 | 86,0 |
| Oostende     | 41.344           | 59,6 | 3.722     | 58,0 | 575              | 13,9 | 3.517                 | 85,2 |
| Roeselare    | 32.766           | 54,0 | 4.374     | 57,1 | 3.568            | 79,8 | 2.954                 | 66,1 |
| Sint-Niklaas | 40.420           | 55,7 | 5.713     | 57,7 | 4.728            | 86,5 | 3.607                 | 66,0 |
| Turnhout     | 34.131           | 80,4 | 4.124     | 83,2 | 2.785            | 95,4 | 2.539                 | 87,0 |

Bron: GIS- en jeugddiensten steden.

Speelruimte en jeugdruimte in de wijk, in 2014, in %.



Het grijze streepje geeft de mediaan van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: GIS- en jeugddiensten steden.

# TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN SPORT EN RECREATIE IN DE STAD

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met en zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod aan sport en recreatie in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan sportvoorzieningen in de stad (sportactiviteiten, sportcentra, zalen en pleinen voor binnen- en buitensport)?' en 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan recreatievoorzieningen in de stad (recreatiedomeinen, wandel- en fietspaden)?'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

## Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet een kwaliteitsvol en voldoende divers aanbod aan voorzieningen zodanig dat alle bevolkingsgroepen de kans hebben hier gebruik van te kunnen maken. De tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen peilt naar de mate waarin huishoudens gebruik kunnen en willen maken van deze voorzieningen in de stad.

Ongeveer 7 op de 10 inwoners zijn tevreden over het aanbod aan sport- en recreatievoorzieningen. Het verschil tussen de steden is voor de tevredenheid over het aanbod aan sport beperkt. De tevredenheid over het aanbod aan recreatievoorzieningen zoals recreatiedomeinen, fietspaden, wandelpaden verschilt in grotere mate tussen de 13 centrumsteden. De kleinste tevredenheid bij huishoudens met inwonende kinderen is er in Roeselare, waar slechts 53% tevreden is over recreatievoorzieningen in de stad, terwijl in Genk 84,5% van de huishoudens met inwonende kinderen hierover tevreden is.

In Antwerpen, Aalst en Turnhout zijn huishoudens met inwonende kinderen voor de twee stellingen minder dan gemiddeld tevreden. In Gent, Genk, Brugge, Hasselt en Leuven zijn huishoudens met kinderen voor de twee stellingen meer dan gemiddeld tevreden.

Voor het geheel van de 13 centrumsteden zijn er geen verschillen op te merken tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen. Enkel in Aalst en Brugge zijn huishoudens met inwonende kinderen meer tevreden over het aanbod aan sportvoorzieningen in de stad dan huishoudens zonder inwonende kinderen.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De sport- en recreatievoorzieningen betreffen alle voorzieningen in de stad, niet specifiek deze voor kinderen en jongeren.

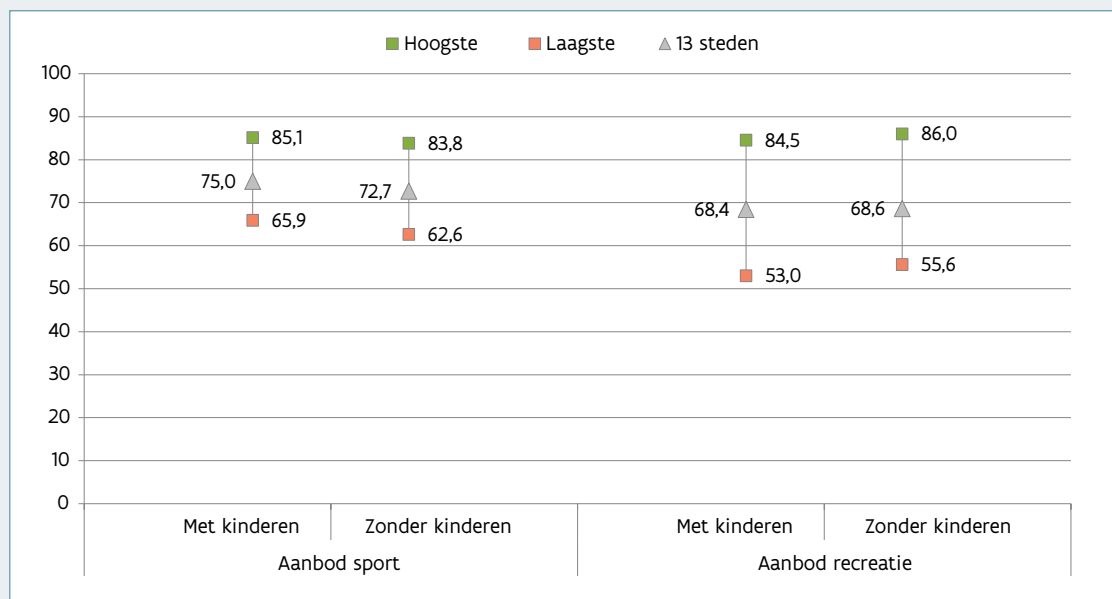
Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie in de stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Aanbod sport           |                           | Aanbod recreatie       |                           |
|------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 65,9                   | 65,2                      | 58,8                   | 60,4                      |
| Gent             | 79,9                   | 78,1                      | 75,6                   | 74,9                      |
| Aalst            | 73,3*                  | 62,6                      | 60,0                   | 55,6                      |
| Brugge           | 83,1*                  | 76,7                      | 77,0                   | 75,2                      |
| Genk             | 78,9                   | 81,8                      | 84,5                   | 86,0                      |
| Hasselt          | 83,0                   | 80,5                      | 73,5                   | 78,0                      |
| Kortrijk         | 82,7                   | 74,8                      | 65,4                   | 63,0                      |
| Leuven           | 85,1                   | 83,8                      | 80,9                   | 77,6                      |
| Mechelen         | 73,9                   | 73,2                      | 81,2                   | 76,6                      |
| Oostende         | 78,6                   | 77,3                      | 67,1                   | 71,7                      |
| Roeselare        | 78,6                   | 71,9                      | 53,0                   | 57,5                      |
| Sint-Niklaas     | 72,1                   | 73,2                      | 73,4                   | 74,7                      |
| Turnhout         | 67,4                   | 62,8                      | 59,3                   | 59,7                      |
| Totaal 13 steden | 75,0                   | 72,7                      | 68,4                   | 68,6                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, opleiding en nationaliteit (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie in de stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de grootste en de stad met de kleinste tevredenheidscijfers.

Bron: survey Stadsmonitor.

# BEZOEK PARK, SPEELTUIN OF SPEELPLEIN

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat het afgelopen jaar een park, speeltuin of speelplein bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een park bezocht?' en 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een speeltuin of speelplein bezocht?'.

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer', 'meer dan 12 keer' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

## Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn er voor alle bevolkingsgroepen ruime mogelijkheden om zich te ontspannen en de vrije tijd in te vullen. Het parkbezoek of bezoek aan een speeltuin, speelplein zegt iets over het gebruik van deze ruimtes door huishoudens met en huishoudens zonder kinderen, hoewel dit niet noodzakelijk in de stad zelf plaats vindt.

Ongeveer 9 op de 10 inwoners hebben het afgelopen jaar een park bezocht. Het verschil tussen de steden is eerder beperkt voor huishoudens met inwonende kinderen: in Roeselare en Kortrijk bezocht het kleinste aandeel van deze gezinnen een park (85,5%), in Antwerpen het grootste aandeel (96,6%). Het verschil in parkbezoek voor huishoudens zonder inwonende kinderen is groter. In Sint-Niklaas bezochten 3 op de 4 huishoudens zonder inwonende kinderen een park het afgelopen jaar, terwijl dit in Mechelen 94% bedraagt.

Het aandeel huishoudens dat een speeltuin of speelplein bezoekt ligt lager dan het aandeel dat een park bezoekt. 2 op de 3 huishoudens met inwonende kinderen hebben het afgelopen jaar een speeltuin of speelplein bezocht, terwijl dit voor huishoudens zonder inwonende kinderen iets meer dan 1 op 3 bedraagt. In Antwerpen bezochten de meeste huishoudens met kinderen een speeltuin of speelplein (73,4%), terwijl in Kortrijk slechts 56% van de huishoudens met inwonende kinderen een speeltuin of speelplein bezochten.

Voor het geheel van de 13 centrumsteden zijn er significante verschillen tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen. Huishoudens met inwonende kinderen bezoeken bijna dubbel zo veel een speeltuin of speelplein als huishoudens zonder inwonende kinderen. Dit verschil geldt ook voor elke stad afzonderlijk. Huishoudens met inwonende kinderen bezoeken ook meer een park. Dit geldt zowel voor het geheel van de 13 steden als voor Antwerpen en Sint-Niklaas afzonderlijk.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

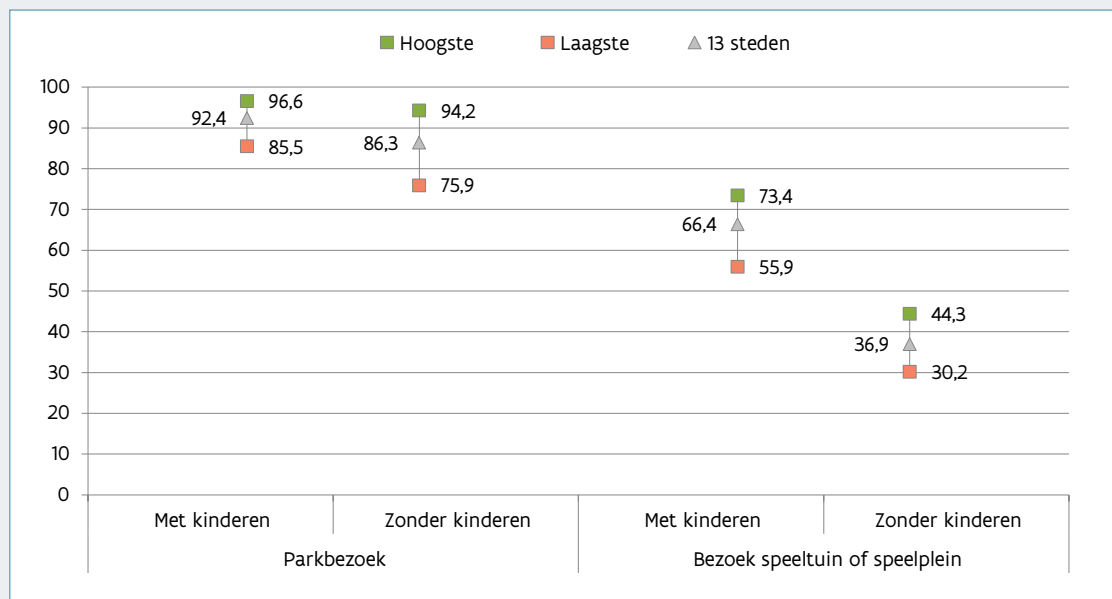
Bezoek park, speeltuin of speelplein, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Park                   |                           | Speeltuin/speelplein   |                           |
|------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 96,6*                  | 90,3                      | 73,4*                  | 37,5                      |
| Gent             | 92,9                   | 86,0                      | 66,5*                  | 35,9                      |
| Aalst            | 89,6                   | 83,4                      | 58,3*                  | 35,9                      |
| Brugge           | 89,5                   | 81,6                      | 63,7*                  | 37,8                      |
| Genk             | 88,1                   | 86,2                      | 64,6*                  | 44,3                      |
| Hasselt          | 88,5                   | 79,9                      | 64,7*                  | 41,5                      |
| Kortrijk         | 85,5                   | 81,9                      | 55,9*                  | 32,1                      |
| Leuven           | 94,8                   | 90,7                      | 70,3*                  | 39,3                      |
| Mechelen         | 94,4                   | 94,2                      | 65,6*                  | 34,2                      |
| Oostende         | 94,0                   | 86,4                      | 61,3*                  | 38,4                      |
| Roeselare        | 85,5                   | 78,7                      | 56,1*                  | 35,6                      |
| Sint-Niklaas     | 87,2*                  | 75,9                      | 60,8*                  | 30,2                      |
| Turnhout         | 89,8                   | 83,9                      | 58,1*                  | 34,8                      |
| Totaal 13 steden | 92,4*                  | 86,3                      | 66,4*                  | 36,9                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Bezoek park, speeltuin of speelplein, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met het grootste aandeel en het rode vierkant de stad met het laagste aandeel voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste aandeel.

Bron: survey Stadsmonitor.

# TEVREDENHEID OVER GROEN IN DE BUURT EN IN DE STAD

## Definitie

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat vindt dat er voldoende groen is in de eigen buurt.

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het zicht op groen vanuit de woning.

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod aan groen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Er is voldoende groen in mijn buurt (parken, bomen, gras, enz.)', (2) 'In welke mate ben je tevreden over het zicht op groen vanuit je woning (groendaken, bomen, struiken, park, tuin,...)?' en (3) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan groen in de stad (parken, bomen, gras, ...)?'.

De respondenten konden op stelling 1 antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens/niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' of 'weet niet/niet van toepassing'.

De respondenten konden op stelling 2 en stelling 3 antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'.

Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens' (stelling 1) of met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' (stelling 2 of 3) werd in de teller opgenomen.

## Toelichting

In een leefbare en duurzame stad komt het groen tegemoet aan en is het aangepast aan de behoeften van specifieke groepen, zoals inwoners uit dichtbebouwde wijken, kinderen, jongeren, gezinnen, senioren,... Er wordt daartoe een differentiatie gemaakt tussen groen op verschillende schaal-niveaus. Wanneer bewoners vinden dat er voldoende groen is rond hun woning, in hun buurt en in de stad, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woon- en stadsomgeving gezien. Voldoende en kwalitatief groen dat bereikbaar en toegankelijk is, vervult diverse functies voor de inwoners: van ecologische over recreatieve tot cultuurhistorische, educatieve en zuiverende functies.

Meer dan 6 op de 10 huishoudens zijn tevreden over het zicht op groen vanuit de woning, het groen in de buurt en het aanbod aan groen in de stad. De grootste tevredenheid is er over groen in de buurt. Hierover zijn meer dan 7 op de 10 huishoudens tevreden.

Zowel voor de huishoudens met als voor deze zonder kinderen is er een groot verschil tussen de steden. In Antwerpen is het kleinste aandeel van de huishoudens tevreden over het zicht op groen vanuit de woning (53% voor beide groepen). In Roeselare is het kleinste aandeel huishoudens tevreden over het groen in de buurt (59% en 61%) en over het groen in de stad (53% en 62%). In Genk is het grootste aandeel van de huishoudens tevreden over het zicht op groen vanuit de eigen woning (74% en 79%) en over het groen in de buurt (87% en 86%). In Brugge is men het meest tevreden over het groen in de stad (85% en 86%).

In Antwerpen en Turnhout geven minder huishoudens met inwonende kinderen dan gemiddeld over de 13 steden aan tevreden te zijn over de drie stellingen. In Brugge, Genk, Hasselt, Kortrijk en Leuven zijn meer huishoudens met kinderen dan gemiddeld tevreden voor de drie stellingen.

Over het algemeen is er weinig verschil tussen huishoudens met inwonende kinderen en huishoudens zonder kinderen. Enkel in Leuven is er een substantieel verschil op te merken. Daar zijn huishoudens met inwonende kinderen meer tevreden over het zicht op groen vanuit hun woning dan huishoudens zonder inwonende kinderen.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

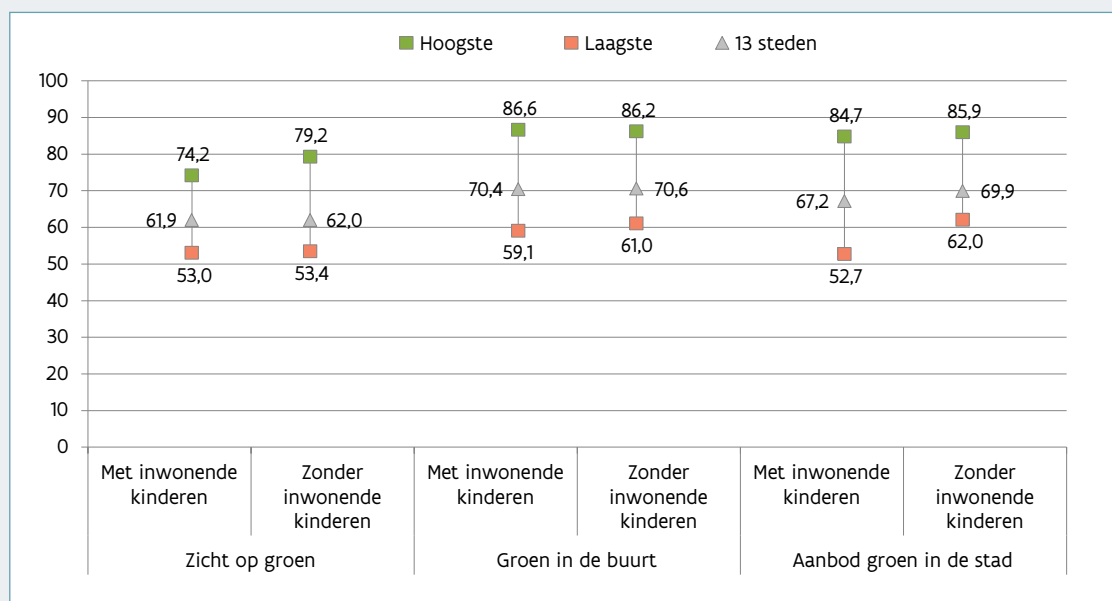
Tevredenheid over groen in de buurt en in de stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Zicht op groen         |                           | Groen in de buurt      |                           | Aanbod groen in de stad |                           |
|------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|-------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen  | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 53,0*                  | 53,4                      | 66,0*                  | 65,6                      | 60,0                    | 62,3                      |
| Gent             | 62,4                   | 59,6                      | 67,4                   | 69,4                      | 63,7                    | 66,2                      |
| Aalst            | 66,6*                  | 65,6                      | 63,4                   | 68,6                      | 64,5                    | 72,2                      |
| Brugge           | 65,3                   | 71,6                      | 83,6                   | 82,5                      | 84,7                    | 85,9                      |
| Genk             | 74,2                   | 79,2                      | 86,6*                  | 86,2                      | 83,8                    | 85,2                      |
| Hasselt          | 70,3                   | 72,3                      | 79,7                   | 79,1                      | 77,0                    | 77,8                      |
| Kortrijk         | 68,4*                  | 68,1                      | 72,8*                  | 68,6                      | 72,8                    | 71,1                      |
| Leuven           | 70,7*                  | 65,6                      | 78,2                   | 75,2                      | 72,9                    | 76,1                      |
| Mechelen         | 58,2                   | 62,3                      | 66,4                   | 68,3                      | 77,0                    | 74,9                      |
| Oostende         | 58,5                   | 62,4                      | 76,6                   | 78,9                      | 71,9                    | 80,2                      |
| Roeselare        | 68,8                   | 64,0                      | 59,1                   | 61,0                      | 52,7                    | 62,0                      |
| Sint-Niklaas     | 73,6                   | 72,6                      | 68,3                   | 69,0                      | 60,9                    | 70,4                      |
| Turnhout         | 59,8*                  | 59,9                      | 67,9*                  | 65,2                      | 57,3                    | 62,6                      |
| Totaal 13 steden | 61,9*                  | 62,0                      | 70,4*                  | 70,6                      | 67,2                    | 69,9                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over groen in de buurt en in de stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: survey Stadsmonitor.

# TEVREDENHEID OVER DE KINDVRIENDELIJKHEID VAN DE HORECA

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés, hotels in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés, hotels in de stad?'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

## Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet een kwaliteitsvol en voldoende divers aanbod aan voorzieningen zodanig dat alle bevolkingsgroepen de kans hebben hier gebruik van te kunnen maken. De tevredenheid over de kindvriendelijkheid van restaurants, cafés, hotels zegt iets over de attractiviteit van de horeca voor huishoudens met inwonende kinderen.

Ongeveer 7 op de 10 inwoners zijn tevreden over de kindvriendelijkheid van de horeca. De grootste tevredenheid is er in Genk, Hasselt en Gent waar ongeveer 3 op 4 huishoudens met inwonende kinderen tevreden zijn. In Antwerpen zijn 6 op de 10 huishoudens tevreden.

Voor het geheel van de 13 centrumsteden en ook voor de steden afzonderlijk zijn er geen verschillen op te merken tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen.

## Aandachtspunten

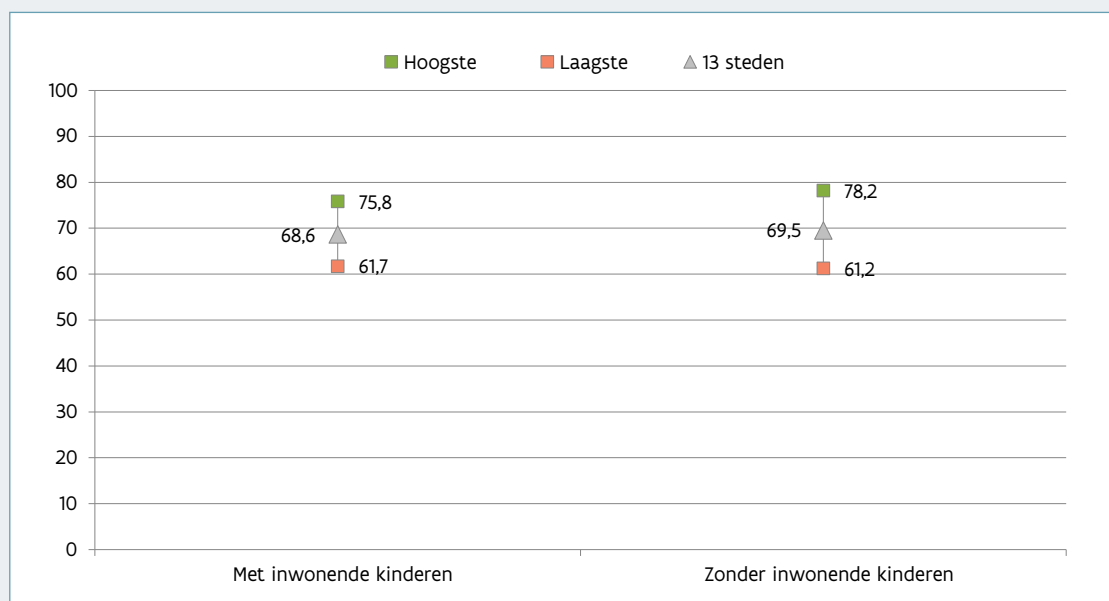
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van de horeca in de stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Met inwonende kinderen | Zonder inwonende kinderen |
|------------------|------------------------|---------------------------|
| Antwerpen        | 61,7                   | 61,2                      |
| Gent             | 74,0                   | 70,8                      |
| Aalst            | 66,9                   | 68,5                      |
| Brugge           | 70,4                   | 75,6                      |
| Genk             | 75,8                   | 78,2                      |
| Hasselt          | 74,0                   | 77,7                      |
| Kortrijk         | 73,8                   | 67,1                      |
| Leuven           | 72,2                   | 76,0                      |
| Mechelen         | 69,7                   | 70,7                      |
| Oostende         | 69,3                   | 75,5                      |
| Roeselare        | 70,9                   | 75,2                      |
| Sint-Niklaas     | 69,2                   | 68,4                      |
| Turnhout         | 68,0                   | 72,3                      |
| Totaal 13 steden | 68,6                   | 69,5                      |

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de kindvriendelijkheid van de horeca in de stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de grootste en de stad met de kleinste tevredenheidscijfers.

Bron: survey Stadsmonitor.

# WONINGKENMERKEN

## Definitie

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat aangeeft te wonen in:

- een woning met groot comfort en een buitenruimte
- een energiezuinige woning
- een energierecupererende woning
- een woning met één of meerdere structurele problemen.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

'Zijn onderstaande voorzieningen in je woning aanwezig: warm stromend water; lig-, zitbad of douche; centrale verwarming; internetaansluiting; balkon/koer/terras/patio/tuin?.'

'Zijn onderstaande voorzieningen in je woning aanwezig: energiezuinige condensatieketel/hoogrendementsketel (chauffageketel), regenwater en gebruik hiervan voor toilet/wasmachine, dubbel of driedubbel glas (minstens de helft van de ramen), isolatie van zolder/dak, groendak (dak met beplanting), zonnepanelen of zonneboiler?.'

'Wat vind je van de staat van je woning (of het gebouw waarin je woning gelegen is) omtrent de centrale verwarming (ketel en leidingen), de elektrische installatie, de binnenmuren (zijn ze vocht- en schimmelvrij), de buitenmuren (zijn ze vocht- en schimmelvrij), buitenschrijnwerk (deuren, raamwerk), de ramen, dakgoot/dakgoten en dak?.'

Voor stelling 1 en stelling 2 konden respondenten antwoorden met 'ja', 'nee' of 'weet niet'. De categorie 'weet niet' werd bij de berekeningen buiten beschouwing gelaten.

Voor stelling 3 konden respondenten antwoorden met 'in goede staat', 'kleine herstellingen nodig', 'aan vervanging toe' of 'weet niet/niet van toepassing'. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekeningen buiten beschouwing gelaten.

Woningen met groot comfort en een buitenruimte beschikken over warm stromend water, een lig-, zitbad of douche; centrale verwarming; internetaansluiting en een balkon, koer, terras, patio of een tuin.

Energiezuinige woningen zijn woningen waarbij aangegeven werd dat het dak geïsoleerd is, er dubbel of driedubbel glas is en waar de woning uitgerust is met een energiezuinige condensatieketel of hoogrendementsketel.

Energieresupererende woningen zijn woningen met een groendak, of zonnepanelen of een zonneboiler of hergebruik van regenwater via een regenwaterput.

In een woning met structurele problemen zijn er 1 of meerdere huisvestingsproblemen: het dak, de ramen, de centrale verwarming of elektrische installatie zijn aan vervanging toe of er zit schimmel en vocht in de muren of er is sprake van rottend raamwerk en deuren.

## Toelichting

De Vlaamse Wooncode vat de algemene beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid op lange termijn samen. Cruciaal is artikel 3: "Iedereen heeft recht op wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd."

Bijna 85% van de huishoudens met inwonende kinderen woont in een woning met groot comfort en een private buitenruimte. 16% van de huishoudens met inwonende kinderen geeft aan structurele problemen aan de woning te hebben. In Antwerpen en Oostende leeft een groter aandeel huishoudens met inwonende kinderen in een woning met structurele problemen en zonder groot comfort of een private buitenruimte dan gemiddeld in de 13 centrumsteden. In Gent, Leuven, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout geldt het omgekeerde.

Bijna 60% van de huishoudens met inwonende kinderen geeft aan in een energiezuinige woning te wonen. Dit percentage is voor elke stad groter dan 50%.

Slechts iets meer dan 1 op 3 huishoudens met inwonende kinderen geeft aan te wonen in een woning waar in één of andere vorm aan energierecuperatie gedaan wordt. Het verschil voor energierecupererende woningen is zeer groot tussen de steden, gaande van 17% in Antwerpen tot 73% van de huishoudens met inwonende kinderen in Roeselare. Enkel in Roeselare, Brugge en Kortrijk wonen meer dan de helft van de huishoudens met inwonende kinderen in een woning waar aan één of andere vorm van energierecuperatie gedaan wordt.

De woonkwaliteit is voor de vier indicatoren lager dan gemiddeld in Antwerpen. In Sint-Niklaas, Gent, Leuven en Roeselare is de woonkwaliteit voor de vier indicatoren hoger dan gemiddeld.

Huishoudens met kinderen wonen vaker in een woning met groot comfort en een private buitenruimte, alsook in een woning die aan energierecuperatie doet dan huishoudens zonder inwonende kinderen. Dit geldt ook voor elke stad afzonderlijk (behalve in Roeselare). In Antwerpen, Gent, Brugge, Genk, Leuven, Oostende, Sint-Niklaas en Turnhout wonen huishoudens met inwonende kinderen ook vaker in een energiezuinig huis. In Gent en in Leuven geven huishoudens met

inwonende kinderen aan minder vaak in een woning te wonen met structurele problemen dan huishoudens zonder inwonende kinderen.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

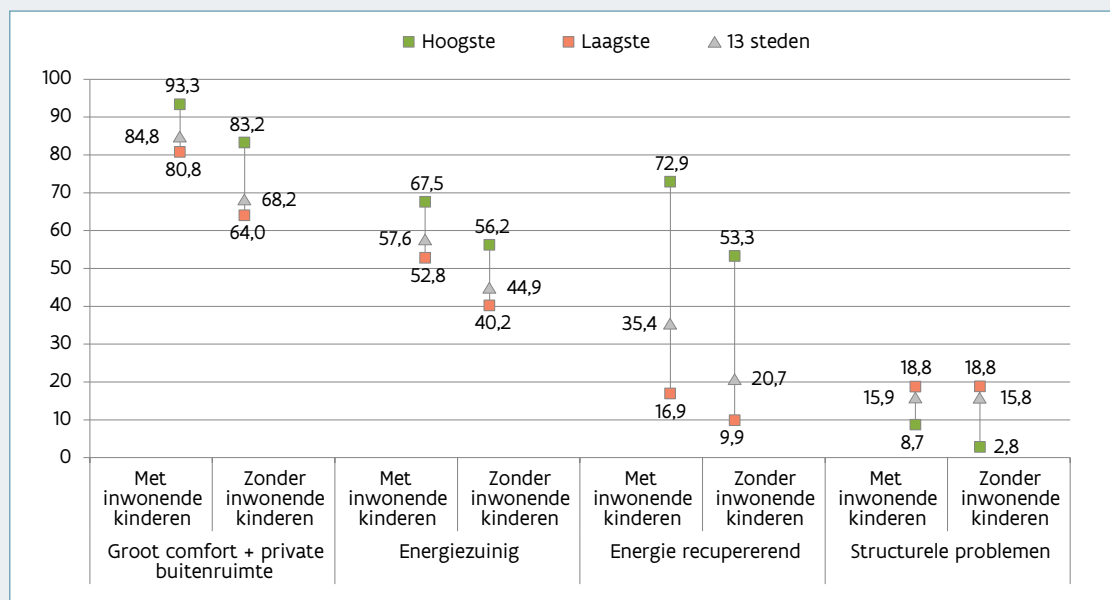
Woningkenmerken, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Groot comfort + private buitenruimte |                           | Energiezuinig          |                           | Energiereducerend      |                           | Structurele problemen  |                           |
|------------------|--------------------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen               | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 81,4*                                | 65,4                      | 52,8*                  | 41,4                      | 16,9*                  | 9,9                       | 18,8                   | 18,6                      |
| Gent             | 85,2*                                | 64,0                      | 58,0*                  | 44,6                      | 43,0*                  | 18,9                      | 13,7*                  | 17,6                      |
| Aalst            | 80,9*                                | 66,0                      | 55,8                   | 42,4                      | 37,0*                  | 25,2                      | 13,0                   | 12,6                      |
| Brugge           | 84,7*                                | 67,2                      | 56,9*                  | 45,5                      | 50,3*                  | 31,8                      | 14,3                   | 13,3                      |
| Genk             | 90,3*                                | 77,4                      | 55,0*                  | 45,7                      | 37,3*                  | 24,2                      | 16,4                   | 15,4                      |
| Hasselt          | 93,3*                                | 83,2                      | 67,5                   | 56,2                      | 44,2*                  | 28,9                      | 16,5                   | 14,0                      |
| Kortrijk         | 80,8*                                | 65,1                      | 56,4                   | 42,5                      | 58,3*                  | 45,5                      | 15,3                   | 15,3                      |
| Leuven           | 92,9*                                | 74,0                      | 64,2*                  | 49,8                      | 37,8*                  | 18,3                      | 14,1*                  | 18,8                      |
| Mechelen         | 87,9*                                | 74,3                      | 63,1                   | 49,8                      | 27,5*                  | 15,2                      | 16,4                   | 14,0                      |
| Oostende         | 82,1*                                | 64,1                      | 57,7*                  | 40,2                      | 49,9*                  | 26,4                      | 16,2                   | 14,2                      |
| Roeselare        | 85,4                                 | 70,2                      | 62,3                   | 48,1                      | 72,9*                  | 53,3                      | 8,7                    | 2,8                       |
| Sint-Niklaas     | 86,7*                                | 71,6                      | 63,2*                  | 47,2                      | 39,5*                  | 21,0                      | 15,7                   | 13,2                      |
| Turnhout         | 86,4*                                | 71,6                      | 59,0*                  | 47,7                      | 29,8*                  | 14,3                      | 15,8                   | 15,0                      |
| Totaal 13 steden | 84,8*                                | 68,2                      | 57,6                   | 44,9                      | 35,4*                  | 20,7                      | 15,9*                  | 15,8                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Woningkenmerken, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met het grootste aandeel huishoudens dat in een goede woning woont en het rode vierkant de stad met het laagste aandeel huishoudens dat in een goede woning woont. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste aandeel. De indicator 'structurele problemen' dient men omgekeerd te lezen. Het hoogste cijfer geeft de stad weer met het grootste aandeel huishoudens dat in een woning woont met structurele problemen. Het laagste cijfer geeft de stad weer met het laagste aandeel huishoudens dat in een woning woont met structurele problemen.

Bron: survey Stadsmonitor.

# BETALINGSMOEILIKHEDEN

## Definitie

Aandeel (%) inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen met achterstallige betaling(en) omwille van financiële redenen tijdens het afgelopen jaar.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad gevraagd of het is voorgekomen dat de respondent zelf of een ander gezinslid één of meer rekeningen niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen (dus niet vergeten). Daarbij werden volgende soort betalingen voorgelegd aan de respondent:

- huishuur/afbetaling van de woning (terugbetaling van de lening)
- rekening van elektriciteit/water/gas/stookolie
- terugbetaling van aankopen op afbetaling (uitgezonderd voor de woning)
- gezondheidsuitgaven
- schoolkosten
- kinderopvang

De respondenten konden telkens antwoorden met 'Nee, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen', 'Ja, het is al eens voorgekomen dat ik de rekening niet (op tijd) kon betalen' en 'Niet van toepassing'.

De indicator 'Betalingsmoeilijkheden' is een samengestelde variabele. Het gaat om het aandeel respondenten dat op minstens 1 van de eerste 4 items (huishuur/afbetaling van de woning, elektriciteit/water/gas/stookolie, aankopen op afbetaling, gezondheidsuitgaven) antwoordde 'Ja, het is al eens voorgekomen dat ik de rekening niet (op tijd) kon betalen'.

De indicator 'Betalingsmoeilijkheden voor schoolkosten' betreft de huishoudens met inwonende kinderen (ongeacht of ze nog school lopen) waarbij het in het voorbije jaar is voorgekomen dat men de schoolkosten niet (op tijd) kon betalen.

De indicator 'Betalingsmoeilijkheden voor kinderopvang' betreft de huishoudens met inwonende kinderen onder de 12 jaar waarbij het in het voorbije jaar is voorgekomen dat men de kinderopvang niet (op tijd) kon betalen.

## Toelichting

Deze indicatoren geven een aanduiding van mogelijke financiële armoede. In een leefbare en duurzame stad streeft men ernaar om diverse vormen van armoede en sociale uitsluiting in de stad te bestrijden. Men heeft aandacht voor sociale rechtvaardigheid en er wordt naar gestreefd de armoede zoveel mogelijk uit te bannen.

16% van de huishoudens met inwonende kinderen heeft het voorbije jaar betalingsmoeilijkheden ondervonden voor woonuitgaven (huishuur of lening), uitgaven voor elektriciteit, water, gas of stookolie, gezondheidsuitgaven of andere aankopen op afbetaling. De verschillen tussen de steden zijn groot. In Genk, Oostende en Turnhout hebben meer dan 20% van de huishoudens met inwonende kinderen betalingsmoeilijkheden ondervonden, in Roeselare minder dan 10%. In Oostende, Genk en Sint-Niklaas ervaren huishoudens met inwonende kinderen significant meer betalingsmoeilijkheden dan huishoudens zonder inwonende kinderen.

De grootste betalingsmoeilijkheden zijn er voor de uitgaven voor elektriciteit, water, gas of stookolie. Meer dan 1 op de 10 huishoudens met inwonende kinderen kon in het voorbije jaar deze uitgaven niet op tijd betalen. Over de 13 centrumsteden, alsook in Sint-Niklaas, Hasselt en Genk, is het aandeel huishoudens met betalingsmoeilijkheden voor deze nutsvoorzieningen hoger in gezinnen met dan in de gezinnen zonder inwonende kinderen.

Ook onkosten verbonden aan kinderopvang en aan de school zorgen voor betalingsmoeilijkheden. In Turnhout en Sint-Niklaas geven bijna 20% van de huishoudens met kinderen onder de 12 jaar aan het afgelopen jaar achterstallige betalingen te hebben (gehad) voor kinderopvang. In Hasselt is dat 3%. Ongeveer 1 op de 10 huishoudens met inwonende kinderen in Antwerpen, Genk, Sint-Niklaas en Turnhout geeft aan achterstallige betalingen te hebben voor schoolkosten. In Roeselare en Mechelen is dat minder dan 5%.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

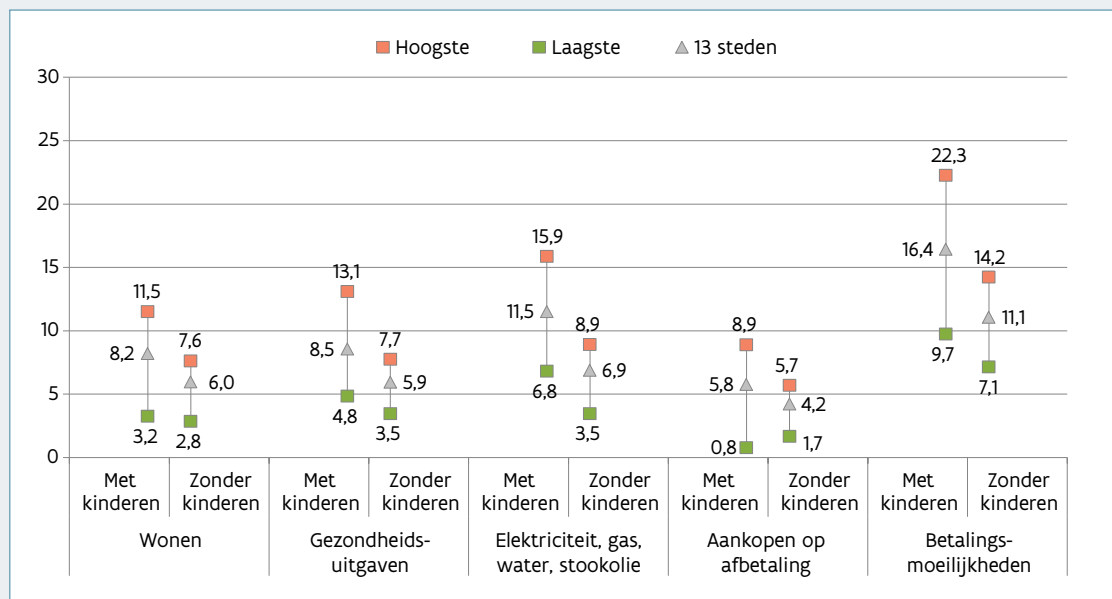
Betalingsmoeilijkheden, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Wonen                        |                                 | Gezondheids-<br>uitgaven     |                                 | Elektriciteit, gas,<br>water, stookolie |                                 | Aankopen op<br>afbetaling    |                                 | Betalings-<br>moeilijkheden  |                                 |
|------------------|------------------------------|---------------------------------|------------------------------|---------------------------------|-----------------------------------------|---------------------------------|------------------------------|---------------------------------|------------------------------|---------------------------------|
|                  | met<br>inwonende<br>kinderen | zonder<br>inwonende<br>kinderen | met<br>inwonende<br>kinderen | zonder<br>inwonende<br>kinderen | met<br>inwonende<br>kinderen            | zonder<br>inwonende<br>kinderen | met<br>inwonende<br>kinderen | zonder<br>inwonende<br>kinderen | met<br>inwonende<br>kinderen | zonder<br>inwonende<br>kinderen |
| Antwerpen        | 11,2                         | 7,6                             | 10,7                         | 7,7                             | 12,9                                    | 8,9                             | 7,9                          | 5,7                             | 19,4                         | 14,2                            |
| Gent             | 5,7                          | 6,5                             | 8,7                          | 6,1                             | 11,4                                    | 6,5                             | 4,9                          | 5,7                             | 15,0                         | 11,1                            |
| Aalst            | 7,2                          | 2,8                             | 5,9                          | 4,8                             | 12,3                                    | 5,4                             | 5,7                          | 3,0                             | 15,1                         | 8,1                             |
| Brugge           | 5,4                          | 5,1                             | 5,3                          | 4,9                             | 9,6                                     | 6,8                             | 4,1                          | 3,5                             | 13,1                         | 10,3                            |
| Genk             | 11,4                         | 6,4                             | 10,0                         | 6,8                             | 15,9*                                   | 8,4                             | 8,9                          | 5,4                             | 22,1*                        | 12,6                            |
| Hasselt          | 3,2                          | 4,9                             | 4,9                          | 3,6                             | 8,0*                                    | 3,5                             | 0,8                          | 1,7                             | 11,3                         | 7,3                             |
| Kortrijk         | 8,4                          | 5,3                             | 6,9                          | 3,5                             | 10,4                                    | 6,0                             | 4,2                          | 2,0                             | 13,7                         | 7,1                             |
| Leuven           | 5,9                          | 4,4                             | 4,8                          | 5,4                             | 8,1                                     | 5,3                             | 3,8                          | 2,5                             | 12,2                         | 9,4                             |
| Mechelen         | 6,0                          | 3,1                             | 8,3                          | 5,5                             | 9,8                                     | 5,5                             | 3,9                          | 2,3                             | 13,9                         | 8,7                             |
| Oostende         | 11,5                         | 6,0                             | 13,1*                        | 4,0                             | 12,6                                    | 6,0                             | 8,4                          | 1,7                             | 22,3*                        | 9,3                             |
| Roeselare        | 4,0                          | 4,9                             | 6,0                          | 5,8                             | 6,8                                     | 6,5                             | 3,2                          | 4,0                             | 9,7                          | 10,8                            |
| Sint-Niklaas     | 7,4                          | 4,0                             | 7,6                          | 3,9                             | 13,7*                                   | 4,2                             | 6,1                          | 3,1                             | 17,2*                        | 7,5                             |
| Turnhout         | 10,8                         | 6,0                             | 12,5                         | 5,9                             | 13,3                                    | 7,3                             | 5,8                          | 3,6                             | 20,5                         | 11,6                            |
| Totaal 13 steden | 8,2                          | 6,0                             | 8,5                          | 5,9                             | 11,5*                                   | 6,9                             | 5,8                          | 4,2                             | 16,4                         | 11,1                            |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer). Ondanks grote verschillen in percentages zijn de significanties beperkt. Dit valt te verklaren door de soms kleine absolute aantallen.

Bron: survey Stadsmonitor.

Betalingsmoeilijkheden, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het rode vierkant de stad met het grootste aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden en het groene vierkant de stad met het kleinste aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de meeste en de stad met de minste betalingsmoeilijkheden.

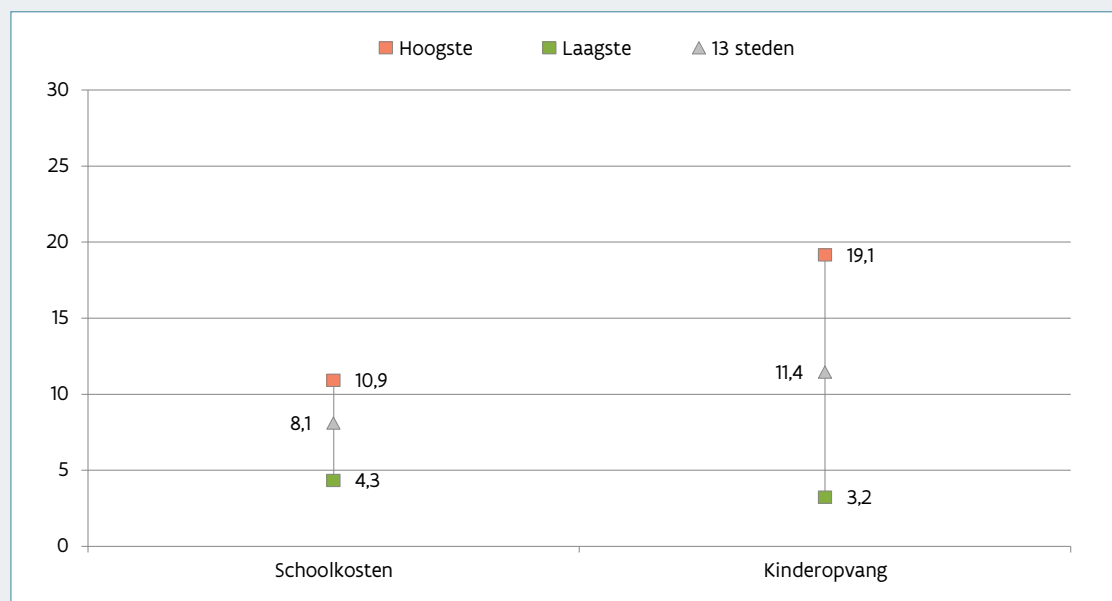
Bron: survey Stadsmonitor.

Betalingsmoeilijkheden voor schoolkosten en kinderopvang, in 2014, in % huishoudens met inwonende kinderen (schoolkosten) en % huishoudens met inwonende kinderen onder de 12 jaar (kinderopvang).

|                  | Schoolkosten           | Kinderopvang                            |
|------------------|------------------------|-----------------------------------------|
|                  | met inwonende kinderen | met inwonende kinderen onder de 12 jaar |
| Antwerpen        | 10,9                   | 11,4                                    |
| Gent             | 6,9                    | 12,1                                    |
| Aalst            | 7,2                    | 10,5                                    |
| Brugge           | 6,6                    | 10,8                                    |
| Genk             | 9,0                    | 16,5                                    |
| Hasselt          | 5,3                    | 3,2                                     |
| Kortrijk         | 7,7                    | 12,9                                    |
| Leuven           | 5,5                    | 7,2                                     |
| Mechelen         | 4,7                    | 9,6                                     |
| Oostende         | 7,2                    | 10,3                                    |
| Roeselare        | 4,3                    | 8,3                                     |
| Sint-Niklaas     | 9,2                    | 18,2                                    |
| Turnhout         | 10,9                   | 19,1                                    |
| Totaal 13 steden | 8,1                    | 11,4                                    |

Bron: survey Stadsmonitor.

Betalingsmoeilijkheden voor schoolkosten en kinderopvang, in 2014, in % huishoudens met inwonende kinderen (schoolkosten) en % huishoudens met inwonende kinderen onder de 12 jaar (kinderopvang).



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het rode vierkant de stad met het grootste aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden en het groene vierkant de stad met het kleinste aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de meeste en de stad met de minste betalingsmoeilijkheden.

Bron: survey Stadsmonitor.

# KANSARMOEDE BIJ KINDEREN

## Definitie

- 1) Aandeel (%) geboorten in een kansarm gezin.
- 2) Aandeel (%) personen van 0 tot 17 jaar dat leeft in een tweeoudergezin waar beide ouders niet werken of in een eenoudergezin waar de enige ouder niet werkt.
- 3) Onderwijskansarmoede-index in het lager onderwijs naar woonplaats.
- 1) Aantal kinderen geboren in een kansarm gezin volgens de criteria van Kind en Gezin in jaar x en de jaren x-1 en x-2 gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in de jaren x, x-1 en x-2. De regioteamleden van Kind en Gezin toetsen bij elke geboorte de situatie van het gezin aan 6 criteria: het maandinkomen van het gezin, de arbeidssituatie van de ouders, de opleiding van de ouders, de huisvesting, de ontwikkeling van de kinderen en de gezondheid. Een gezin wordt als kansarm beschouwd als het op minstens 3 van de 6 criteria zwak scoort.
- 2) De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) registreert de socio-economische positie van de gehele Belgische bevolking. Personen worden beschouwd als werkend, werkzoekend of niet-beeroepsactief of komen in een restcategorie ('andere') terecht. Op huishoudniveau kan men door te kijken naar de socio-economische positie van de ouders of in het geval van een eenoudergezin naar de socio-economische positie van de enige ouder, de werkintensiteit van het huishouden berekenen. Indien geen enkele ouder als werkend staat geregistreerd in de KSZ, wordt het huishouden beschouwd als een huishouden zonder betaald werk. Voor meer uitleg bij de uitgebreide definitie zie hoofdstuk 'Sociale principes' van de Stadsmonitor editie 2014.
- 3) De onderwijskansarmoede-indicator (OKI) voor het gewoon lager onderwijs is het aantal leerlingenkenmerken (er zijn er in totaal 4) waarop de leerlingen lager onderwijs aantikken, gedeeld door het totaal aantal leerlingen lager onderwijs (naar woonplaats van de leerlingen). Als een leerling aantikt op geen enkel kenmerk wordt hij in de teller niet meegeteld, als hij aantikt op 1 kenmerk eenmaal in de teller, als hij aantikt op 2 kenmerken tweemaal, enzovoort. Aangezien er vier leerlingenkenmerken zijn is de OKI een getal tussen 0 (geen kansarmoede) en 4 (extreme kansarmoede). De vier leerlingenkenmerken die een

risico op kansarmoede weergeven zijn: (1) laag opleidingsniveau van de moeder (maximaal lager secundair onderwijs), (2) gezinstaal niet-Nederlands, (3) schooltoelage en (4) buurt met hoge mate van schoolse vertraging. Voor meer uitleg bij de uitgebreide definitie en de leerlingenkenmerken zie hoofdstuk 'Sociale principes' van de Stadsmonitor editie 2014.

## Toelichting

In een leefbare en duurzame stad probeert men de armoede en sociale uitsluiting zoveel mogelijk uit te bannen, met bijzondere aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede. Armoede uit zich niet alleen op financieel vlak, maar gaat veelal gepaard met uitsluiting en achterstelling op tal van andere maatschappelijke domeinen zoals tewerkstelling, huisvesting en gezondheid.

Begin 2013 leefde 17% van de kinderen in de 13 steden in een gezin zonder betaald werk en vond één op vijf geboorten plaats in een kansarm gezin. De onderwijskansarmoedeindicator (OKI) bedroeg 1,48 voor het totaal van de 13 steden. Deze cijfers zijn bijna dubbel zo hoog als in het Vlaamse Gewest.

De hoogste waarden voor zowel geboorten in een kansarm gezin, gezinnen waar niemand werkt als de onderwijskansarmoede-index vinden we in Antwerpen. Maar ook in Oostende en Genk zijn er hoge waarden. In Brugge ligt de kansarmoede bij kinderen het laagst en ook lager dan het Vlaamse gemiddelde. Aalst, Hasselt, Roeselare, Sint-Niklaas, Leuven en Kortrijk scoren onder het gemiddelde van de 13 centrumsteden voor de drie indicatoren. Mechelen kent een lager dan gemiddeld aandeel kinderen geboren in een kansarm gezin en een lager dan gemiddeld aandeel kinderen in een gezin zonder betaald werk, maar kent een hoge onderwijskansarmoede-index.

In de 13 centrumsteden is tussen 2010 en 2013 het aandeel kinderen geboren in een kansarm gezin duidelijk gestegen van 16% naar 20%. De sterkste relatieve stijgingen doen zich voor in Kortrijk, Oostende, Roeselare en Sint-Niklaas. In Mechelen en Leuven is er een lichte daling.

Het aandeel kinderen in een gezin zonder betaald werk blijft constant voor de 13 centrumsteden tussen 2010 en 2013. In Sint-Niklaas is er wel een toename van ongeveer 2 procentpunten, terwijl Gent, Genk en Mechelen een afname kennen van 2 procentpunten.

Het aandeel kinderen in een gezin zonder betaald werk verschilt in de 13 steden wel sterk naar huishoudtype. 11% van de kinderen in een tweeoudergezin leven in een gezin zonder betaald werk. Bij kinderen in een eenoudergezin ligt dat aandeel bijna 4 keer zo hoog (37%). In Genk en Antwerpen ligt het aandeel kinderen in een eenoudergezin zonder betaald werk boven de 40%.

De OKI-index lijkt relatief stabiel te blijven voor het totaal van de 13 centrumsteden.

## Aandachtspunten

1) De gegevens over aantal geboorten in een kansarm gezin zijn gebaseerd op een subjectieve beoordeling van de situatie van het gezin door de plaatselijke regioteamverantwoordelijken van Kind en Gezin. Dat kan zorgen voor enige variatie in de scores tussen de verschillende steden. Om een correcte en relevante datakwaliteit te waarborgen, krijgen de regioteamleden geregeld opleiding over de registratiemethode. De gegevens hebben enkel betrekking op de geboorten in gezinnen die begeleid worden door Kind en Gezin. In het Vlaamse Gewest gaat het om ongeveer 97% van alle geboorten. Het aantal geboorten op basis van de gegevens van Kind en Gezin ligt hoger dan het officiële geboortecijfer omdat Kind en Gezin ook geboorten begeleidt in gezinnen zonder geldige verblijfsdocumenten en bij kandidaat-vluchtelingen. Voor meer uitleg bij dit aandachtspunt zie Stadsmonitor editie 2014, hoofdstuk 'Sociale principes'.

2) Over de cijfers in verband met werkende ouder(s) dient opgemerkt te worden dat een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, bij de KSZ niet als zodanig geregistreerd staan omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en internationale ambtenaren en diplomaten. Voor meer uitleg bij dit aandachtspunt zie Stadsmonitor editie 2014, hoofdstuk 'Sociale principes'.

3) In de rapporten met leerlingenkenmerken worden alle leerlingen opgenomen die op 1 februari van het betreffende schooljaar ingeschreven zijn in een school gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse Overheid. De leerlingenkenmerken voor het buitengewoon onderwijs zijn niet beschikbaar. Er zijn factoren die ervoor zorgen dat de totalen een (beperkt) aantal eenheden kunnen verschillen met totalen in andere rapporten. Zo vermeldt de Stadsmonitor enkel leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs terwijl andere rapporten ook de leerlingen omvatten die in het Franstalig taalregime les krijgen in een school gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse Overheid. Zie de betreffende rapporten voor duiding omtrent de (verschillen in) scope van de gegevens, zoals het Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs, te raadplegen op <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/>.

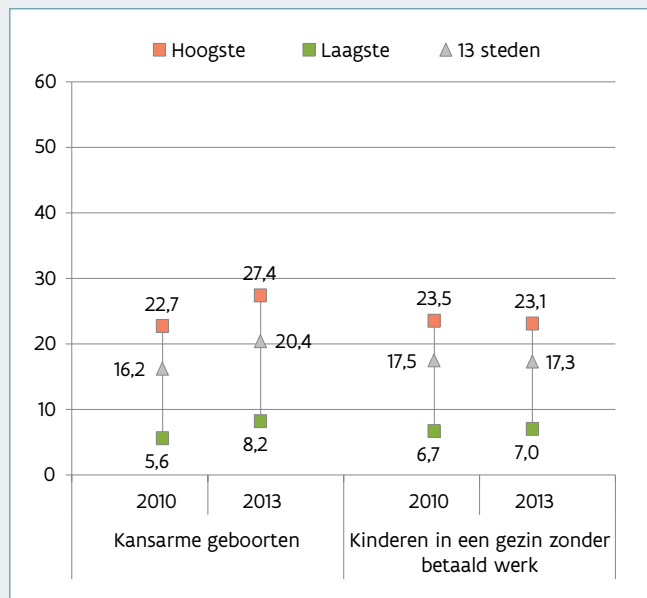
Kansarmoede bij kinderen, in 2010 en 2013 of schooljaar 2010-2011 en 2012-2013, in % of index.

|                      | Kansarme geboorten (%) |      | Kinderen in een gezin zonder betaald werk (%) |                 |                    |                   | Onderwijskans-armoede lager onderwijs (index) |           |
|----------------------|------------------------|------|-----------------------------------------------|-----------------|--------------------|-------------------|-----------------------------------------------|-----------|
|                      | 2010                   | 2013 | 2010                                          | 2013            |                    |                   | 2010-2011                                     | 2012-2013 |
|                      |                        |      | Totaal gezinnen                               | Totaal gezinnen | Tweeouder-gezinnen | Eenouder-gezinnen |                                               |           |
| Antwerpen            | 22,7                   | 26,1 | 23,5                                          | 23,1            | 16,7               | 42,1              | 2,03                                          | 2,09      |
| Gent                 | 15,5                   | 22,7 | 18,8                                          | 16,9            | 8,7                | 39,2              | 1,57                                          | 1,60      |
| Aalst                | 7,2                    | 8,8  | 12,0                                          | 12,2            | 5,8                | 32,3              | 1,01                                          | 1,03      |
| Brugge               | 5,6                    | 8,2  | 6,7                                           | 7,0             | 2,5                | 21,9              | 0,60                                          | 0,55      |
| Genk                 | 18,3                   | 21,8 | 21,4                                          | 19,6            | 12,0               | 41,1              | 1,62                                          | 1,58      |
| Hasselt              | 8,1                    | 10,2 | 11,4                                          | 12,2            | 5,6                | 31,7              | 0,72                                          | 0,76      |
| Kortrijk             | 10,0                   | 17,6 | 12,7                                          | 12,9            | 8,1                | 31,6              | 0,91                                          | 0,93      |
| Leuven               | 14,7                   | 13,8 | 11,1                                          | 11,1            | 6,3                | 28,2              | 0,79                                          | 0,78      |
| Mechelen             | 14,0                   | 13,0 | 17,0                                          | 15,1            | 10,8               | 31,2              | 1,59                                          | 1,64      |
| Oostende             | 15,7                   | 27,4 | 18,3                                          | 19,6            | 11,8               | 39,5              | 1,30                                          | 1,33      |
| Roeselare            | 8,7                    | 14,5 | 8,5                                           | 9,0             | 5,0                | 27,5              | 0,58                                          | 0,58      |
| Sint-Niklaas         | 9,5                    | 16,4 | 13,3                                          | 15,2            | 9,6                | 31,5              | 1,12                                          | 1,12      |
| Turnhout             | 12,0                   | 19,8 | 16,1                                          | 16,9            | 10,3               | 38,4              | 0,99                                          | 1,04      |
| Totaal 13 steden     | 16,2                   | 20,4 | 17,5                                          | 17,3            | 10,9               | 36,7              | 1,45                                          | 1,48      |
| Vlaams Gewest        | 8,6                    | 11,2 | 11,2                                          | 11,2            | 6,3                | 29,1              | 0,77                                          | 0,78      |
| Vlaamse Gemeenschap* |                        |      |                                               |                 |                    |                   | 0,83                                          | 0,85      |

\* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel leerlingen Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Kind en Gezin, DWH AM&SB KSZ, Departement Onderwijs en Vorming.

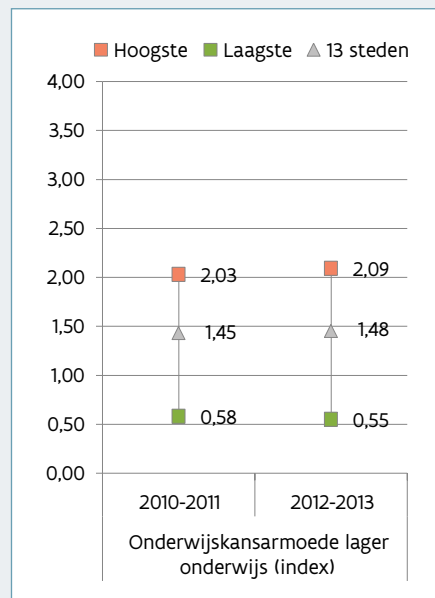
Kansarmoede bij kinderen, in 2010 en 2013, in % .



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het rode vierkant de stad met het grootste aandeel kansarmoede bij kinderen en het groene vierkant de stad met het laagste aandeel kansarmoede bij kinderen voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het laagste aandeel.

Bron: Kind en Gezin, DWH AM&SB KSZ, Departement Onderwijs en Vorming.

Onderwijskansarmoede lager onderwijs, in 2010-2011 en 2012-2013, index.



# SPIJBELGEDRAG

## Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het lager onderwijs, het voltijds secundair onderwijs en het deeltijds beroepssecundair onderwijs dat regelmatig problematisch afwezig is ("spijbelt").

Dit aandeel (%) is de verhouding van het aantal leerlingen dat ten minste 30 halve dagen ongewettigd afwezig is (inclusief op de werkplek voor het deeltijds beroepssecundair onderwijs) ten opzichte van het totaal aantal leerlingen.

Leerlingen uit het buitengewoon onderwijs zijn niet opgenomen in deze indicator.

Het deeltijds beroepssecundair onderwijs betreft in deze statistiek alleen het deeltijds beroepssecundair onderwijs, niet het deeltijds zeevisserijonderwijs.

## Toelichting

Spijbelgedrag is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie te bereiken. In een leefbare en duurzame Vlaamse stad kunnen kinderen, jongeren en volwassenen competenties aanleren die hen in staat stellen om hun talenten maximaal te ontplooiën.

Over de 13 centrumsteden is het spijbelgedrag zowel in het lager onderwijs, het voltijds secundair onderwijs als in het deeltijds beroepssecundair onderwijs de laatste vijf jaar toegenomen.

In het lager onderwijs is er een toename van 0,2% naar 0,7% voor de 13 centrumsteden (voor de periode 2008-2009 tot 2013-2014). Het verschil tussen de stad met de hoogste en de laagste spijbelcijfers is ook sterk toegenomen. Dit houdt hoofdzakelijk verband met de toename van het aandeel spijbelaars in Gent (van 0,5% in 2008-2009 naar 1,5% tijdens het schooljaar 2013-2014).

In het voltijds secundair onderwijs is er een toename van 0,5% voor de 13 centrumsteden. In Antwerpen, Gent en Oostende ligt het spijbelgedrag voor de leerlingen van de lagere school en het voltijds secundair onderwijs hoger dan het gemiddelde voor de 13 centrumsteden.

In het deeltijds beroepssecundair onderwijs is over de 13 centrumsteden het aantal leerlingen met problematisch spijbelgedrag gestegen van 32,6 naar 37,9 leerlingen op honderd leerlingen. De sterkste stijging is er in Genk, een duidelijke daling is gemeten in Oostende, Brugge en Gent (zie Stadsmonitor 2014, hoofdstuk Leren en Onderwijs).

Het spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair

onderwijs kent ook een groot verschil tussen de 13 centrumsteden. De stad met de minste spijbelaars is Turnhout (13,1%), terwijl het hoogste aandeel geregistreerde spijbelaars zich in Leuven bevindt (57,2%).

Over de 13 centrumsteden spijbelen jongens meer dan meisjes. Voor het lager en het voltijds secundair onderwijs geldt dat ook voor de meeste steden apart. Het verschil is doorgaans echter klein.

## Aandachtspunten

Om de gegevens van deze indicator te beoordelen moet men rekening houden met een aantal beperkingen.

De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Problematische afwezigheid wordt gedefinieerd als meer dan 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig maar gewettigd afwezig zijn of die minder dan 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen.

De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger. De limiet voor aangifte van 30 halve dagen is vrij hoog, en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen aangifte daarvan doen.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen worden meegerekend die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Op 1 september 2009 werd het hoger beroepsonderwijs (HBO5) ingevoerd. De opleiding verpleegkunde, die vroeger behoorde tot de vierde graad van het beroepssecundair onderwijs, ging vanaf die datum over naar het hoger beroepsonderwijs en verdwijnt dus uit de cijfers van het voltijds gewoon secundair onderwijs. Vandaar dat ze vanaf 2009-2010 niet meer in deze cijfers voorkomen.

Voor 2013-2014 is voor het aantal problematische afwezigheden de ontsluiting gebruikt van 5 juli 2014. Het totaal aantal leerlingen is wel definitief.

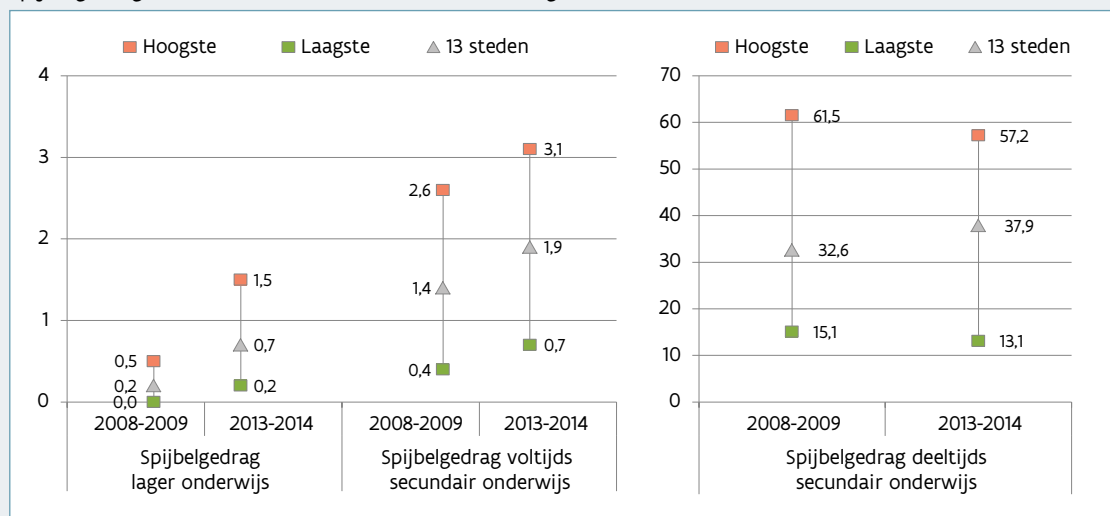
Spijbelgedrag, in 2013-2014, in % leerlingen.

|                      | Lager onderwijs |         |        | Voltijds secundair onderwijs |         |        | Deeltijds beroepssecundair onderwijs |         |        |
|----------------------|-----------------|---------|--------|------------------------------|---------|--------|--------------------------------------|---------|--------|
|                      | Jongens         | Meisjes | Totaal | Jongens                      | Meisjes | Totaal | Jongens                              | Meisjes | Totaal |
| Antwerpen            | 0,9             | 0,8     | 0,9    | 3,4                          | 2,8     | 3,1    | 35,6                                 | 32,4    | 34,3   |
| Gent                 | 1,5             | 1,6     | 1,5    | 3,1                          | 2,6     | 2,9    | 47,6                                 | 52,0    | 48,7   |
| Aalst                | 0,2             | 0,3     | 0,2    | 2,5                          | 1,8     | 2,1    | 37,3                                 | 40,6    | 38,3   |
| Brugge               | 0,2             | 0,2     | 0,2    | 0,6                          | 0,7     | 0,7    | 33,0                                 | 39,1    | 34,6   |
| Genk                 | 0,3             | 0,2     | 0,2    | 2,0                          | 1,7     | 1,9    | 34,7                                 | 33,3    | 34,4   |
| Hasselt              | 0,2             | 0,1     | 0,2    | 3,2                          | 2,6     | 2,9    | 54,9                                 | 51,6    | 53,5   |
| Kortrijk             | 0,6             | 0,2     | 0,4    | 1,4                          | 0,5     | 0,9    | 31,8                                 | 26,4    | 30,2   |
| Leuven               | 0,4             | 0,3     | 0,4    | 0,8                          | 0,8     | 0,8    | 58,4                                 | 55,2    | 57,2   |
| Mechelen             | 0,5             | 0,4     | 0,5    | 1,5                          | 1,9     | 1,7    | 41,2                                 | 41,4    | 41,3   |
| Oostende             | 1,1             | 1,1     | 1,1    | 2,0                          | 2,2     | 2,1    | 42,9                                 | 47,3    | 44,1   |
| Roeselare            | 0,3             | 0,2     | 0,3    | 0,8                          | 0,8     | 0,8    | 26,1                                 | 18,9    | 23,4   |
| Sint-Niklaas         | 0,7             | 0,6     | 0,7    | 1,0                          | 0,7     | 0,8    | 44,2                                 | 45,2    | 44,5   |
| Turnhout             | 0,8             | 0,2     | 0,5    | 1,1                          | 1,2     | 1,2    | 14,5                                 | 11,7    | 13,1   |
| Totaal 13 steden     | 0,8             | 0,7     | 0,7    | 2,1                          | 1,8     | 1,9    | 38,5                                 | 36,7    | 37,9   |
| Vlaams Gewest        | 0,3             | 0,3     | 0,3    | 1,4                          | 1,2     | 1,3    | 35,7                                 | 35,9    | 35,8   |
| Brussels Gewest      | 0,4             | 0,5     | 0,4    | 4,7                          | 3,5     | 4,0    | 57,3                                 | 50,0    | 54,2   |
| Vlaamse Gemeenschap* | 0,4             | 0,3     | 0,3    | 1,5                          | 1,3     | 1,4    | 36,4                                 | 36,6    | 36,5   |

\* Vlaamse Gemeenschap omvat de scholen uit de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: O&V.

Spijbelgedrag, in 2008-2009 en 2013-2014, in % leerlingen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de laagste spijbelcijfers en het rode vierkant de stad met het hoogste aandeel spijbelaars voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de laagste en de hoogste spijbelcijfers.

Bron: O&V.

# RISICOF ACTOREN ARBEIDSLOOPBAAN

## Definitie

- 1) Aandeel (%) 17- tot 22-jarigen dat in een bepaald jaar zonder kwalificatie uitstroomt uit het secundair onderwijs, tegenover het totaal aantal 17- tot 22-jarigen dat in dat jaar uit het secundair onderwijs uitstroomt (met of zonder kwalificatie).
- 2) Aandeel (%) leerlingen van het voltijds secundair en het deeltijds beroepssecundair onderwijs wiens thuistaal niet het Nederlands is.
- 3) Verhouding (%) tussen het aantal niet-werkende werkzoekenden (-25 jaar) en de beroepsbevolking (-25 jaar).
- 1) Ongekwalificeerde uitstroom is de verhouding (in %) van het aantal 17- tot 22-jarigen dat in een bepaald jaar het voltijds gewoon secundair onderwijs, het deeltijds beroepssecundair onderwijs, Syntra Vlaanderen (leertijd) of het buitengewoon secundair onderwijs zonder kwalificatie (diploma, getuigschrift, certificaat,...) verlaat, tegenover het totaal aantal 17- tot 22-jarigen dat in dat jaar dit onderwijs verlaat (met of zonder kwalificatie). Hiervoor worden individuele gegevens van de leerlingen over de tijd (longitudinaal) gebruikt.
- 2) De tweede indicator is de verhouding van enerzijds, het aantal leerlingen ingeschreven in het voltijds gewoon secundair onderwijs of het deeltijds beroepssecundair onderwijs wiens thuistaal niet het Nederlands is, en van anderzijds, het totaal van de leerlingen ingeschreven in het voltijds gewoon secundair of deeltijds beroepssecundair onderwijs. Voor meer uitleg bij de uitgebreide definitie zie hoofdstuk Leren en Onderwijs van de Stadsmonitor editie 2014.
- 3) De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en worden gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek). De werkenden worden berekend als de som van de loontrekken, de zelfstandigen en de helpers. Jongeren zijn hier de -25-jarigen. Voor meer uitleg bij de uitgebreide definitie zie hoofdstuk Ondernemen en Werken van de Stadsmonitor editie 2014.

## Toelichting

Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs, participatie in het secundair onderwijs op basis van thuistaal en de werkloosheid bij jongeren, zijn drie indicatoren die wijzen op een verhoogd risico op een moeilijke arbeidsloopbaan en op een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene. In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren. Dit zorgt ervoor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert. Deze indicator kan men dan ook samen lezen met 'schoolse vertraging' en 'spijbelgedrag'.

In de 13 steden hebben in 2010 gemiddeld 18% van de leerlingen, die les volgden in een school met vestigingsplaats binnen de stad, het secundair onderwijs zonder kwalificatie verlaten. Wanneer we de leerlingen bekijken die in de centrumsteden wonen, loopt dit cijfer op tot 21%.

In het schooljaar 2012-2013 spreken in de 13 steden samen 14,3% van de leerlingen in het voltijds secundair onderwijs thuis geen Nederlands. In het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) ligt de waarde op 25,2%. Deze aandelen zijn hoger dan in het Vlaamse Gewest, waar de percentages respectievelijk 10,0% en 22,1% bedragen.

De werkloosheidsgraad bij jongeren varieert in 2013 van 16,6% in Roeselare tot 27,9% in Antwerpen. 10 van de 13 steden hebben een werkloosheidsgraad die hoger ligt dan het Vlaamse gemiddelde (17,7%).

Hoge waarden voor een ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs en voor participatie aan het secundair onderwijs op basis van thuistaal dat niet het Nederlands is, vinden we in de grootsteden Antwerpen en Gent. Maar ook Mechelen en Genk hebben hoge cijfers. In Roeselare, Brugge, Kortrijk en Aalst geldt het omgekeerde.

De jongerenwerkloosheid is het hoogst in de steden die hoge aandelen kennen voor ongekwalificeerde uitstroom en voor het aandeel leerlingen die thuis geen Nederlands praten. Dit geldt met name voor de grootsteden Antwerpen en Gent en de centrumsteden Mechelen en Genk. Maar ook Oostende, Hasselt en Turnhout kennen een hoge jongerenwerkloosheid. De laagste werkloosheidsgraad bij jongeren wordt opgetekend in Roeselare, Kortrijk en Brugge. Roeselare en Brugge scoorden ook voor de overige risicofactoren het laagst.

## Aandachtspunten

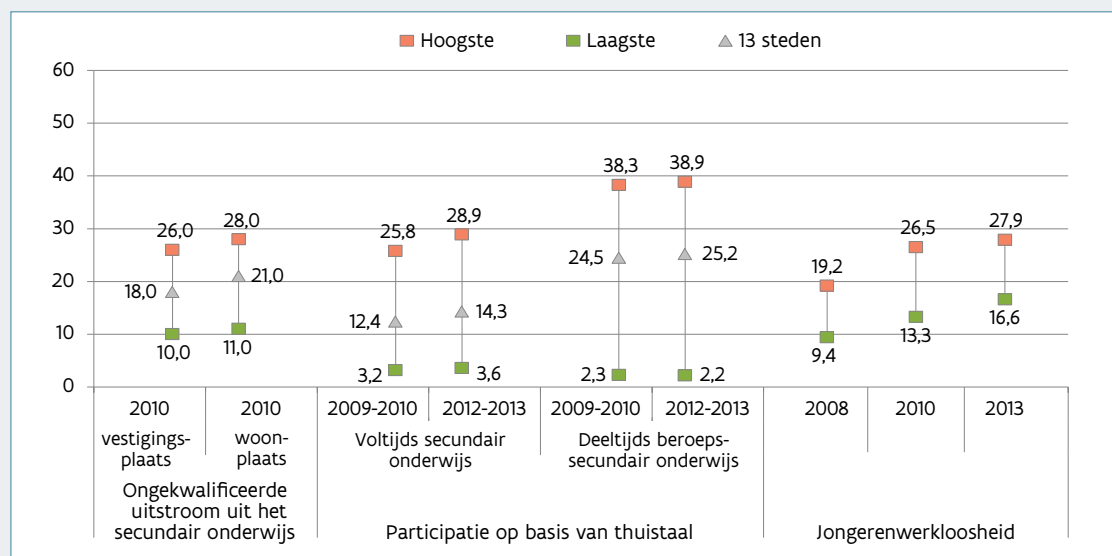
- 1) De indicator 'ongekwalificeerde uitstroom' dient niet verward te worden met die van de vroegtijdige schoolverlaters, berekend op basis van de Enquête van de Arbeidskrachten (EAK) van ADS/Eurostat. Voor meer uitleg bij dit aandachtspunt zie Stadsmonitor editie 2014, hoofdstuk Leren en Onderwijs.
- 2) Voor de indicator 'participatie van allochtonen in het secundair onderwijs op basis van thuistaal' zijn voor de omschrijving van het begrip "allochtoon" diverse definities mogelijk. Voor meer uitleg bij dit aandachtspunt zie Stadsmonitor editie 2014, hoofdstuk Leren en Onderwijs.
- 1) + 2) Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven of de gemeente van de woonplaats van de leerlingen. De vestigingsplaats verschilt van de hoofdzetel van de school. Naar vestigingsplaats worden leerlingen meegerekend die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad.
- 2) De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) bestaan uit 4 categorieën: (1) werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), (2) schoolverlaters, (3) vrij ingeschrevenen en (4) een restgroep (andere). Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in individuele beroepsopleiding, jobstudenten, sommige tijdelijke werklozen, ...). Voor meer uitleg bij dit aandachtspunt zie Stadsmonitor editie 2014, hoofdstuk Ondernemen en Werken.

Risicofactoren arbeidsloopbaan, in 2010 (ongekwalificeerde uitstroom), van 2009-2010 tot 2013-2013 (participatie in het secundair onderwijs op basis van thuistaal), van 2008 tot 2013 (jongerenwerkloosheid), in %.

|                      | Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs |                 | Participatie van allochtonen op basis van thuistaal |           |                                      |           | Jongerenwerkloosheid |      |      |
|----------------------|---------------------------------------------------------|-----------------|-----------------------------------------------------|-----------|--------------------------------------|-----------|----------------------|------|------|
|                      | Naar vestigingsplaats                                   | Naar woonplaats | Voltijds gewoon secundair onderwijs                 |           | Deeltijds beroepssecundair onderwijs |           |                      |      |      |
|                      | 2010                                                    |                 | 2009-2010                                           | 2012-2013 | 2009-2010                            | 2012-2013 | 2008                 | 2010 | 2013 |
| Antwerpen            | 26                                                      | 28              | 25,8                                                | 28,9      | 31,6                                 | 33,3      | 19,2                 | 26,5 | 27,9 |
| Gent                 | 19                                                      | 22              | 14,0                                                | 16,2      | 38,3                                 | 38,9      | 18,1                 | 23,3 | 25,5 |
| Aalst                | 17                                                      | 16              | 7,6                                                 | 10,2      | 13,0                                 | 14,1      | 13,4                 | 16,8 | 19,9 |
| Brugge               | 13                                                      | 14              | 3,2                                                 | 3,6       | 7,5                                  | 8,5       | 10,5                 | 14,5 | 17,1 |
| Genk                 | 23                                                      | 19              | 16,6                                                | 16,3      | 16,6                                 | 10,9      | 16,8                 | 23,5 | 26,9 |
| Hasselt              | 16                                                      | 14              | 7,7                                                 | 8,2       | 25,7                                 | 18,3      | 13,7                 | 19,2 | 21,3 |
| Kortrijk             | 16                                                      | 16              | 8,4                                                 | 10,8      | 10,0                                 | 16,7      | 11,7                 | 16,2 | 16,9 |
| Leuven               | 14                                                      | 16              | 8,1                                                 | 10,3      | 24,3                                 | 26,8      | 12,8                 | 16,2 | 19,2 |
| Mechelen             | 20                                                      | 19              | 15,2                                                | 16,2      | 27,1                                 | 28,8      | 16,2                 | 21,6 | 21,3 |
| Oostende             | 17                                                      | 19              | 8,7                                                 | 12,2      | 14,1                                 | 15,2      | 16,2                 | 21,4 | 22,2 |
| Roeselare            | 10                                                      | 11              | 3,7                                                 | 5,6       | 2,3                                  | 2,2       | 9,4                  | 13,3 | 16,6 |
| Sint-Niklaas         | 17                                                      | 16              | 6,4                                                 | 7,6       | 30,6                                 | 27,1      | 13,2                 | 16,5 | 19,6 |
| Turnhout             | 16                                                      | 18              | 5,9                                                 | 7,6       | 2,8                                  | 10,5      | 14,3                 | 18,8 | 21,3 |
| Totaal 13 steden     | 18                                                      | 21              | 12,4                                                | 14,3      | 24,5                                 | 25,2      |                      |      |      |
| Vlaams Gewest        | 14                                                      | 13              | 8,4                                                 | 10,0      | 20,7                                 | 22,1      | 11,3                 | 15,6 | 17,7 |
| Vlaamse Gemeenschap* | 14                                                      | 14              | 9,7                                                 | 11,4      | 22,8                                 | 24,1      |                      |      |      |

Bron: Departement Onderwijs en Vorming/ VDAB Arvstat.

Risicofactoren arbeidsloopbaan, in 2010 (ongekwalificeerde uitstroom), van 2009-2010 tot 2013-2013 (participatie in het secundair onderwijs op basis van thuistaal), van 2008 tot 2013 (jongerenwerkloosheid), in %.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met het laagste aandeel en het rode vierkant de stad met het hoogste aandeel voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de laagste en de hoogste cijfers.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming/ VDAB Arvstat.

# SCHOOLSE VERTRAGING

## Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het vierde leerjaar van het gewoon lager onderwijs.

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het algemeen secundair onderwijs (ASO), het technisch secundair onderwijs (TSO), het beroepssecundair onderwijs (BSO) of het kunstsecundair onderwijs (KSO).

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortjaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Voor het lager onderwijs is de indicator de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het vierde leerjaar van het gewoon lager onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het vierde leerjaar gewoon lager onderwijs.

Voor het ASO, TSO, BSO en KSO is de indicator de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het ASO, TSO, BSO en KSO met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het ASO, TSO, BSO en KSO.

Leerlingen uit het buitengewoon lager onderwijs, leerlingen uit het modulair of deeltijds beroepssecundair onderwijs, leerlingen die lager onderwijs volgen in een specifieke pedagogische methode (Steiner, Freinet, Leefschool,...) of leerlingen in een onthaalklas anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in deze indicatoren, omdat deze leerlingen niet geregistreerd worden volgens het klassieke leerjarenpatroon.

## Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaankenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie te bereiken. In een leefbare en duurzame stad biedt het onderwijs, dat voldoende gedifferentieerd en territoriaal uitgebouwd is, gelijke kansen aan kinderen en jongeren. Scholen kennen en gaan actief aan de slag met de achtergrond van kinderen om problemen die een invloed hebben op de schoolcarrière te detecteren en te remediëren. Dit zorgt er voor dat alle jongeren een kwalificatie behalen, die toegang verleent tot de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs en die de doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs faciliteert. Deze indicatoren kan men dan ook samen lezen met 'spijbelgedrag' en 'risicofactoren arbeidsloopbaan'.

Voor het schooljaar 2013-2014 is de schoolse vertraging voor de 13 steden samen het laagst in het algemeen secundair onderwijs (14,6%), gevolgd door het lager onderwijs (23,7%), het kunstsecundair onderwijs (39,9%) en het technisch secundair onderwijs (42,9%). De hoogste cijfers voor schoolse vertraging zijn terug te vinden in het beroepssecundair onderwijs waar 66,7% van de leerlingen in het eerste jaar van de tweede graad een schoolse vertraging heeft. De schoolse vertraging is hier meer dan 4 keer hoger dan in het algemeen secundair onderwijs.

Het hoogste aandeel leerlingen met schoolse vertraging voor het lager onderwijs en voor de 4 onderwijsrichtingen voor het secundair onderwijs voor het schooljaar 2013-2014 vindt men terug in Antwerpen, Gent en in Mechelen. In Genk ligt het aandeel leerlingen met schoolse vertraging ook voor 4 van de 5 onderwijstypes hoger dan gemiddeld in de 13 centrumsteden: voor kunstonderwijs geldt dat niet. Het laagste aandeel leerlingen met schoolse vertraging in het lager en in het kunstsecundair onderwijs vindt men in Leuven en in Hasselt. In de overige types van het secundair onderwijs zijn deze aandelen het laagst in Roeselare en in Sint-Niklaas.

In Kortrijk (60,0%), Gent (52,8%) en Aalst (48,5%) zijn er hoge cijfers voor schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs.

In het schooljaar 2013-2014 is het aandeel leerlingen met schoolse vertraging zowel voor het lager onderwijs, het algemeen secundair onderwijs, het technisch secundair onderwijs als het beroepssecundair onderwijs hoger in de 13 centrumsteden dan in het Vlaamse Gewest. Voor het kunstsecundair onderwijs is de waarde in de 13 centrumsteden (40%) ongeveer gelijk als deze voor het Vlaamse Gewest (38%). De instellingen voor KSO zijn dan ook sterk geconcentreerd in de centrumsteden.

Gemiddeld genomen blijft het aandeel leerlingen met schoolse vertraging stabiel voor het lager onderwijs, het algemeen secundair onderwijs, het technisch secundair onderwijs en het beroepssecundair onderwijs tussen de periode 2007-2008 (2008-2009 voor het lager onderwijs) en 2013-2014. Toch zijn er sterke stijgingen en dalingen bij individuele steden. Voor het technisch secundair onderwijs is er een toename in Oostende, Genk en Sint-Niklaas. Mechelen en Roeselare kennen de sterkste daling (zie Stadsmonitor 2014, hoofdstuk Leren en Onderwijs). Voor het beroepssecundair onderwijs is er een sterke stijging in Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout, in Antwerpen vond een duidelijke daling plaats.

Opmerkelijk is het feit dat bij leerlingen die wonen in de centrumstad de kans op schoolse vertraging beduidend hoger is dan bij leerlingen die er niet wonen, al gaan ze in dezelfde stad naar school. In Antwerpse scholen hebben leerlingen met domicilie in de stad bijvoorbeeld 64% kans op schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs, diegenen die buiten de stad wonen 43%. Dit geldt niet zo voor elke centrumstad. In Hasselt geldt dit bijvoorbeeld niet voor het ASO. Genk is een uitzondering in het TSO, Turnhout in het BSO en Kortrijk, Sint-Niklaas en Turnhout in het KSO.

## Aandachtspunten

Alle metingen hebben betrekking op het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad. In de vorige editie van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

De groep leerlingen in het lager onderwijs met schoolse vertraging bestaat uit verscheidene subgroepen: zittenblijvers, de leerlingen die voordien (in een lager leerjaar) zijn blijven zitten, leerlingen die niet op zesjarige maar op een latere leeftijd het lager onderwijs aangevat hebben en leerlingen uit het buitengewoon lager onderwijs die met vertraging naar het gewoon lager onderwijs overstappen.

Schoolse vertraging in het secundair onderwijs geeft alleen een beeld over het aandeel leerlingen met achterstand tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

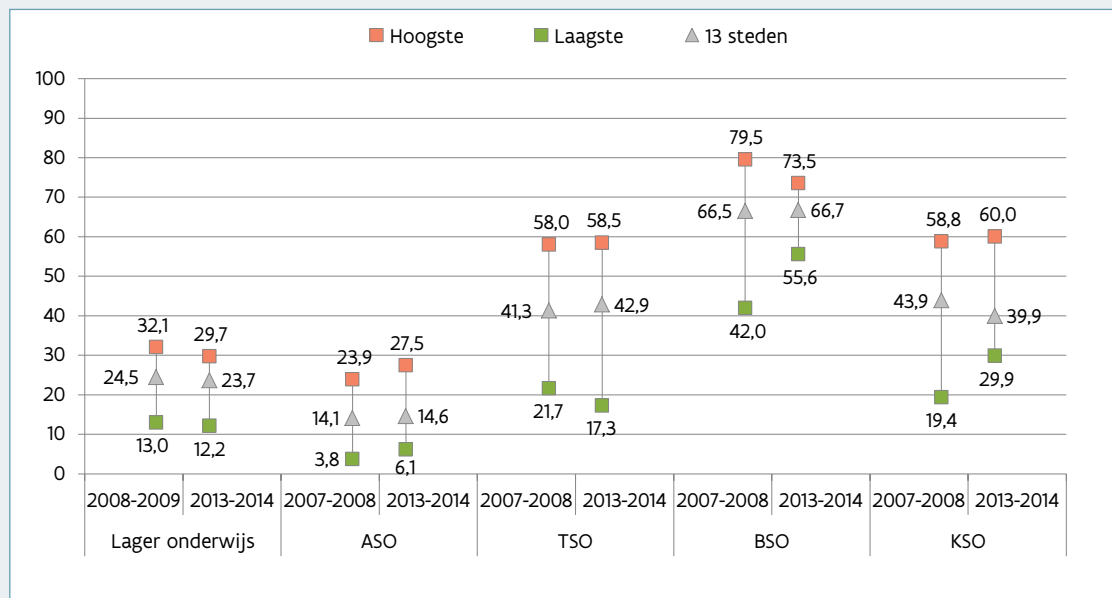
Schoolse vertraging in het lager onderwijs, ASO, TSO, BSO of KSO, naar woonplaats leerling binnen/buiten centrumstad, in 2013-2014, in %.

|                      | LO              | ASO                                |                                         |        | TSO                                |                                         |        | BSO                                |                                         |        | KSO                                |                                         |        |
|----------------------|-----------------|------------------------------------|-----------------------------------------|--------|------------------------------------|-----------------------------------------|--------|------------------------------------|-----------------------------------------|--------|------------------------------------|-----------------------------------------|--------|
|                      | Lager onderwijs | woont in gemeente vestigingsplaats | woont niet in gemeente vestigingsplaats | Totaal | woont in gemeente vestigingsplaats | woont niet in gemeente vestigingsplaats | Totaal | woont in gemeente vestigingsplaats | woont niet in gemeente vestigingsplaats | Totaal | woont in gemeente vestigingsplaats | woont niet in gemeente vestigingsplaats | Totaal |
| Antwerpen            | 29,7            | 29,0                               | 21,1                                    | 27,5   | 63,6                               | 42,7                                    | 58,4   | 74,5                               | 66,7                                    | 73,5   | 43,2                               | 40,8                                    | 41,9   |
| Gent                 | 25,9            | 18,9                               | 9,7                                     | 14,4   | 59,6                               | 45,8                                    | 53,4   | 71,9                               | 63,2                                    | 70,1   | 55,9                               | 50,6                                    | 52,8   |
| Aalst                | 18,5            | 13,5                               | 7,6                                     | 10,8   | 45,5                               | 32,9                                    | 39,3   | 70,9                               | 64,7                                    | 67,9   | 57,1                               | 46,2                                    | 48,5   |
| Brugge               | 16,9            | 8,7                                | 8,3                                     | 8,5    | 40,3                               | 32,2                                    | 34,7   | 70,9                               | 54,8                                    | 59,9   | 42,9                               | 32,6                                    | 35,5   |
| Genk                 | 25,1            | 16,1                               | 14,7                                    | 15,5   | 56,7                               | 62,5                                    | 58,5   | 71,9                               | 70,7                                    | 71,6   | 50,0                               | 26,7                                    | 34,8   |
| Hasselt              | 13,3            | 11,3                               | 14,4                                    | 12,7   | 43,4                               | 42,5                                    | 42,8   | 75,0                               | 59,9                                    | 64,5   | 35,0                               | 32,8                                    | 33,1   |
| Kortrijk             | 19,3            | 9,6                                | 7,0                                     | 8,6    | 38,3                               | 27,9                                    | 31,6   | 70,2                               | 55,0                                    | 60,7   | 55,6                               | 63,6                                    | 60,0   |
| Leuven               | 12,2            | 13,8                               | 11,6                                    | 12,5   | 46,9                               | 39,7                                    | 41,8   | 72,0                               | 58,7                                    | 64,5   | 43,8                               | 26,2                                    | 29,9   |
| Mechelen             | 26,3            | 17,9                               | 11,6                                    | 15,1   | 50,3                               | 47,6                                    | 48,8   | 73,8                               | 72,9                                    | 73,4   | 60,0                               | 40,0                                    | 46,7   |
| Oostende             | 21,8            | 15,9                               | 7,6                                     | 12,6   | 42,6                               | 37,9                                    | 40,4   | 64,5                               | 59,1                                    | 62,1   | 37,5                               | 25,0                                    | 33,3   |
| Roeselare            | 16,2            | 9,2                                | 6,4                                     | 8,0    | 21,3                               | 14,6                                    | 17,3   | 59,5                               | 53,9                                    | 56,4   | n.v.t.                             | n.v.t.                                  | n.v.t. |
| Sint-Niklaas         | 21,6            | 8,4                                | 4,3                                     | 6,1    | 36,6                               | 27,5                                    | 31,3   | 58,5                               | 53,1                                    | 55,6   | 20,0                               | 40,5                                    | 34,6   |
| Turnhout             | 18,9            | 15,3                               | 6,3                                     | 9,5    | 36,8                               | 31,6                                    | 33,2   | 56,3                               | 60,3                                    | 58,8   | 21,4                               | 40,3                                    | 37,0   |
| Totaal 13 steden     | 23,7            | 18,0                               | 10,3                                    | 14,6   | 50,6                               | 35,8                                    | 42,9   | 71,3                               | 59,6                                    | 66,7   | 44,4                               | 37,8                                    | 39,9   |
| Vlaams Gewest        | 16,2            | 12,2                               | 8,8                                     | 10,5   | 36,9                               | 30,5                                    | 33,1   | 63,6                               | 56,5                                    | 59,8   | 43,0                               | 35,7                                    | 38,0   |
| Brussels Gewest      | 25,7            | 31,6                               | 21,8                                    | 23,8   | 68,2                               | 69,5                                    | 69,2   | 69,6                               | 79,5                                    | 76,9   | 85,7                               | 42,5                                    | 45,1   |
| Vlaamse Gemeenschap* | 16,5            | 12,5                               | 9,7                                     | 11,1   | 37,3                               | 31,2                                    | 33,7   | 63,7                               | 57,4                                    | 60,3   | 43,7                               | 36,5                                    | 38,6   |

\* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (alleen Nederlandstalig onderwijs). De Nederlandstalige vestigingsplaatsen in het Waalse Gewest worden buiten beschouwing gelaten.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het lager onderwijs, ASO, TSO, BSO of KSO, in 2008-2009 (lager onderwijs), 2007-2008 (ASO, TSO, BSO en KSO) en 2013-2014, in %.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde voor de 13 centrumsteden weer. Het groene vierkant de stad met het laagste aandeel leerlingen met schoolse vertraging en het rode vierkant de stad met het hoogste aandeel leerlingen met schoolse vertraging voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de laagste en de hoogste cijfers voor schoolse vertraging.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

# MANTELZORG VOOR DE OPVANG VAN KLEINE KINDEREN

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat mantelzorg biedt voor de opvang van kleine kinderen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe dikwijls heb je de afgelopen 12 maanden voor de opvang van kleine kinderen uit je buurt, kennissenkring of familie gezorgd?'.

De respondenten konden antwoorden met 'Nooit', 'Een keer per jaar', 'Meerdere keren per jaar', 'Eén of twee keer per maand', 'Eén of twee keer per week' en 'Dagelijks of bijna dagelijks'. De laatste twee categorieën worden beschouwd als mantelzorgers.

## Toelichting

De mate waarin mensen zorgen voor elkaar zegt veel over de sociale cohesie en de kwaliteit van het zorgsysteem. In een leefbare en duurzame stad is het zorgsysteem aangepast aan de diversiteit van doelgroepen, grijpt het zo weinig mogelijk in, sluit het zoveel mogelijk aan op de vertrouwde leefomgeving en krijgen mantelzorgers voldoende actieve ondersteuning.

Gemiddeld zorgen 12% van de inwoners van de 13 steden wekelijks of dagelijks voor de opvang van kleine kinderen. Er is behoorlijk veel verschil tussen de steden. Zo zijn de aandelen van Gent, Leuven en Oostende laag. Minder dan 1 op 10 inwoners vangen kinderen wekelijks of meer op. In Genk ligt het aandeel bijna dubbel zo hoog (17,9%).

Mantelzorg houdt sterk verband met de leeftijd. 55-plussers zorgen duidelijk meer voor de opvang van kleine kinderen dan de andere leeftijdsgroepen. Bijna één op vijf 55-plussers zorgt wekelijks voor de opvang van kleine kinderen. In Genk en Roeselare zijn dit meer dan één op vier 55-plussers. In Oostende en Gent zorgt slechts 14% van de 55-plussers voor de opvang van kleine kinderen.

Naast leeftijd wordt mantelzorg voor de opvang van kleine kinderen ook bepaald door het opleidingsniveau. Laaggeschoolden zorgen vaker voor de informele opvang van kleine kinderen dan hogeschoolden.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator zegt niets over het feit of gezinnen met kinderen beroep kunnen doen op mantelzorg voor de opvang van kleine kinderen.

Mantelzorg voor de opvang van kleine kinderen, in 2014, in % naar leeftijdsgroep.

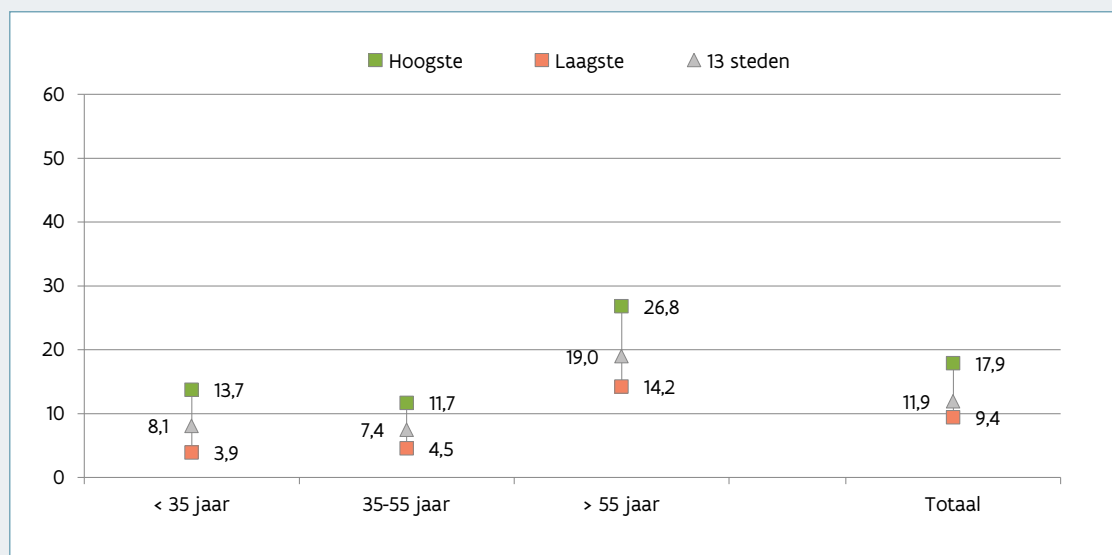
|                  | < 35 jaar | 35-55 jaar | > 55 jaar | Totaal |
|------------------|-----------|------------|-----------|--------|
| Antwerpen        | 9,8*      | 8,8*       | 16,9      | 11,9   |
| Gent             | 6,2*      | 7,8        | 14,2      | 9,4    |
| Aalst            | 8,2*      | 7,4*       | 24,4      | 14,2   |
| Brugge           | 8,8*      | 5,0*       | 17,6      | 11,3   |
| Genk             | 13,7*     | 11,7*      | 26,8      | 17,9   |
| Hasselt          | 10,0*     | 5,1*       | 23,3      | 14,1   |
| Kortrijk         | 5,9*      | 6,5*       | 22,1      | 12,6   |
| Leuven           | 3,9*      | 5,9*       | 19,8      | 9,6    |
| Mechelen         | 9,4*      | 8,3*       | 22,1      | 13,4   |
| Oostende         | 6,6*      | 4,5*       | 14,4      | 9,7    |
| Roeselare        | 5,5*      | 4,6*       | 25,5      | 13,6   |
| Sint-Niklaas     | 5,8*      | 6,2*       | 22,2      | 12,2   |
| Turnhout         | 7,4*      | 7,3*       | 20,7      | 12,5   |
| Totaal 13 steden | 8,1*      | 7,4*       | 19,0      | 11,9   |

(\*) wijst op een significant verschil tussen de leeftijdsgroep < 35 jaar en > 55 jaar of tussen de leeftijdsgroep 35-55 jaar en > 55 jaar en dit onder controle van geslacht, opleiding, nationaliteit en huishoudens met/zonder inwonende kinderen (zie leeswijzer).

Omwille van de zeer sterke correlatie tussen mantelzorg en leeftijd wordt deze variabele weergegeven in de tabel en grafiek in plaats van de variabele 'huishoudens met/zonder inwonende kinderen'.

Bron: survey Stadsmonitor.

Mantelzorg voor de opvang van kleine kinderen, in 2014, in % naar leeftijdsgroep.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met het grootste aandeel mantelzorgers en het rode vierkant de stad met het laagste aandeel mantelzorgers voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het laagste aandeel mantelzorgers.

Bron: survey Stadsmonitor.

# LAGERE SCHOLEN EN VOORSCHOOLSE KINDEROPVANG IN DE WIJK

## Definitie

Aandeel (%) kinderen (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) dat woont binnen een straal van 400 meter van een lagere school en aandeel (%) inwoners (totale bevolking en 0-3-jarigen) dat woont binnen 1.000m loopafstand van een voorziening voor voorschoolse kinderopvang.

Rekening houdend met de leerplicht vanaf 6 jaar beperkt de indicator zich hier tot de lagere school in het gewoon onderwijs. De indicator rond lagere scholen in de wijk bestaat uit het aantal kinderen per leeftijdsgroep (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) dat binnen een straal van 400 m van een lagere school woont op het totaal aantal kinderen voor deze leeftijdsgroep (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) in de stad.

Voorschoolse kinderopvang is de opvang van baby's en peuters van 0 tot 3 jaar bij erkende kinderdagverblijven, onthaalouders aangesloten bij een dienst voor onthaalouders en minicrèches, bij zelfstandige onthaalouders en zelfstandige kinderdagverblijven. De indicator rond voorschoolse kinderopvang bestaat uit het aantal inwoners en 0-tot 3-jarigen dat binnen een loopafstand van 1.000m van voorschoolse kinderopvang woont op het totaal aantal inwoners en 0-3-jarigen in de stad.

## Toelichting

De spreiding van de lagere scholen en de voorschoolse kinderopvang in de wijk zegt vooral iets over de kwaliteit van de dagelijkse woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdend met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. De verschillende voorzieningen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze dragen bij tot de kwaliteit van de woon- en werkomgeving, 2) ze bevorderen de sociale verwevenheid in de wijk, waardoor mogelijks de deelname aan het maatschappelijk leven van alle wijkbewoners wordt versterkt en 3) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt.

Het aandeel inwoners en kinderen dat in de nabijheid van voorschoolse kinderopvang woont is in alle centrumsteden beduidend groter dan het aandeel kinderen dat in de nabijheid van een lagere school woont. De afstand bij de indicator 'voorschoolse kinderopvang' (1.000m) wordt ook ruimer genomen dan de afstand tot een lagere school (400m).

In de meeste steden is het aandeel inwoners en kinderen dat in de nabijheid woont van voorschoolse kinderopvang zeer groot (>90%). In Kortrijk (73%), Genk (82%) en Hasselt (89%) woont een kleiner aandeel van de 0- tot 3-jarigen in de buurt van een voorschoolse opvang.

Enkel in Mechelen, Antwerpen en Oostende woont meer dan de helft van de kinderen (alle leeftijdscategorieën) op loopafstand van een lagere school. De laagste aandelen schommelen voor deze indicator rond 35% in Aalst, Genk en Leuven. In zo goed als alle centrumsteden is het aandeel 2-5-jarigen iets groter dan het aandeel 2-11-jarigen en het aandeel 6-11-jarigen iets kleiner.

## Aandachtpunten

Deze indicatoren zijn ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS).

De indicator over lagere scholen in de wijk focust op alle scholen waar kinderen het gewoon lager onderwijs kunnen volgen, ongeacht het onderwijsnetwerk of type pedagogisch onderwijs. Deze indicator houdt dus geen rekening met de keuze voor het type onderwijs noch met het feit of de kinderen er effectief schoollopen.

Bij deze indicatoren wordt de afstand naar de hoofdingang naar de lagere school geteld. Het is mogelijk dat bij grote scholen en schoolcomplexen, die via andere ingangen toegankelijk zijn, het bereik voor inwoners wordt onderschat.

De indicator rond voorschoolse kinderopvang focust op de spreiding van de voorschoolse kinderopvang binnen de stad. Deze indicator houdt dus geen rekening met het aantal plaatsen in de voorziening. Deze indicator brengt ook niet in beeld welke kinderen naar die opvangplaats gaan. We weten dus niet of het de kinderen uit de buurt betreft of niet.

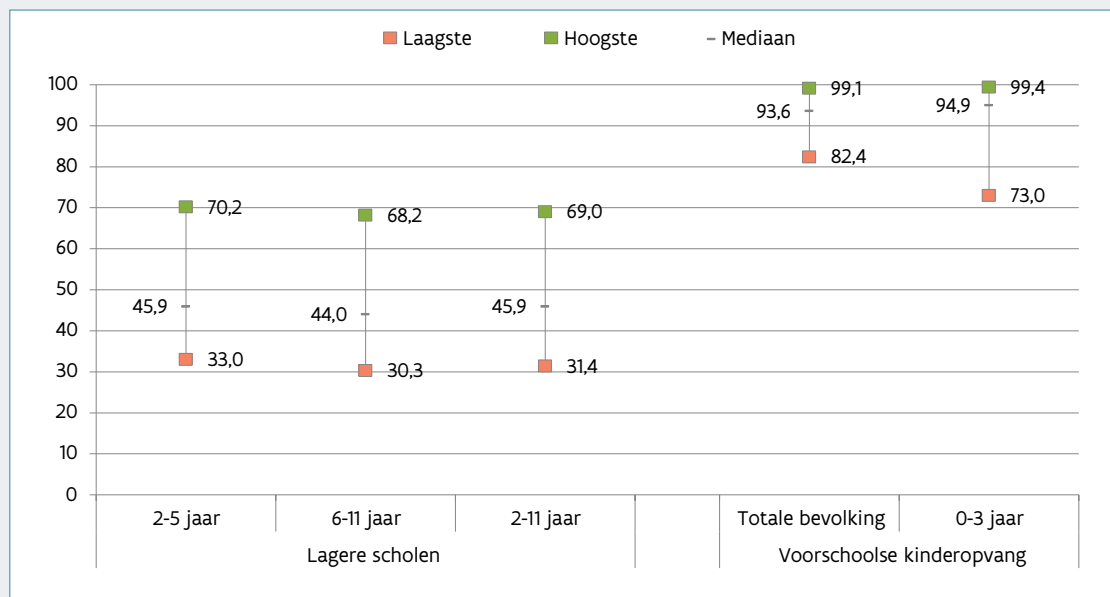
De indicatoren werden berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op [www.stadsmonitor.be](http://www.stadsmonitor.be).

Lagere scholen en voorschoolse kinderopvang in de wijk, in 2014, in absoluut aantal en %.

|              | Lagere scholen |      |           |      |           |      | Kinderopvang     |      |          |      |
|--------------|----------------|------|-----------|------|-----------|------|------------------|------|----------|------|
|              | 2-5 jaar       |      | 6-11 jaar |      | 2-11 jaar |      | Totale bevolking |      | 0-3 jaar |      |
|              | Aantal         | %    | Aantal    | %    | Aantal    | %    | Aantal           | %    | Aantal   | %    |
| Antwerpen    | 19.489         | 66,7 | 23.934    | 65,8 | 43.423    | 66,2 | 509.595          | 99,1 | 29.870   | 99,4 |
| Gent         | 4.937          | 40,4 | 6.013     | 39,4 | 10.950    | 39,8 | 242.424          | 96,5 | 12.269   | 97,5 |
| Aalst        | 1.240          | 33,0 | 1.580     | 30,3 | 2.820     | 31,4 | 68.195           | 82,4 | 2.857    | 94,1 |
| Brugge       | 2.164          | 49,5 | 3.123     | 47,8 | 5.293     | 48,5 | 110.197          | 93,6 | 3.967    | 94,9 |
| Genk         | 1.079          | 36,9 | 1.400     | 31,9 | 2.479     | 33,9 | 53.491           | 82,7 | 2.256    | 81,6 |
| Hasselt      | 1.155          | 39,7 | 1.543     | 38,3 | 2.698     | 38,9 | 67.369           | 88,5 | 1.842    | 88,9 |
| Kortrijk     | 1.348          | 41,6 | 1.831     | 41,1 | 3.179     | 41,3 | 69.465           | 93,0 | 2.201    | 73,0 |
| Leuven       | 1.519          | 36,0 | 1.795     | 33,1 | 3.314     | 34,4 | 91.133           | 92,5 | 4.229    | 92,8 |
| Mechelen     | 3.259          | 70,2 | 4.096     | 68,2 | 7.355     | 69,0 | 80.128           | 96,2 | 3.668    | 97,8 |
| Oostende     | 1.266          | 53,9 | 1.811     | 52,3 | 3.077     | 53,0 | 66.897           | 96,4 | 1.748    | 97,4 |
| Roeselare    | 1.240          | 45,9 | 1.706     | 44,0 | 2.946     | 45,9 | 58.641           | 96,9 | 2.355    | 97,5 |
| Sint-Niklaas | 1.688          | 48,5 | 2.233     | 44,3 | 3.921     | 46,0 | 66.421           | 91,5 | 2.915    | 93,9 |
| Turnhout     | 1.015          | 52,8 | 1.264     | 48,8 | 2.279     | 50,5 | 41.205           | 97,0 | 1.392    | 99,0 |

Bron: Departement onderwijs en Kind en Gezin.

Lagere scholen en voorschoolse kinderopvang in de wijk, in 2014, in %.



Het grijze streepje geeft de mediaan van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: Departement onderwijs en Kind en Gezin.

# TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN ONDERWIJSVOORZIENINGEN IN DE BUURT EN IN DE STAD

## Definitie

Aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over onderwijsvoorzieningen in zijn stad en aandeel (%) van de inwoners die leven in een huishouden met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod kleuter- en lager onderwijs in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elk van de 13 Vlaamse centrumsteden: 'In welke mate ben je tevreden over onderwijsvoorzieningen in je stad?' en 'In welke mate vind je dat er voldoende aanbod aan kleuter- en lager onderwijs is in je buurt?'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'noch eens, noch oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

## Toelichting

In een leefbare en duurzame stad dient het onderwijs voldoende gedifferentieerd en voldoende territoriaal gespreid te zijn zodanig dat elk kind, jongere én volwassene een educatief project op maat kan uitbouwen.

Meer dan 3 op de 4 huishoudens met of zonder inwonende kinderen zijn tevreden over de onderwijsvoorzieningen in de stad en over het kleuter- en lager onderwijs. De grootste tevredenheid is er over de onderwijsvoorzieningen in de stad. Het verschil tussen de steden is hier ook het kleinst. In Antwerpen zijn zowel de huishoudens met kinderen als deze zonder kinderen het minst tevreden over beide stellingen. In Brugge (kleuter-/lager onderwijs in de buurt) en in Hasselt (onderwijsvoorzieningen in de stad) is men het meest tevreden.

Voor de tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen in de stad zijn er geen verschillen tussen de huishoudens met inwonende kinderen versus deze zonder inwonende kinderen. De tevredenheid over het aanbod aan kleuter- en lager onderwijs verschilt wel significant tussen huishoudens met en zonder inwonende kinderen. Voor het totaal van de 13 centrumsteden zijn meer huishoudens met inwonende kinderen dan huishoudens zonder kinderen tevreden over het aanbod aan kleuter- en lager onderwijs in de buurt. Dit geldt specifiek ook voor Antwerpen, Brugge en Turnhout. In Mechelen is het omgekeerde het geval: 72% huishoudens met inwonende kinderen tegen 81% huishoudens zonder inwonende kinderen zijn er tevreden over het aanbod aan kleuter- en lager onderwijs.

## Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De onderwijsvoorzieningen in de stad hebben betrekking op alle mogelijke onderwijsvoorzieningen (inclusief het volwassenenonderwijs).

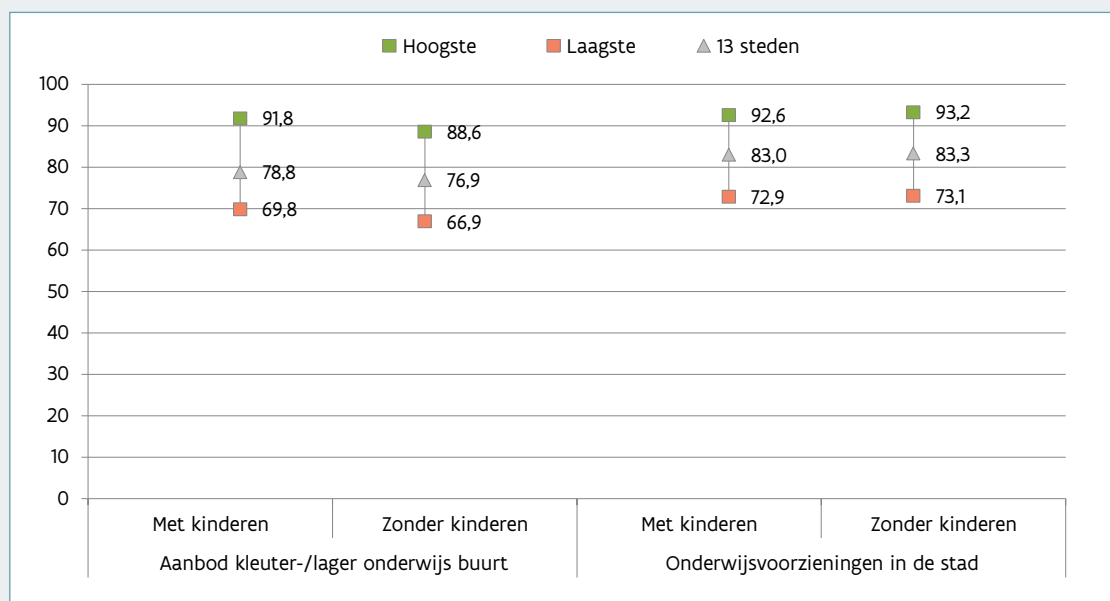
Tevredenheid over het aanbod aan kleuter- en lager onderwijs in de buurt en over onderwijsvoorzieningen in de stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.

|                  | Aanbod kleuter- en lager onderwijs buurt |                           | Onderwijsvoorzieningen in de stad |                           |
|------------------|------------------------------------------|---------------------------|-----------------------------------|---------------------------|
|                  | met inwonende kinderen                   | zonder inwonende kinderen | met inwonende kinderen            | zonder inwonende kinderen |
| Antwerpen        | 69,8*                                    | 66,9                      | 72,9                              | 73,1                      |
| Gent             | 78,4                                     | 74,2                      | 84,5                              | 85,4                      |
| Aalst            | 84,8                                     | 81,7                      | 89,2                              | 86,3                      |
| Brugge           | 91,8*                                    | 88,6                      | 90,0                              | 89,3                      |
| Genk             | 84,3                                     | 83,1                      | 83,8                              | 86,5                      |
| Hasselt          | 83,5                                     | 86,3                      | 92,6                              | 93,2                      |
| Kortrijk         | 85,6                                     | 82,6                      | 91,5                              | 85,5                      |
| Leuven           | 78,1                                     | 79,2                      | 89,0                              | 90,2                      |
| Mechelen         | 72,2*                                    | 81,2                      | 82,7                              | 86,4                      |
| Oostende         | 90,0                                     | 80,9                      | 87,1                              | 86,5                      |
| Roeselare        | 84,0                                     | 83,2                      | 88,9                              | 87,5                      |
| Sint-Niklaas     | 83,5                                     | 79,0                      | 88,4                              | 86,8                      |
| Turnhout         | 86,7*                                    | 80,7                      | 89,0                              | 87,8                      |
| Totaal 13 steden | 78,8*                                    | 76,9                      | 83,0                              | 83,3                      |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het aanbod aan kleuter- en lager onderwijs in de buurt en over onderwijsvoorzieningen in de stad, in 2014, in % huishoudens met/zonder inwonende kinderen.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met de grootste tevredenheid en het rode vierkant de stad met de laagste tevredenheid voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste tevredenheidscijfer.

Bron: survey Stadsmonitor.

# VOORSCHOOLSE KINDEROPVANG

## Definitie

- 1) Aantal plaatsen voorschoolse kinderopvang per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar.
  - 2) Aandeel (%) van de huishoudens met/zonder inwonende kinderen dat tevreden is over het aanbod aan kinderopvang in de eigen buurt.
  - 3) Spreiding van het aanbod van de voorschoolse kinderopvang in de stad ten opzichte van het aanbod in de stadsrand.
- 1) De voorschoolse kinderopvang is de opvang van baby's en peuters van 0 tot 3 jaar. Het aantal plaatsen is het totaal aantal kinderopvangplaatsen van alle door Kind en Gezin erkende (en gesubsidieerde) opvangvoorzieningen en van alle opvangvoorzieningen met een attest van toezicht. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen private en openbare voorzieningen.
- 2) In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er is voldoende kinderopvang in mijn buurt'. De respondenten konden antwoorden met 'Helemaal eens', 'Eerder eens', 'Niet eens, niet oneens', 'Eerder oneens' en 'Helemaal oneens'. Respondenten die antwoordden met 'Helemaal eens' en 'Eerder eens', worden in de teller opgenomen.
- 3) Om de spreiding van het aanbod van de voorschoolse kinderopvang in de stad versus in de stadsrand te kennen, wordt eerst het aanbod binnen de stad en het aanbod in de stadsrand berekend. Het aanbod van de voorschoolse kinderopvang in de stad (stadsrand) is de verhouding van het aantal kinderopvangplaatsen in de stad (stadsrand) tegenover het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in de stad (stadsrand). De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf. De spreiding van de voorschoolse kinderopvang wordt vervolgens berekend als de verhouding met het aanbod in de stad als teller en dat in de stadsrand als noemer.

## Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan kinderopvang zoveel mogelijk aan op de vraag. Om een hoge tevredenheid bij gebruikers te garanderen, moet het aanbod aan kinderopvang aangepast zijn aan de diversiteit van doelgroepen, moeten de voorzieningen toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar zijn en moet de opvang voor iedereen financieel haalbaar zijn. De indicator over de regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang informeert vooral over de kansen van de inwoners om in de directe woonomgeving van de stad en de stadsrand over voorschoolse kinderopvangplaatsen te beschikken. Het evenwicht tussen de stad en de stadsrand komt in beeld. Door een evenredige spreiding van voorschoolse kinderopvang over de stad en de stadsrand worden inwoners niet uitgesloten van deze basisvoorziening.

Deze indicatoren kunnen samen gelezen worden met 'betalingsmoeilijkheden voor kinderopvang' en 'mantelzorg voor de opvang van kleine kinderen'.

De 13 centrumsteden hebben in 2013 gemiddeld 37 opvangplaatsen voorschoolse kinderopvang per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar. Nemen we de doelstelling van Vlaanderen om tegen 2020 voor de helft van de kinderen opvangplaatsen aan te bieden als norm, dan zien we dat de meeste steden deze norm nog niet halen. Enkel Brugge, Roeselare, Leuven en Hasselt tellen meer dan 50 voorschoolse opvangplaatsen per 100 baby's en peuters. In Antwerpen en Genk ligt het aanbod rond de 25 plaatsen per 100 0-3 jarigen. Over de tijd bekeken neemt de capaciteit van de voorschoolse kinderopvang in de 13 centrumsteden toe. Enkel in Sint-Niklaas en Leuven is er een afname ten opzichte van 2009.

Voor de 13 steden is iets meer dan de helft van de huishoudens met inwonende kinderen tevreden over het aanbod aan kinderopvang in de buurt. Het aandeel tevreden huishoudens met inwonende kinderen is het hoogst in Brugge (65,4%), Hasselt (65,1%) en Kortrijk (61,4%). In deze drie steden is er eveneens een hoger aanbod aan voorschoolse

kinderopvang dan gemiddeld in de 13 steden. Ook in Leuven is het aanbod aan voorschoolse kinderopvang hoger dan gemiddeld in de 13 steden, maar de tevredenheid is er laag. Slechts 45% van de huishoudens met inwonende kinderen is er tevreden over het aanbod aan kinderopvang in de buurt.

Huishoudens met inwonende kinderen zijn gemiddeld genomen meer tevreden over het aanbod aan kinderopvang in de buurt dan huishoudens zonder inwonende kinderen. Dit geldt ook voor Antwerpen, Brugge en Oostende.

De regionale spreiding zegt iets over de spreiding van de voorschoolse kinderopvang in de stad ten opzichte van de stadsrand. Gemiddeld genomen zijn er iets meer plaatsen in de voorschoolse kinderopvang per kind in de stadsrand dan in de steden (de gemiddelde regionale spreiding is kleiner dan 1). De meeste steden situeren zich rond dit gemiddelde. Toch is er een groot verschil tussen de steden. In Hasselt, Leuven en Brugge is het aanbod minstens 1,3 keer zo groot in de stad als in de stadsrand. In Antwerpen is het aanbod in de stad iets meer dan de helft (0,58) van het aanbod in de stadsrand.

In de periode 2009 tot 2013 is er een lichte trend naar een uitbreiding van het aanbod in de steden ten opzichte van de stadsrand, maar de kinderopvang blijft sterker uitgebouwd in de stadsrand.

## Aandachtspunten

- 1) Deze cijfers schetsen een beeld van het formele en erkende aanbod, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van het feitelijke aanbod: grootouders, familie, vrienden, babysit, huishoudhulp, au pair die ter beschikking staan voor opvang en niet erkende voorzieningen (al dan niet gemeld bij Kind en Gezin) kunnen een (tussen)oplossing bieden. Naast de erkende voorschoolse kinderopvang en de voorschoolse kinderopvang met een attest van toezicht bestaat er ook nog een (klein) aanbod aan niet-erkende kinderopvang, bijvoorbeeld kortstondige urgentieopvang waar ouders terecht kunnen voor tijdelijke kinderopvang zonder dat ze daarvoor ingeschreven moeten zijn.
- 2) Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.
- 3) Deze indicator dekt de regionale spreiding van de voorschoolse kinderopvang voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen de stad en de stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten.

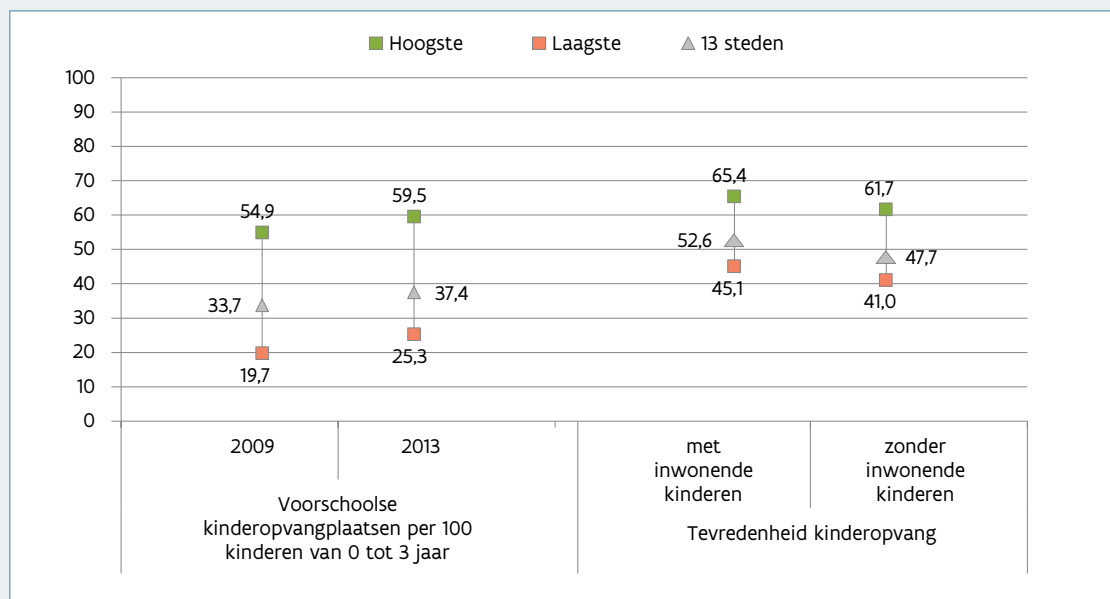
Voorschoolse kinderopvang, in 2009 en 2013 (aanbod en regionale spreiding), in 2014 (tevredenheid), in % (aanbod en tevredenheid kinderopvang), verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand (regionale spreiding).

|               | Voorschoolse kinderopvangplaatsen per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar |      | Tevredenheid kinderopvang |                           | Regionale spreiding |      |
|---------------|---------------------------------------------------------------------|------|---------------------------|---------------------------|---------------------|------|
|               | 2009                                                                | 2013 | met inwonende kinderen    | zonder inwonende kinderen | 2009                | 2013 |
| Antwerpen     | 22,7                                                                | 25,3 | 48,6*                     | 41,0                      | 0,56                | 0,58 |
| Gent          | 38,7                                                                | 44,2 | 49,0                      | 44,7                      | 0,84                | 1,02 |
| Aalst         | 31,6                                                                | 39,4 | 47,4                      | 44,2                      | 0,93                | 1,09 |
| Brugge        | 52,2                                                                | 59,5 | 65,4*                     | 58,8                      | 1,22                | 1,30 |
| Genk          | 19,7                                                                | 26,1 | 57,1                      | 54,3                      | 0,72                | 0,98 |
| Hasselt       | 47,0                                                                | 50,7 | 65,1                      | 61,7                      | 1,41                | 1,36 |
| Kortrijk      | 47,3                                                                | 48,8 | 61,4                      | 55,4                      | 1,11                | 1,05 |
| Leuven        | 54,9                                                                | 52,4 | 45,1                      | 42,2                      | 1,24                | 1,36 |
| Mechelen      | 30,9                                                                | 37,1 | 48,1                      | 51,5                      | 0,86                | 0,99 |
| Oostende      | 26,1                                                                | 31,2 | 55,5*                     | 41,9                      | 0,78                | 0,93 |
| Roeselare     | 47,0                                                                | 58,6 | 57,8                      | 61,2                      | 0,97                | 1,10 |
| Sint-Niklaas  | 38,3                                                                | 35,9 | 52,9                      | 50,6                      | 1,29                | 0,92 |
| Turnhout      | 28,5                                                                | 33,3 | 52,1                      | 45,3                      | 0,89                | 0,84 |
| 13 steden     | 33,7                                                                | 37,4 | 52,6*                     | 47,7                      | 0,89                | 0,93 |
| Vlaams Gewest | 35,3                                                                | 39,1 | n.b.                      | n.b.                      | n.b.                | n.b. |

(\*) wijst op een significant verschil tussen huishoudens met en huishoudens zonder inwonende kinderen en dit onder controle van geslacht, leeftijd, nationaliteit en opleiding (zie leeswijzer).

Bron: Kind & Gezin, ADS, survey Stadsmonitor.

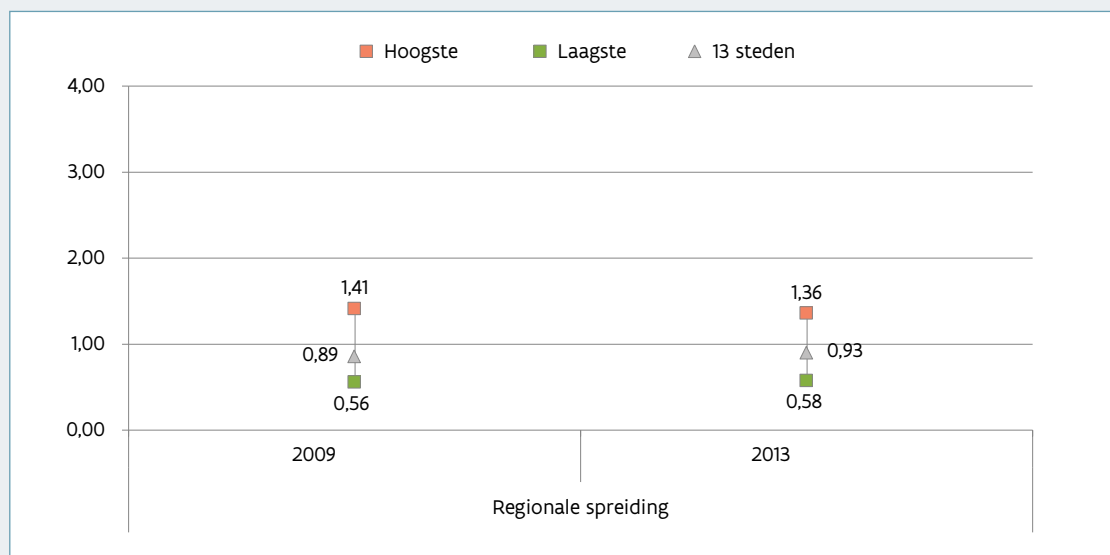
Voorschoolse kinderopvang, in 2009 en 2013, aantal plaatsen per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar.  
Tevredenheid kinderopvang, in 2014, in %.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad met het grootste aandeel en het rode vierkant de stad met het laagste aandeel voor de betreffende indicator en voor de betreffende groep. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met het grootste en de stad met het kleinste aandeel.

Bron: Kind & Gezin, ADS, survey Stadsmonitor.

Regionale spreiding kinderopvang, eerste kwartaal in 2009 en 2013, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.



De grijze driehoek geeft het gemiddelde van de 13 steden weer. Het groene vierkant de stad waar de verhouding tussen het aanbod in de stad tegenover het aanbod in de stadsrand het grootst is. Een getal groter dan 1 betekent dat er een groter aanbod is in de stad dan in de stadsrand. Het rode vierkant de stad waar de verhouding tussen het aanbod in de stad tegenover het aanbod in de stadsrand het grootst is. Een getal kleiner dan 1 betekent dat het aanbod in de stadsrand groter is dan het aanbod in de stad. De lijn geeft dan het verschil weer tussen de stad met de grootste en de stad met de kleinste verhouding.

Bron: Kind & Gezin, ADS.



### Inleiding

Het tweede deel van 'Gezinnen in de stad: de gezins- en kindvriendelijkheid van onze centrumsteden in kaart' geeft een stem aan kinderen en jongeren. Vandaag bevraagt de Stadsmonitor alleen volwassenen en jongeren ouder dan 16 jaar. Maar ook kinderen en jongeren hebben heel wat te vertellen over de stad. Hoe zij de stad percipiëren en beleven, waar zij nood aan hebben en waar zij het liefst vertoeven, kan belangrijke informatie leveren voor een kind- en gezinsvriendelijk stedelijk beleid.

Het tweede deel van deze publicatie begint dan ook met de onderliggende visie. Een kindvriendelijke stad, zo betoogt de visietekst, is een stad die kinderen en jongeren beschouwt als medeburgers. Dat burgerschap is geen status of verworvenheid, maar een dagelijkse praktijk. Het gaat over erbij mogen zijn en meetellen. Dit kan bijvoorbeeld door kinderen en jongeren te laten participeren in het beleid en door te luisteren naar wat ze te zeggen hebben over de stad.

Om de perceptie en de beleving van de stad van min-16-jarigen in beeld te brengen, zijn aangepaste instrumenten nodig die aansluiten bij hun taal en leefwereld. De survey van de Stadsmonitor is niet geschikt voor de bevraging van kinderen en jongeren. Kind en Samenleving, de Hogeschool Gent en Mediaraven ontwikkelden in opdracht van het Vlaams Stedenbeleid een nieuwe tool – een digitale vragenlijst of 'app' – op maat van kinderen en jongeren. Hoe de nieuwe tool geconcipteerd en tot stand gekomen is, wordt vervolgens in 2 aparte onderdelen toegelicht.

Het eerste onderdeel brengt verslag uit van de ontwikkeling van een kwalitatieve onderzoeksmethode om kinderen en jongeren te bevragen over hun beleving van de stedelijke omgeving. Deze pilootstudie vond plaats in vijf scholen in drie steden. Het onderzoek leverde belangrijke inzichten op over hoe jonge mensen over de stad denken en spreken, met welke begrippen ze al dan niet vertrouwd zijn en welke vragen en ondervragingsmethoden het beste werken. De inzichten uit de pilootstudie werden gebruikt bij het opstellen van de digitale vragenlijst of app voor kinderen en jongeren.

Het tweede onderdeel, ten slotte, behandelt de eerste resultaten en aanbevelingen van de testbevraging. Die vond plaats in negen scholen in zes steden. Meer dan 360 kinderen en jongeren namen eraan deel.

## VISIE – KINDEREN EN JONGEREN ZIJN MEDEBURGERS IN EEN DUURZAME EN LEEFBARE STAD

Sven De Visscher en Didier Reynaert van de vakgroep Sociaal Werk aan de Hogeschool Gent werkten in opdracht van het Vlaams Stedenbeleid een visie uit over de kind-vriendelijke stad. Dat deden ze na een gespreksronde met vertegenwoordigers van de steden, betrokken organisaties en de Vlaamse overheid.

De visietekst was een instrument om de visiematrix van de Stadsmonitor te evalueren en de intenties waar nodig aan te passen aan het nieuwe criterium van de kind-vriendelijke stad. De visie diende ook als basis voor het perceptieonderzoek. Zowel de pilootstudie als de digitale vragenlijst, die verderop in dit deel besproken worden, bouwen voort op de principes uit de visietekst.

## De stad als opvoeder

Steeds meer kinderen en jongeren groeien op in de stad. De omgeving waarin kinderen hun jeugd doorbrengen heeft onmiskenbaar een invloed op hun ontwikkeling. De sociale, ruimtelijke en economische realiteit van de stad is een van vele 'opvoeders', naast de ouders, familie, vrienden, leerkrachten of het verenigingsleven. Hoe kunnen we de stad inrichten en het beleid van de stad vormgeven opdat we kinderen en jongeren zo goed mogelijk kunnen begeleiden op hun weg naar volwassenheid en volwaardig burgerschap?

Als we de stad beschouwen als medeopvoeder, staan we voor de vraag welk opvoedingsmodel we moeten hanteren voor het maken van de stad. Het opvoedingsmodel dat we vandaag impliciet aanhangen, beschouwt kinderen als onschuldige maar kwetsbare wezens die we moeten beschermen tegen de vaak ruwe en harde buitenwereld. Kinderen en jongeren horen op te groeien in een veilige en besloten omgeving, waar ze vrij kunnen spelen en waar ze alle ontwikkelingskansen krijgen. We bereiden ze voor op hun burgerschap in de maatschappij door ze er voorlopig buiten te plaatsen.

Die visie gaat terug op een romantisch kindbeeld en werd in de 20ste eeuw gevoed door de ideeën van de ontwikkelingspsychologie. Het romantisch kindbeeld heeft zich vertaald in de organisatie en de inrichting van de stad. Het leidde onder andere tot de aanleg van infrastructuur op maat van kinderen, zoals afgeschermd speelpleintjes, een eigen kindertheater of zelfs een kinderparlement waar kinderen inspraak krijgen. Veel van de infrastructuur voor kinderen en jongeren die we vandaag in onze steden aantreffen, is ontworpen en bedacht vanuit dit opvoedingsmodel.

Ondanks zijn grote verdiensten voor de stad schiet het opvoedingsmodel van de ontwikkelingspsychologie tekort. Het romantisch kindbeeld plaatst het kind in een reservaat. Het koppelt opgroeien en opvoeden los van wat er zich in de bredere samenleving afspeelt. Een kind groeit niet louter thuis of binnen de bescherming van de schoolmuren op. Ook de sociale, politieke, economische en ruimtelijke realiteiten van de stad zijn doorslaggevende factoren in het opvoedingsproces. De individuele ontwikkeling van een kind of jongere is onlosmakelijk verbonden met de maatschappelijke context waarin de opvoeding plaatsvindt.

Het romantisch kindbeeld miskent de deelname van kinderen aan de stad. Kinderen en jongeren zijn actieve stedelingen met eigen belangen. Ze zijn medeburgers, en niet louter in afwachting van hun toekomstige volwassenheid.

“Een kind groeit niet louter thuis of binnen de bescherming van de schoolmuren op. Ook de stad is een doorslaggevende factor in het opvoedingsproces.”

## Kinderen en jongeren erkennen als medeburgers

De sociale pedagogiek reikt een genuanceerder perspectief aan op hoe een stad als woon- en leefomgeving kan bijdragen aan de opvoeding van jonge mensen.

Kinderen en jongeren zijn medeburgers in de stedelijke samenleving. Burgerschap is geen status en ook geen verworvenheid. Het is geen diploma dat het kind aan het einde van zijn opvoedingstraject al dan niet behaalt. Burgerschap is een dagelijkse praktijk, een voortdurend proces. Het komt tot stand tijdens heel gewone sociale interacties in het dagelijks leven.

Medeburgerschap betekent dat kinderen en jongeren kunnen en mogen deel uitmaken van sociale netwerken en praktijken. Het gaat niet alleen over 'er mogen zijn'. Kinderen en jongeren moeten ook kunnen 'meetellen'.

Net als andere burgers moeten ook zij aan de besluitvorming kunnen deelnemen en invloed kunnen uitoefenen op het beleid.

Opvoeden is dus een kwestie van ervaringen en omgevingen te scheppen waarin jonge mensen zich erkend weten als medeburgers. Dat betekent niet dat kinderen en jongeren gelijkgesteld worden aan volwassenen. Er bestaan uiteraard verschillen. Voor een goede dialoog worden de machts- en de gezagsongelijkheid echter aan expliciete beperkingen en afspraken onderworpen. Men erkent de belangen van jonge mensen in de stad, ook wanneer die in conflict komen met de belangen van andere groepen.

Een gekend voorbeeld hiervan is het conflict wanneer spelende kinderen de rust van ouderen in omliggende woonwijken verstoren. De belangen van kinderen en jongeren, en hun recht om te spelen, komen in conflict met de belangen van ouderen en omwonenden, die nood hebben aan rust. Zo'n conflict los je niet op met het gezagsargument van de volwassene, en evenmin met aparte inspraakformules waarbij jongeren gehoord worden in een eigen, afgeschermd bestuursorgaan. Wat wel werkt is samen onderhandelen vanuit de veronderstelling dat beide groepen legitieme belangen hebben als medeburgers. Wanneer beide partijen in overleg treden, kunnen er gezamenlijke oplossingen of compromissen gezocht worden. Door elkaar te erkennen als medeburgers ontstaat een gedeeld draagvlak dat tot een leefbare situatie kan leiden.

“Burgerschap is een dagelijkse praktijk, een voortdurend proces. Het komt tot stand tijdens heel gewone sociale interacties in het dagelijks leven.”

## Bouwstenen van de kindvriendelijke stad

Om kinderen en jongeren te erkennen als stedelijke medeburgers, en te bouwen aan een kindvriendelijke stad, zijn drie bouwstenen noodzakelijk: infrastructureel werken, leefwereldgericht werken en participatief werken.

### 1. Infrastructureel werken

De eerste bouwsteen van de kindvriendelijke stad is infrastructuur. De stad biedt de nodige voorzieningen en ondersteuning voor kinderen en jongeren. Dat kunnen zowel fysieke, financiële als sociale voorzieningen zijn. Denk aan het inzetten van trefpunten zoals speelpleinen, wijkgezondheidscentra, jeugdverenigingen en scholen, tot minder zichtbare hulpbronnen zoals huiswerkbegeleiding of financiële tegemoetkomingen voor cultuurparticipatie.

De kindvriendelijke stad geeft jonge mensen kansen om zich de stedelijke ruimte toe te eigenen. Iedereen heeft immers nood aan fysieke en mentale ruimte waarmee hij zich kan identificeren en waar hij in dialoog kan treden met anderen.

“De kindvriendelijke stad geeft jonge mensen kansen om zich de stedelijke ruimte toe te eigenen.”

Infrastructureel werken vereist dat de verschillende voorzieningen ten volle op elkaar afgestemd zijn. Belangrijk is dat de infrastructuur niet enkel binnen het circuit van formele jongereninspraak tot stand komt, maar dat ze in de collectiviteit van de stad wordt gerealiseerd. Het is daar dat de belangen en de leefwereld van kinderen en jongeren in contact komen met andere groepen in de stedelijke samenleving.

### 2. Leefwereldgericht werken

De tweede bouwsteen, leefwereldgericht werken, houdt in dat beleidsmakers zich voortdurend onderzoekend opstellen tegenover de vraag wat het voor kinderen en jongeren betekent om in de stad op te groeien. De stedelijke beleving van een kind is vreemd aan de voor de beleidsmaker vanzelfsprekende indeling in beleidsdomeinen zoals mobiliteit, onderwijs, cultuur of sport. De alledaagse leefwereld van kinderen en jongeren, en niet de kunstmatige, door volwassenen opgelegde opdelingen, moet als basis dienen voor het beleid van een kindvriendelijke stad.

De leefwereld van kinderen en jongeren is verre van statisch. Ze is anders voor ieder individu, afhankelijk van onder meer gender, woonplaats, sociaal-economische status, religie en etnisch-culturele achtergrond. De leefwereld groeit ook samen met de leeftijd van het kind. Terwijl de wereld van een jong kind niet veel meer dan het huis, de directe woonomgeving en de crèche of school omvat, komen daar al snel nieuwe plaatsen en routes bij, tot de leefwereld uitbreidt tot de ruimere publieke sfeer.

Leefwereldgericht werken impliceert dat het stedelijk beleid een gevoeligheid ontwikkelt voor wat kinderen en jongeren bezighoudt. Aantrekkelijke en laagdrempelige ‘eerstelijnsvoorzieningen’ in hun leefwerelden kunnen die rol op zich nemen. Jonge mensen kunnen er terecht met al hun vragen of problemen, ongeacht het beleidsdomein. De steunpunten zijn geen formele loketten. Het zijn veeleer stedelijke voorzieningen die vandaag al bestaan. School, sportclub of jeugdvereniging zijn de bevoorrechte antennes van het stedelijk beleid.

“Het beleid voor de kindvriendelijke stad moet een gevoeligheid ontwikkelen voor de zeer diverse manieren waarop kinderen in hun dagelijks leven al deelnemen aan de stedelijke samenleving.”

### 3. Participatief werken

De realisatie van een kindvriendelijke stad vraagt ten slotte om een voortdurende dialoog met kinderen en jongeren. Om het stedelijk burgerschap van kinderen en jongeren vorm te geven, is er nood aan participatie: er mogen zijn en meetellen.

Participatie is een gelaagd begrip. Participatie is vooreerst een **doelstelling** van de kindvriendelijke stad. De kindvriendelijke stad biedt kinderen en jongeren zo veel mogelijk kansen om deel te nemen aan het leven in de stad en laat hen ten volle gebruik maken van de stedelijke voorzieningen. Hoe meer jonge mensen gebruik maken van bijvoorbeeld cultuur- en sportvoorzieningen, hoe sterker hun medeburgerschap kan groeien. Het is daarom belangrijk om de aanspreekpunten en voorzieningen zo toegankelijk mogelijk te maken.

Participatie is ook een **middel** van de kindvriendelijke stad. Participatie als middel betekent dat jonge mensen kansen krijgen om mee het stedelijk beleid vorm te geven en zelf mee te bouwen aan de leefbare en duurzame stad. Sommige steden in Vlaanderen organiseren al inspraakmomenten of richten een jeugdraad op.

Hoe lovenswaardig die initiatieven ook zijn, ze dragen steeds een risico van schijnparticipatie in zich. De deelnemende kinderen en jongeren zijn niet altijd even representatief voor de totaliteit van hun leeftijdsgroep. Bovendien krijgt de jeugd doorgaans slechts inspraak in vooraf vastgelegde thema's. Alternatieve, meer informele vormen van participatie zijn soms beter in staat een representatief publiek aan te spreken. Vaak sluiten ze ook nauwer aan bij de thema's die echt leven bij kinderen en jongeren.

Participatie is ten derde een **uitgangspunt** van de kindvriendelijke stad. Dit betekent dat kinderen en jongeren per definitie reeds participeren aan het stedelijk leven. Iedereen doet mee, maar niet iedereen doet dat op dezelfde manier of in dezelfde mate. De kindvriendelijke stad moet jonge mensen niet alleen aanzetten tot meer participatie, maar moet ook oog hebben voor de zeer diverse en veranderende manieren waarop zij in hun dagelijks leven al deelnemen aan de stedelijke samenleving.

Het potentieel voor de kindvriendelijke stad is met andere woorden reeds aanwezig in de stad. Door te kijken naar hoe kinderen en jongeren op hun eigen manier participeren aan het stedelijk leven, kunnen beleidsmakers de voorwaarden scheppen om het medeburgerschap van kinderen en jongeren in de stad te versterken. Dat is de basis van een kindvriendelijke stad.

“Burgerschap is een dagelijkse praktijk, een voortdurend proces. Het komt tot stand tijdens heel gewone sociale interacties in het dagelijks leven.”



## PILOOTSTUDIE – HOE BELEVEN KINDEREN EN JONGEREN DE STAD?

Kind en Samenleving, in samenwerking met de Hogeschool Gent en Mediaraven, ontwikkelden een kwalitatieve onderzoeksmethode om kinderen en jongeren te bevragen over hun beleving van de stedelijke omgeving. De pilootstudie vond plaats in vijf scholen gespreid over drie Vlaamse centrumsteden. 94 kinderen en jongeren namen eraan deel.

Het onderzoek bracht belangrijke inzichten op over hoe jonge mensen over de stad denken en spreken, met welke begrippen ze al dan niet vertrouwd zijn en welke vragen en ondervragingsmethoden het beste werken.

De pilootstudie leverde de stof voor de digitale vragenlijst, een instrument om de stedelijke indicatoren over kindvriendelijkheid te meten bij kinderen en jongeren.

## Perceptieonderzoek

De pilootstudie was een perceptieonderzoek bij kinderen en jongeren tot 15 jaar. De studie vond plaats in vijf scholen in drie steden: de grootstad Gent, de grotere centrumstad Leuven en de kleinere centrumstad Genk.

In elk van de scholen nam één klas deel. De leerlingen werden in groepen van vijf tot acht leerlingen verdeeld. In iedere groep organiseerde een begeleider de activiteiten en zorgde een tweede begeleider voor ondersteuning en verslaggeving.

Het onderzoek bestond uit vier spelactiviteiten en nam telkens drie uur in beslag, ofwel een volledige voor- of namiddag op school. De setting was informeel en gezellig. Voor een deel van het onderzoek verzamelden de leerlingen in zithoeken.

Informele en gezellige setting.



© Kind en Samenleving.

## Kenmerken

Aangezien het om een kwalitatieve studie ging, streefden de onderzoekers naar een goede spreiding van leeftijd, diversiteit en geografische ligging.

Leerlingen uit drie leeftijdsgroepen namen deel: 7-8 jaar (2de leerjaar), 10-12 jaar (5de en 6de leerjaar) en 13-15 jaar (2de en 3de middelbaar).

Drie scholen behoren tot het gemeenschapsonderwijs. Een ervan is een methodeschool met graadklassen. De vierde school behoort tot het stedelijk onderwijs, terwijl de vijfde deel uitmaakt van het vrij gesubsidieerd onderwijs.

Twee van de vijf scholen rekruteren hun leerlingen voornamelijk op basis van studie-keuze of onderwijsproject. Die leerlingen hebben een gedeelde sociaal-culturele achtergrond, terwijl de andere scholen echte buurtscholen zijn en daardoor leerlingen aantrekken op basis van de woonplaats. Klassen met etnisch-culturele diversiteit kregen de voorkeur.

Deelnemende scholen aan de pilootstudie.

|                     |                                |                              |
|---------------------|--------------------------------|------------------------------|
| Atheneum Gentbrugge | 16 kinderen van 13 tot 14 jaar | GO!                          |
| De Appeltuin Leuven | 23 kinderen van 8 tot 10 jaar  | GO! (Freinetschool)          |
| De Ark Leuven       | 22 kinderen van 8 jaar         | Vrij gesubsidieerd onderwijs |
| De Toverberg Gent   | 14 kinderen van 10 tot 12 jaar | Stedelijk onderwijs          |
| Europaschool Genk   | 19 kinderen van 7 tot 8 jaar   | GO!                          |

## Leefwereldgericht

De onderzoekers probeerden zo dicht mogelijk bij de leefwereld van de kinderen en jongeren te blijven. Ze besteedden veel aandacht om de onderzoeksmethode betekenisvol, herkenbaar en aantrekkelijk te maken voor de kinderen. Creativiteit en participatie zorgden voor een kindvriendelijke aanpak die meer talenten kon aanspreken dan het louter verbale.

Onderzoekers en beleidsmakers hebben vaak de neiging om te denken vanuit de verschillende 'beleidsdomeinen' die in voege zijn, zoals mobiliteit, cultuur, sport of veiligheid. Kinderen beleven de stad anders. In plaats van beleidsdomeinen aan te dragen, trachtten de onderzoekers te luisteren naar hoe kinderen en jongeren hun buurt lezen en beleven. Die beleving is gelaagd en complex en loopt vaak dwars door de verschillende beleidsdomeinen heen. Daarom reduceerden de onderzoekers de tien beleidsdomeinen uit de visiematrix van de Stadsmonitor tot vijf brede clusters.

“De creatieve onderzoeksmethode leunt zo dicht mogelijk aan bij de leefwereld van kinderen en jongeren.”

|        |                                                          |
|--------|----------------------------------------------------------|
| Groen  | Natuur en milieu, wonen en mobiliteit                    |
| Oranje | Cultuur en vrije tijd                                    |
| Wit    | Leren en onderwijs                                       |
| Rood   | Stedelijke dienstverlening, zorg en opvang en veiligheid |
| Geel   | Ondernemen en werken                                     |

## Vier activiteiten

Het perceptieonderzoek werd opgebouwd rond vier activiteiten.

### 1. Luchtfoto's en mental maps als introductie

De eerste activiteit introduceerde het begrip 'stedelijkheid'. Hoewel de kinderen en jongeren zich dagelijks in de stad begeven, is 'stedelijkheid' allesbehalve een gebruikelijk woord. De uitdaging was om de manieren waarop zij met de stad omgaan naar boven te brengen. De begeleiders luisterden naar welke elementen spontaan opborrelden.

De deelnemers kregen een luchtfoto aangeboden van de buurt van hun school. Ze bekeken eerst in paren de foto. Daarop volgde een groeps gesprek. De begeleider vroeg de kinderen en jongeren wat ze herkenden. Soms was het nodig hen op weg te zetten. Een locatie die ze herkenden, zoals de school, een winkel of iemands huis, hielp vaak om ook andere plaatsen in de buurt aan te wijzen.

De luchtfoto bevatte verwijzingen naar de verschillende beleidsdomeinen en sloot aan bij hun leefwereld: de school, de speelplekken, infrastructuur en verkeer, de winkels die ze kennen. De bedoeling van de activiteit was dat de kinderen hun buurt leren zien als een gebied met verschillende onderdelen met eigen betekenissen, zonder dat de begeleider de achterliggende beleidsdomeinen benoemde of aanduidde.

“De luchtfoto bevat verwijzingen naar verschillende beleidsdomeinen in de leefwereld van kinderen en jongeren. Ze leren hun buurt zien als een gebied met meerdere betekenissen.”

De leerlingen herkennen plekken op de luchtfoto.



© Kind en Samenleving.

De eerste kennismaking lokte steeds veel reacties uit. De kinderen herkenden plekken en vertelden hoe ze er geraken, wat ze er doen en wie ze er ontmoeten. Soms vertelden de kinderen hoe veilig of onveilig het op bepaalde plaatsen is. Sommige kinderen – vooral in de buurtscholen – konden hun eigen huis op de luchtfoto situeren. Vaak herkenden de kinderen gedeelde plekken. Dat bevorderde het kringgesprek. Op die manier werd ook duidelijk welke plekken een dubbele betekenis hebben.

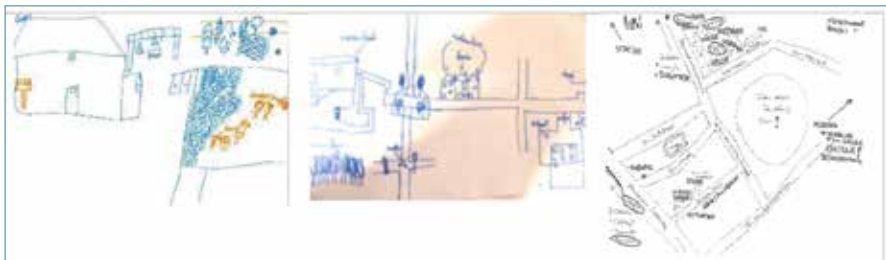
In het tweede leerjaar in Genk vertelden de kinderen bijvoorbeeld dat ze graag op de begraafplaats speelden omdat ze daar ook kunnen basketballen. Ook in het bos spelen ze graag, al voelen ze zich er niet altijd even veilig ("Er is daar iemand die Red Bull drinkt en dan helemaal gek wordt").

Dat de kinderen geen rekening houden met de artificiële indeling in beleidsdomeinen, bleek ook uit de groeps gesprekken. Een leerling uit het tweede middelbaar in Gentbrugge vertelde: "Daar is het politiekantoor. Wij gaan daar elke keer na de LO-les een blikje uit de automaat halen." Een plaats heeft niet noodzakelijk een eenduidige functie of betekenis. Het politiekantoor had voor deze leerling vooral betekenis als een halte op de terugweg naar school, los van zijn 'beleidsfunctie'.

“Wanneer de kinderen op de luchtfoto gedeelde plekken herkenden, kwam het groeps-gesprek op gang.”

Om de eigen beleving nog beter in kaart te brengen, vroegen de begeleiders vervolgens om een tekening te maken van hun buurt zoals zij die zien. Een mental map, al werd dat woord niet uitgesproken. Te beginnen bij hun eigen huis of straat mochten de leerlingen plaatsen en straten tekenen waar ze vaak komen of voorbijlopen, die ze goed kennen of die voor hen belangrijk zijn. Hoewel veel kinderen nogal aarzelend aan de slag gingen, leverde de oefening heel mooie en interessante kaarten op. Na het tekenen stelden de leerlingen de mental maps voor aan hun groepsleden.

De leerlingen tekenden mental maps van hun buurt.



© Kind en Samenleving.

## 2. Belevingsboxen verkennen en bespreken

De tweede activiteit maakte gebruik van zogenaamde 'belevingsboxen'. Een belevingsbox is een gekleurde plastic doos gelinkt aan een bepaalde cluster van beleidsdomeinen. In de dozen – er waren vijf dozen, elk met een verschillende kleur – zaten viltstiften, activiteitenkaarten, voorzieningenkaarten en een map met foto's en tekeningen die verwijzen naar plaatsen, hobby's, activiteiten of diensten. Er waren zoveel mogelijk herkenbare foto's uit de eigen stad in opgenomen. Een aantal beelden waren niet-specifiek, abstract en minder plaatsgebonden.

De vijf belevingsboxen.



© Kind en Samenleving.

Zonder de beleidsdomeinen (of de cluster van beleidsdomeinen) van de belevingsboxen bij naam te noemen, lieten de begeleiders de kinderen en jongeren de mappen met referentiebeelden verkennen. Ze mochten elk een beeld kiezen dat hen aansprak of waarover ze iets wilden vertellen. Meestal kozen ze plekken die ze al kenden. Terug in de groep mocht iedereen de gekozen foto voorstellen. Wat vonden ze belangrijk? Waar lagen ze wakker van? In het gesprek kwamen de onderzoekers te weten welke elementen ze opmerkten en welke onbesproken bleven. Welke beelden lokten reactie uit? Waren er beelden die de kinderen niet konden herkennen?

In een volgende stap vroeg de begeleider waarom de beelden in de map bij elkaar zouden horen. Vervolgens probeerde hij of zij het bewuste element (een foto van een bus om te wijzen op openbaar vervoer, bijvoorbeeld) in een groepsgesprek te verkennen. Dat was de eerste concrete verwijzing naar de beleidsdomeinen.

Als laatste stap kregen de leerlingen alle foto's te zien, ook van zaken en plaatsen die ze misschien niet kenden. Bij sommige belevingsboxen konden de kinderen het thema redelijk goed inschatten. Bij andere lukte dat soms helemaal niet.

De kinderen herkenden enkele van de thema's uit de belevingsboxen (middelste kolom), maar andere moesten aangebracht worden door de begeleiders (rechterkolom).

|        |                                  |                                                                 |
|--------|----------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| Groen  | Natuur en groen en zo            | Vervoersmiddelen, waar je woont                                 |
| Oranje | Wat je in je vrije tijd kan doen | Ook kunst en cultuur ('cultuur' is meestal een onbekend begrip) |
| Wit    | School en leren                  |                                                                 |
| Rood   | Vaak moeilijk te omschrijven     | Dingen die de stad voor jou doet                                |
| Geel   | Werken en winkels                |                                                                 |

### 3. Een belevingskaart maken

In de derde activiteit verdiepten de leerlingen zich in de inhoud van een of twee belevingsboxen. Ze kozen belevingsboxen die ze belangrijk vonden of waarin ze het meest geïnteresseerd waren. Het einddoel was om een gezamenlijke 'belevingskaart' te maken.

De leerlingen maken belevingskaarten.



© Kind en Samenleving

De kinderen haalden uit de doos een stapel kaarten waarop allerlei activiteiten beschreven stonden, gaande van dansen of naar een museum gaan tot 'chillen', muziek beluisteren of op Facebook kijken. Op blanco kaarten konden de kinderen zelf activiteiten toevoegen. De begeleider vroeg de kinderen wat ze soms, vaak of nooit doen en probeerde erachter te komen hoe de kinderen daarover praten.

Vervolgens bood de begeleider kaarten aan met 'voorzieningen': plaatsen zoals thuis, de bibliotheek, de school of het park. Rond al deze plaatsen konden de kinderen hun activiteiten clusteren. De leerlingen bespraken de voorzieningen ook in groep: wat is een museum, wat kan je daar doen, wie gaat daar al eens naartoe, met wie en hoe ga je erheen?

Tot slot konden ze 'emoticons' toevoegen aan de belevingskaart. Op die manier duiden ze aan welke activiteiten leuk, niet zo leuk of gewoonweg 'stom' zijn. Uit die oefening bleek heel sterk dat plaatsen waar kinderen en jongeren veel (leuke) culturele activiteiten kunnen doen, zoals een buurthuis, niet noodzakelijk positieve gevoelens opwekken.

De activiteit liep soms verre van gesmeerd. De kinderen en jongeren vonden het blijkbaar moeilijk om hun individuele beleving in verband te brengen met die van hun klasgenoten en om een gezamenlijke belevingskaart te maken. In de groepen waar kinderen veel verschillende hobby's hadden, was er soms geen gedeelde beleving om over te praten.

“Plaatsen waar kinderen en jongeren culturele activiteiten kunnen doen, zoals een buurthuis, wekken niet altijd positieve gevoelens op.”

#### 4. Prioriteiten stellen voor de stad

In de laatste activiteit werden de kinderen burgers van de ruimere stad. Ze konden vijf blanco kaarten – ‘bouwstenen’ – kiezen in de kleuren van de belevingsboxen. Op de kaarten noteerden ze wat ze graag op de agenda zouden willen zetten. De begeleider trad op als een soort burgemeester.

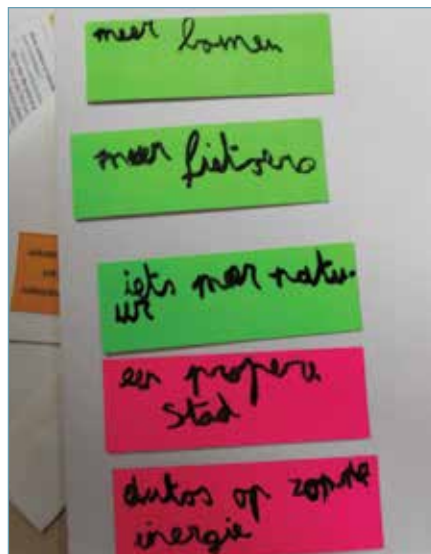
Leerling: Ik kies geel, want er moet meer werk komen.

Begeleider: Hoe weet je dat?

Leerling: Van het nieuws en de krant.

Terwijl sommige kinderen en jongeren in de eigen leefwereld bleven, vroegen toch veel kinderen en jongeren om ‘meer goedkope huizen’ of ‘genoeg winkels’. Zij leefden zich in in de leefwerelden van andere stedelingen. Hoewel deze activiteit ook niet steeds even vlot verliep, toonde ze aan dat zelfs jonge kinderen een genuanceerde mening hebben over wat er nodig is in een leefbare en duurzame stad.

Concrete prioriteiten voor de stad.



“Zelfs jonge kinderen hebben een genuanceerde mening over wat er nodig is in de stad.”

## Lessen uit de pilootstudie

De pilootstudie kwam er om de beleving van kinderen en jongeren van hun buurt en de stad in beeld te brengen. Ze gaf ook inzicht in hoe jonge mensen daarover praten, welke begrippen ze al dan niet kennen en welke vragen het beste werken. Die kennis was van groot belang voor de opstelling van de digitale vragenlijst.

### Van de eigen beleving naar de stad als geheel

In de loop van de vier fasen of activiteiten van de pilootstudie verschoof de focus van het onderzoek. Terwijl de eerste activiteiten zich nog richtten op de beleving van kinderen en jongeren, kregen de leerlingen in de laatste opdrachten de kans om zelf prioriteiten te formuleren over de stad.

De leerlingen verwezen niet alleen naar hun eigen leefsituatie en belangen, maar ook naar de belangen van andere groepen in de samenleving. Sommigen hadden een duidelijke visie op wat een stad leefbaar en duurzaam maakt (ook al kenden ze die termen op zich niet): er moet genoeg werk zijn, er moet ook voor arme mensen gezorgd worden, er moeten goedkope huizen zijn voor wie het niet kan betalen, enzovoort. Kinderen en jongeren hebben meer te vertellen over de stad dan de typische kinderthema's.

Kinderen bevragen over wat zij nodig vinden voor de stad, is een erkenning van hun medeburgerschap. Hun participatie wordt groter. Kinderen en jongeren zijn niet alleen bewoners en gebruikers van de stad, maar hebben er als medeburgers ook zinvolle dingen over te zeggen. Het is van belang dat jonge mensen niet alleen als kinderen aangesproken worden, maar ook als medeburgers van de stad.

“Kinderen en jongeren hebben meer te vertellen over de stad dan de typische kinderthema's.”

### Creatief participatief onderzoek op school

De pilootstudie ging door in vijf scholen. Een school is een handige locatie voor zo'n studie. De noodzakelijke infrastructuur is aanwezig en de kinderen zijn er al in een vertrouwde omgeving samengebracht. Een goede selectie van de scholen levert meteen ook een grote diversiteit aan kinderen op.

Tegelijkertijd beperkt de schoolsetting de handelingsruimte van de participanten. Door de workshops op school te laten doorgaan, sloot het onderzoek aan bij het schoolse vertoog en een schoolse verhouding tot kinderen. Dit werd op minstens twee manieren duidelijk. Ten eerste 'moesten' de leerlingen wel deelnemen. Ten tweede was het moeilijk voor sommige kinderen om iets 'niet goed te kunnen', zoals duidelijk werd bij de tekenopdrachten.

“Ik vond het leuk dat grote mensen eens naar mij luisterden.”

Om daaraan tegemoet te komen, was er ruimte gelaten voor minder 'schools' gedrag. Er waren bijvoorbeeld speelse elementen toegevoegd, zoals een gooi spel waarbij de bal in de favoriete belevingsbox mocht gemikt worden. Maar ook 'vervelend' gedrag werd als betekenisvol gezien.

De onderzoeksmethode was creatief en participatief. Kinderen en jongeren werden op verschillende manieren bij het onderzoek betrokken. Ze moesten niet louter aan de begeleider rapporteren, maar mochten ook foto's en prenten bekijken, zelf tekenen en discussiëren in paar of in groep. Dat onthaalden ze met veel enthousiasme. Tijdens de evaluatie achteraf zeiden sommige kinderen dat ze het fijn vonden dat er naar hen geluisterd werd.

De methode van participatief onderzoek, die onvermijdelijk een zekere 'chaos' met zich meebrengt, was intensief en, zeker voor de jongere kinderen, vermoeiend. Er waren dan ook heel veel onderwerpen te bevragen. Dat had onder meer te maken met de keuze om de elementen uit de visiematrix mee te bevragen. Inhoudelijk valt die keuze te verdedigen, omdat zo een directe link kan gelegd worden met de Stadsmonitor. Maar hoe leuk sommige activiteiten ook waren, op verschillende momenten haakten kinderen af.

## Spreken over de stad

Uit een aantal moeilijkheden in de sessies kan veel geleerd worden over hoe kinderen in dialoog kunnen treden over de stad.

Belangrijk voor de opstelling van de vragenlijst was welke woorden kinderen en jongeren al dan niet kenden. Zo was voor de 8- tot 10-jarigen het woord 'jeugdwerking' onbekend, maar kenden verschillende kinderen wel een concrete organisatie: de Chiro, de Scouts of de jeugdwerking van de moskee. Ook een 'recreatiedomein' kenden de kinderen niet, maar wel dat ene, specifieke domein waar ze soms naartoe gaan. Abstracte, overkoepelende termen vroegen vaak om wat meer uitleg.

“Een ‘recreatiedomein’ kenden de kinderen niet, maar wel dat ene, specifieke domein waar ze soms naartoe gaan.”

De opdracht die het meeste moeilijkheden opriep, was de 'gezamenlijke belevingskaart', de opdracht waar in groep een beleidsdomein diepgaander besproken werd. Kinderen vonden het niet altijd even eenvoudig om hun individuele ervaring te vertalen naar een gedeelde ervaring.

## Kinderen wonen in de buurt, ze gaan naar de stad

De pilootstudie werd afgenomen in vijf scholen in drie Vlaamse centrumsteden, maar niet alle bevroagde leerlingen woonden werkelijk in de stad. Ook kinderen die wel in de stad woonden, vonden vaak niet dat ze in de stad woonden. De stad, daar ga je naartoe. Kinderen en jongeren verhouden zich vooral tot hun buurt.

Het stedelijk niveau was voor kinderen en jongeren dus niet zo evident, al waren er wel een aantal herkenningpunten. Een groot openbaar zwembad was een duidelijk herkenningpunt in de vijf klassen. Ook enkele concrete winkels waren belangrijke herkenningpunten.

“De stad, daar ga je naartoe. Kinderen en jongeren verhouden zich vooral tot hun buurt.”

Als kinderen een plek kennen, wil dat vaak zeggen dat ze weten wat die voorziening betekent en wat ze er kunnen doen. Ze kunnen zich de plek eigen maken. Daarbij rijst dan wel de vraag wat maakt dat kinderen zich een plek toe-eigenen. In Genk herkenden alle kinderen de stedelijke bibliotheek: de ‘bib’ was er duidelijk van hen, terwijl dat in andere steden veel minder het geval was.

Overzicht van de duidelijk herkenbare stedelijke voorzieningen voor kinderen.

| Onderzoekssetting | Stedelijke voorzieningen die kinderen benoemden                               |
|-------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| Genk              | Bibliotheek<br>C-mine (‘mijn toren’)<br>Specifieke winkels – Shopping 1       |
| Leuven            | Stadspark<br>De ‘blub’ (tijdelijke kunstinstallatie)<br>Sportoase<br>Het SPIT |
| Gent              | OCMW (specifiek Dampoort)<br>Rozebroeken<br>Blaarmeersen<br>Shopping Zuid     |

Sommige plekken zijn voorwerp van ‘strijd’. In de workshops in Sint-Amandsberg kwam dat sterk naar boven. Een groen veldje, waar de leerlingen sinds de aanplanting van bomen niet meer konden voetballen, vormde voor sommige kinderen echt een probleem. Die strijd vindt soms ook plaats tussen groepen onderling. Winkelcentra zijn in dat opzicht interessant, omdat dat belangrijke plekken kunnen zijn voor tieners om elkaar te ontmoeten. Net dat soort van ontmoetingen wordt steeds vaker geproblematiseerd in onze samenleving.

## Beleidsdomeinen vatten de beleving van kinderen niet

Hoezeer de verschillende beleidsdomeinen door elkaar lopen in de leefwereld van kinderen en jongeren, werd al meteen duidelijk tijdens de bespreking van de lucht-foto's. Als kinderen vertelden hoe ze naar school gaan, hadden ze het spontaan ook over relaties met anderen, over speelkansen, mobiliteit of onderwijs.

Een situatie in hun leven is steeds een knooppunt van verschillende domeinen. Naar de winkel gaan, bijvoorbeeld, is een gebeurtenis met veel betekenissen: kinderen kennen de plek, mogen er af en toe alleen naartoe, ze herkennen er soms hun eigen gemeenschap ('dit is een Turkse winkel', 'dat is een goede winkel'), ze ontmoeten er vrienden en kennissen, enzovoort.

## We moeten kijken naar de handelingsmogelijkheden van kinderen

Kinderen en jongeren proberen invulling te geven aan de wereld rondom hen. Hoe ze dat doen, en hoe ver ze daarin kunnen gaan, wordt bepaald door structurele gegevens (zoals een drukke weg, of de verstedelijkingsgraad), door gezinsomstandigheden (bijvoorbeeld een baby die ook weggebracht moet worden) en keuzes en mogelijkheden van de ouders. Die omstandigheden bakenen hun handelingsmogelijkheden af. Het is veelzeggend dat wanneer men met kinderen en jongeren praat over hoe zij de stad beleven, ze het niet zozeer over voorzieningen hebben, maar vooral over wat ze er mogen en kunnen doen, met andere woorden, hun 'handelingsmogelijkheden'.

“Wanneer men met kinderen en jongeren praat over hoe zij de stad beleven, hebben ze het vooral over wat ze er mogen en kunnen doen.”

## Bemiddelaars spelen een rol in de ontsluiting van de stad

Hoe beïnvloedt het stedelijk beleid de handelingsmogelijkheden van jonge mensen? Hoe kan de kindvriendelijke stad de handelingsmogelijkheden vergroten? 'Bemiddelaars', zo bleek uit de pilootstudie, spelen daarin een belangrijke rol. Bemiddeling betekent dat volwassenen of voorzieningen verantwoordelijk zijn voor de ontsluiting van een derde voorziening, zoals een bibliotheek of museum. Kinderen geraken veelal met de hulp van hun ouders tot bij hun vrijetijdsbesteding. Ook de school, jeugdbewegingen en sociaal-cultureel werk kunnen als bemiddelaar optreden. In een van de groepen was ook het OCMW belangrijk in de ontsluiting van voorzieningen.

Die bemiddeling is niet altijd evident. In een van de groepen viel op dat het buurthuis steeds weer opdook in de verhalen van kinderen. Het buurthuis speelde duidelijk een rol in de leefwereld van de kinderen en probeerde deze leefwereld ook te verbreden. Maar de kinderen gaven eveneens erg gemengde signalen over datzelfde buurthuis: het is er 'stom', zeiden ze, en 'saai'. Een jongen voelde zich er niet veilig.

Scholen zijn eveneens belangrijk voor de relatie van kinderen en jongeren tot de ruimere wereld, maar niet alle kinderen hebben een goede band met hun school. Het houdt risico's in om in te zetten op één bepaalde voorziening zoals de school als 'bemiddelaar' in de leefwereld van jonge mensen, zeker wanneer zij geen goede verhouding hebben met die instantie.

“Scholen zijn belangrijk voor de relatie van kinderen en jongeren tot de ruimere wereld.”

## Mobiliteit is een uitdrukking van de handelingsmogelijkheden van kinderen

Mobiliteit is een beleidsdomein dat vooral aan bod kwam tijdens gesprekken over andere thema's. De concrete vervoersmogelijkheden hangen sterk samen met de leefsituatie van de leerlingen. Daarin spelen nabijheid en bereikbaarheid een belangrijke rol: hoever wonen ze bijvoorbeeld van school of van een bepaalde hobby? Waar kunnen ze hun vrienden vinden? Ook gezinsomstandigheden zijn bepalend: 'Als ik bij mijn mama ben, dan kom ik te voet. Als ik bij mijn papa ben, dan komen we met de auto, want mijn papa woont ver van hier.'

Veel hangt af van de handelingsruimte die de kinderen krijgen. Er waren kinderen die vertelden dat ze niet alleen buiten mogen omdat het te gevaarlijk is. Anderen hebben een rijkgeschakeerd vrijetijdsleven, maar zijn afhankelijk van anderen voor hun vervoer naar die plaatsen. Er waren evengoed kinderen die zonder begeleiding naar school mogen gaan, boodschappen doen en buiten spelen. Wanneer het over mobiliteit gaat, zijn vooral ouders belangrijke 'bemiddelaars' in de mogelijkheden van jonge mensen.

De concrete manieren waarop kinderen zich kunnen en mogen verplaatsen in hun buurt en in de stad hebben wel degelijk een invloed op de manier waarop ze zich tot hun buurt en de stad verhouden. Het ene kind wordt van eiland naar eiland gebracht, terwijl het andere elk hoekje en kantje van de buurt kent.

“Het ene kind wordt van eiland naar eiland gebracht, terwijl het andere elk hoekje en kantje van de buurt kent.”

## (On)veiligheid: beschermd worden of ermee leren omgaan

Net zoals mobiliteit, doorkruist het thema veiligheid alle beleidsdomeinen in de beleving van kinderen en jongeren. Veiligheid, of het gebrek eraan, kwam in elke sessie ter sprake, maar op verschillende manieren.

In sommige sessies was (on)veiligheid een thema dat als vanzelfsprekend aan bod kwam wanneer kinderen over hun 'leukste' en 'stomste' plekken vertelden. Ze konden voor verschillende situaties en van verschillende mensen zeer specifiek aangeven wat er al dan niet veilig aan is. Soms duiden de leerlingen gevaarlijke plekken aan op hun mental maps.

Sommige kinderen leren al vroeg in te schatten wanneer een bepaalde situatie (on)veilig is. Ze veralgemeenden dit niet, maar beschreven het zeer specifiek. Bij kinderen uit een buurtschool viel op hoe concreet en gedetailleerd de kinderen over (on)veiligheid konden vertellen, terwijl leerlingen in andere sessies veeleer in categorieën van (on)veiligheid spraken, wat waarschijnlijk met onbekendheid en onwennigheid te maken heeft.

Leerling: Ik ben bang als we op uitstap gaan.

Begeleider: Waarom dan?

Leerling: Daar zijn zo allemaal vreemde mensen.

Kinderen leren ook vaak van anderen wat al dan niet veilig is. Ouders spelen een grote rol in het benoemen van veilige en onveilige plaatsen en situaties.

Toch bleek dat kinderen en jongeren soms zelf hun handelingsruimte proberen te vergroten. Het Atheneum van Gentbrugge bijvoorbeeld, is omgeven door een paar drukke wegen. De jongeren hadden duidelijke instructies gekregen van hun ouders welke weg ze wel en niet mogen nemen. Hun handelingsmogelijkheden waren hierdoor beperkt, maar wanneer de omweg te lang was, namen sommige toch de 'gevaarlijke' weg.

Door de confrontatie met (on)veiligheid kunnen jonge mensen een ruimer handelings-repertoire ontwikkelen om met onveilige situaties om te gaan. Zelf zoeken ze daarvoor ook steun bij anderen: ouders, vrienden, leerkrachten, de politie.

## Verscheidenheid tussen kinderen

Bestaat de kindvriendelijke stad? Dat valt moeilijk te zeggen. Uit de pilootstudie bleek dat de stad niet voor alle kinderen hetzelfde betekende. Zelfs binnen één stad hadden niet alle kinderen en jongeren gelijkaardige mogelijkheden.

De stad is nauwelijks een gedeeld referentiekader voor kinderen en jongeren. Zij kijken naar de stad vanuit sterk verschillende leefsituaties. Om de impact van het stedelijk beleid op de handelingsmogelijkheden van jonge mensen in te schatten, is dan ook inzicht nodig in de contexten van waaruit zij zich uitspreken over de stad.

“Jonge mensen kijken naar de stad vanuit sterk verschillende leefsituaties.”

Er zijn ook grote verschillen tussen de steden onderling. In een van de Gentse scholen wilden de leerlingen graag sporten. Ze waren dolenthousiast over het zwembad in de buurt, maar dat was voor sommige te duur. Anderen wilden gaan sporten in een sportclub, maar ook dat was te duur. Voetballen dan maar, maar ze vonden in hun buurt geen geschikte plek om te voetballen.

De leerlingen van een basisschool in Leuven hadden daarentegen veel hobby's en vroegen dus niet naar nog meer vrijetijds mogelijkheden. Deze school was dan weer de enige waar de leerlingen last ondervonden van het gedrag van studenten uit het hoger onderwijs.



## TESTBEVRAGING – EERSTE RESULTATEN EN AANBEVELINGEN

De pilootstudie leverde belangrijke inzichten over hoe kinderen en jongeren de stad ervaren en beleven. De onderzoekers kwamen ook heel wat te weten over hoe men jonge mensen kan bevragen over hun beleving van de stad. Op basis van de resultaten van de pilootstudie werkte Kind en Samenleving samen met Mediaraven aan de ontwikkeling van een digitale vragenlijst waarmee kinderen en jongeren hun mening kunnen geven over hun buurt en stad.

De onderzoekers testten de vragenlijst in september 2014 in zes scholen uit. De testresultaten lieten toe om de vragenlijst verder te verfijnen.

## Digitale vragenlijst

De vragenlijst neemt de vorm aan van een digitale enquête met antwoordopties. Het digitale medium biedt een aantal voordelen. De vragenlijst is flexibel. Ze kan ingekort worden omdat de leerlingen enkel de vragen voorgeschied krijgen die op hen van toepassing zijn. De vragenlijst kan in de tijd ook verder worden uitgewerkt, ingekort of uitgebreid.

Bijkomend voordeel is dat de data meteen beschikbaar zijn en de resultaten betrekkelijk eenvoudig afgeleid kunnen worden.

Een digitale vragenlijst speelt bovendien in op hoe kinderen en jongeren vandaag leren, opzoeken en lezen. Dat maakt de vragenlijst gebruiksvriendelijk, waardoor de leerlingen gemakkelijker tot het einde volhouden.

### Startscherm digitale vragenlijst.



## Leefwereldgerichte bevraging

De vragenlijst zoekt zoveel mogelijk aansluiting bij het instrumentarium van de Stadsmonitor. Op die manier kunnen de resultaten gemakkelijker verwerkt en vergeleken worden. Uit de pilootstudie bleek dat kinderen echter niet in beleidsdomeinen denken. De tien domeinen uit de visiematrix van de Stadsmonitor maken daarom plaats voor een aantal grote, leefwereldgerichte thema's over spelen, buiten zijn en dingen doen met vrienden, over school en hobby's en over zorgen voor elkaar en voor de buurt. Thema's zoals veiligheid en mobiliteit, een beleefde realiteit voor kinderen en jongeren, komen steeds aan bod in relatie met een ander onderwerp.

Een van de manieren waarop de vragenlijst rekening probeert te houden met kinderen, is door te vragen naar wat ze kunnen, mogen en willen doen in hun buurt en in de stad.

Terwijl volwassenen vooral bevraagd worden naar hun tevredenheid over voorzieningen, richt de vragenlijst zich ook op de handelmogelijkheden van kinderen en jongeren.

De meeste vragen zijn in de ik-vorm geformuleerd. 'Ik heb genoeg natuur om in te spelen' is veel tastbaarder dan 'er is genoeg groen in mijn buurt'. Om diezelfde reden is 'de stad' zo veel mogelijk vervangen door de stadsnaam. Bovendien ligt de nadruk veel sterker op het buurtniveau dan op het stadsniveau.

De vragenlijst spreekt kinderen en jongeren aan als medeburgers. Ze bevat vragen over de prioriteiten voor de stad. Kinderen en jongeren krijgen ook vragen voorgeschied over andere groepen van stadsbewoners.

De deelnemers hebben altijd de mogelijkheid om de vragenlijst stop te zetten. Zeker in een schoolse context is het belangrijk dat kinderen kunnen kiezen.

**“Kinderen en jongeren worden aangesproken als medeburgers.”**

## Verloop van de bevraging

Tijdens de bevraging waren telkens twee begeleiders aanwezig: iemand die aanspreekbaar was voor de leerlingen en iemand die verslag nam. Voor de leerlingen aan de vragenlijst mochten beginnen, gaven zij een woordje uitleg. In een typische klassessie legden de begeleiders uit waarom ze onderzoek doen naar kinderen en jongeren. Het gaat hier om een testversie, benadrukten ze, waarbij je niets 'fout' kan doen. Eventuele fouten of mislukkingen zijn volledig te wijten aan de tool zelf.

De vragenlijst begint wanneer de leerlingen op de startknop drukken op de website [www.kindindestad.be](http://www.kindindestad.be). De eerste vragen trachten de leerling te identificeren volgens leeftijd, geslacht, woonplaats en sociaal-economische achtergrond. Daarna komen de thema's aan bod. De leerling kiest een van de drie thema's, terwijl een tweede willekeurig wordt aangeboden. Uiteindelijk volgen er nog enkele bijkomende vragen over de stad en buurt.

Bevraging naar woontypologie.

Op welk van volgende tekeningen lijkt jouw huis het meest?  
Duid het antwoord aan dat bij jou past.

STOP



VOLGENDE

De meeste vragen zijn ja/nee-vragen. Er zijn ook vragen met drie antwoordmogelijkheden 'ja', 'een beetje' of 'nee'. Waar mogelijk is er nog een optie 'Dat weet ik niet' voorzien. Een illustratie begeleidt de vragen. Dat vonden veel deelnemers leuk, al wilden de oudere jongeren liever een hipper mannetje.

Vraag met verschillende antwoordopties.

Kan je goed spelen in jouw buurt?  
Duid voor elke vraag het antwoord aan dat het beste bij jou past.

STOP

|                                                     | Ja                               | Een beetje                       | Nee                              | Weet ik niet                     |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|
| Ik heb genoeg speelplekken in mijn buurt.           | <input type="radio"/>            | <input checked="" type="radio"/> | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            |
| Ik heb genoeg plekken om te sporten in mijn buurt.  | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input checked="" type="radio"/> |
| Ik heb genoeg natuur om in te spelen in mijn buurt. | <input checked="" type="radio"/> | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            |
| Ik heb genoeg tijd om te spelen.                    | <input checked="" type="radio"/> | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            |
| Ik kan veilig spelen in mijn straat.                | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input checked="" type="radio"/> | <input type="radio"/>            |
| Ik mag zelf naar speelplekken gaan in mijn buurt.   | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input checked="" type="radio"/> |
| Ik durf overal te komen in mijn buurt.              | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input checked="" type="radio"/> | <input type="radio"/>            |
| Ik mag op sommige plekken in mijn buurt niet komen. | <input checked="" type="radio"/> | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            | <input type="radio"/>            |

VOLGENDE

Een mannetje verklaart een moeilijk woord.



**STOP**

### Moeilijke woorden

Wat moet je doen als je niet goed weet wat een woord wil zeggen?  
Dan kan je het aan iemand vragen.

Of je kan ook op het woord klikken als het er zo uitziet: Ik woon graag in deze **buurt**.

Dan kom ik je even helpen. Wat is jouw buurt?

Je buurt, dat is de straat waar jij woont en de straten daarrond.

**VOLGENDE**

## Samenstelling steekproef

De digitale vragenlijst voor kinderen en jongeren is uitgetest in zes Vlaamse steden: twee grootsteden (Antwerpen en Gent), twee centrumsteden met meer dan 80.000 inwoners (Leuven en Aalst) en twee kleinere centrumsteden (Kortrijk en Genk).

Negen scholen namen deel. De keuze van de scholen was gebaseerd op de diversiteit van de leerlingenpopulatie. In de lagere scholen waren de 'leerlingenkenmerken' richtinggevend. Dat zijn de indicatoren thuistaal, opleidingsniveau van de moeder, schooltoelage en buurt. In het secundair onderwijs streefde de steekproef een diversiteit van studierichtingen na.

Er werden 363 bruikbare vragenlijsten ingevuld. Er namen 96 kinderen (tot 10 jaar) en 266 tieners (van 11 tot 15 jaar) deel. Beide leeftijdsgroepen kregen licht afwijkende vragenlijsten, al bleven de verschillen beperkt tot een aantal woordkeuzes.

Voor de weergave van de testresultaten maakte het onderzoek gebruik van een andere indeling. In plaats van kinderen met tieners te vergelijken, vergeleek het onderzoek leerlingen uit het lager onderwijs (hier 'kinderen' genoemd) met scholieren uit het secundair onderwijs ('scholieren'). Dat leverde twee groepen van meer gelijke grootte op (51,5% en 48,5%).

De steekproef van de testbevraging was niet omvangrijk genoeg om al analyses per stad toe te laten. Het doel van de studie was vooral om de ontwikkelde vragenlijst uit te proberen.

## Resultaten van de testbevraging

### Achtergrondkenmerken

De eerste vragenreeks identificeert de leerling volgens leeftijd, geslacht, woonplaats en sociaal-economische achtergrond.

Achtergrondkenmerken van de leerlingen.

|                                                         | Lagere school |      | Secundair onderwijs |      | Totaal |      |
|---------------------------------------------------------|---------------|------|---------------------|------|--------|------|
|                                                         | N             | %    | N                   | %    | N      | %    |
| <b>Geslacht</b>                                         |               |      |                     |      |        |      |
| Jongen                                                  | 97            | 51.9 | 46                  | 26.1 | 143    | 39.4 |
| Meisje                                                  | 89            | 47.6 | 127                 | 72.2 | 216    | 59.5 |
| Missing                                                 | 1             | 0.5  | 3                   | 1.7  | 4      | 1.1  |
| <b>Woont in stad</b>                                    |               |      |                     |      |        |      |
| Ja, ik woon in [stad]                                   | 156           | 83.4 | 118                 | 67.0 | 274    | 75.5 |
| Nee, ik woon niet in [stad]                             | 29            | 15.5 | 57                  | 32.4 | 86     | 23.7 |
| Missing                                                 | 2             | 1.1  | 1                   | 0.6  | 3      | 0.8  |
| <b>Woontypologie</b>                                    |               |      |                     |      |        |      |
| Aaneengesloten huizenrij                                | 106           | 56.7 | 75                  | 42.6 | 181    | 49.9 |
| Hoogbouw                                                | 27            | 14.4 | 23                  | 13.1 | 50     | 13.8 |
| Huizenrij met halfopen bebouwing                        | 23            | 12.3 | 30                  | 17.0 | 53     | 14.6 |
| Open bebouwing                                          | 25            | 13.4 | 42                  | 23.9 | 67     | 18.5 |
| Missing                                                 | 6             | 3.2  | 6                   | 3.4  | 12     | 3.3  |
| <b>Bij wie woon jij</b>                                 |               |      |                     |      |        |      |
| Ik woon bij 2 mama's                                    | 1             | 0.5  | 1                   | 0.6  | 2      | 0.6  |
| Ik woon bij 2 papa's                                    | 0             | 0.0  | 1                   | 0.6  | 1      | 0.3  |
| Ik woon bij mijn mama                                   | 10            | 5.3  | 27                  | 15.3 | 37     | 10.2 |
| Ik woon bij mijn mama en papa                           | 153           | 81.8 | 109                 | 61.9 | 262    | 72.2 |
| Ik woon bij mijn papa                                   | 2             | 1.1  | 3                   | 1.7  | 5      | 1.4  |
| Ik woon ergens anders, maar niet bij mijn mama of papa  | 3             | 1.6  | 3                   | 1.7  | 6      | 1.7  |
| Ik woon in 2 huizen: 1 bij mijn mama en 1 bij mijn papa | 17            | 9.1  | 27                  | 15.3 | 44     | 12.1 |
| Missing                                                 | 1             | 0.5  | 5                   | 2.8  | 6      | 1.7  |

### **Geslacht**

De steekproef bestaat voor 59,5% uit meisjes. Zij zijn vooral in het secundair onderwijs oververtegenwoordigd.

### **Stad**

Drie vierde van de leerlingen woont in dezelfde stad als die waarin de school gevestigd is. Dit percentage is hoger bij kinderen in het lager onderwijs dan bij scholieren in het secundair onderwijs.

### **Woontypologie**

Ongeveer de helft van de leerlingen geeft aan te wonen in een aaneengesloten huizenrij. 18,5% van de leerlingen woont in een open bebouwing. Iets minder dan 15% woont in een halfopen bebouwing en bijna 14% woont in een hoogbouw.

### **Thuisituatie**

72,2% van de leerlingen woont bij beide ouders. Het aandeel is groter voor kinderen in het lager onderwijs (81,8%) dan voor scholieren (61,9%). Zo'n 10% van de leerlingen woont bij de moeder.

### **Thuis taal**

De helft van de leerlingen spreekt thuis enkel Nederlands. Iets minder dan een derde spreekt thuis een andere taal dan Nederlands of Frans. 1,9% spreekt thuis Nederlands en Frans, 11,3% Nederlands in combinatie met een andere taal. In het secundair onderwijs zijn er meer exclusief Nederlandstaligen (56,8% t.o.v. 43,9% bij de kinderen).

### **Herkomst**

Een kwart van de leerlingen is niet in België geboren. Ongeveer 45% van de kinderen en scholieren heeft een moeder of een vader die niet in België geboren is. Terwijl de jongste leeftijdsgroep vaker aangeeft niet te weten in welk land de ouder geboren is, kennen ze hun eigen geboorteplaats stevast wel. Verschillen tussen de twee leeftijdsgroepen hebben deels te maken met die gebrekkige kennis, maar liggen verder wel in lijn met de gegevens over thuistaal: anderstaligheid en niet-Belgische herkomst liggen allebei hoger in de lagere school.

### **Werkstatus ouders**

80,2% van de leerlingen heeft een vader die gaat werken en 63,9% van de leerlingen heeft een moeder die gaat werken. De percentages zijn vrij gelijklopend bij beide leeftijdsgroepen. Opmerkelijk is dat geen enkele leerling aangeeft niet te weten wat hun moeder doet als werk, wat niet gezegd kan worden voor de vader. 3,7% van de kinderen en 10,8% van de scholieren weten niet welk werk hun vader doet.

# Achtergrondkenmerken van de leerlingen (vervolg).

|                                                | Lagere school |      | Secundair onderwijs |      | Totaal |      |
|------------------------------------------------|---------------|------|---------------------|------|--------|------|
|                                                | N             | %    | N                   | %    | N      | %    |
| <b>Thuis taal</b>                              |               |      |                     |      |        |      |
| Nederlands                                     | 82            | 43.9 | 100                 | 56.8 | 182    | 50.1 |
| Frans                                          | 7             | 3.7  | 3                   | 1.7  | 10     | 2.8  |
| Andere taal                                    | 73            | 39.0 | 33                  | 18.8 | 106    | 29.2 |
| Nederlands en Frans                            | 4             | 2.1  | 3                   | 1.7  | 7      | 1.9  |
| Nederlands en andere taal                      | 15            | 8.0  | 26                  | 14.8 | 41     | 11.3 |
| Frans en andere taal                           | 0             | 0.0  | 4                   | 2.3  | 4      | 1.1  |
| Nederlands, Frans en andere taal               | 4             | 2.1  | 3                   | 1.7  | 7      | 1.9  |
| Missing                                        | 2             | 1.1  | 4                   | 2.3  | 6      | 1.7  |
| <b>Geboorteplaats</b>                          |               |      |                     |      |        |      |
| In België geboren                              | 135           | 72.2 | 135                 | 76.7 | 270    | 74.4 |
| In een ander land geboren                      | 51            | 27.3 | 41                  | 23.3 | 92     | 25.3 |
| Missing                                        | 1             | 0.5  | 0                   | 0.0  | 1      | 0.3  |
| <b>Geboorteplaats vader</b>                    |               |      |                     |      |        |      |
| Ik weet niet in welk land mijn papa geboren is | 17            | 9.1  | 7                   | 4.0  | 24     | 6.6  |
| Mijn papa is in België geboren                 | 82            | 43.9 | 100                 | 56.8 | 182    | 50.1 |
| Mijn papa is niet in België geboren            | 88            | 47.1 | 68                  | 38.6 | 156    | 43.0 |
| Missing                                        | 0             | 0.0  | 1                   | 0.6  | 1      | 0.3  |
| <b>Geboorteplaats moeder</b>                   |               |      |                     |      |        |      |
| Ik weet niet in welk land mijn mama geboren is | 13            | 7.0  | 4                   | 2.3  | 17     | 4.7  |
| Mijn mama is in België geboren                 | 79            | 42.2 | 99                  | 56.3 | 178    | 49.0 |
| Mijn mama is niet in België geboren            | 95            | 50.8 | 72                  | 40.9 | 167    | 46.0 |
| Missing                                        | 0             | 0.0  | 1                   | 0.6  | 1      | 0.3  |
| <b>Werkstatus vader</b>                        |               |      |                     |      |        |      |
| Ik weet niet wat mijn papa doet                | 7             | 3.7  | 19                  | 10.8 | 26     | 7.2  |
| Mijn papa gaat niet werken                     | 28            | 15.0 | 15                  | 8.5  | 43     | 11.8 |
| Mijn papa gaat werken                          | 151           | 80.7 | 140                 | 79.5 | 291    | 80.2 |
| Missing                                        | 1             | 0.5  | 2                   | 1.1  | 3      | 0.8  |
| <b>Werkstatus moeder</b>                       |               |      |                     |      |        |      |
| Ik weet niet wat mijn mama doet                | 0             | 0.0  | 0                   | 0.0  | 0      | 0.0  |
| Mijn mama gaat niet werken                     | 70            | 37.4 | 54                  | 30.7 | 124    | 34.2 |
| Mijn mama gaat werken                          | 114           | 61.0 | 118                 | 67.0 | 232    | 63.9 |
| Missing                                        | 3             | 1.6  | 4                   | 2.3  | 7      | 1.9  |

### Gezinswelvaart

In de vragenlijst zijn verschillende vragen opgenomen die indicaties zouden moeten geven van de sociaal-economische status van het ouderlijk gezin. De werkstatus van de ouders bevat te veel ontbrekende waarden.

Ook de indicator 'Welvaart van het gezin' levert niet de gewenste resultaten. Die indicator wordt gemeten op basis van vier vragen. Beschikken de leerlingen over een eigen kamer? Een eigen gsm? Beschikken de gezinnen over een auto? Een computer? De overgrote meerderheid van de leerlingen duidt 'Ja' aan op drie of vier vragen. Hierdoor is er weinig differentiatie. Ongeveer drie leerlingen op vier geven aan een eigen kamer te hebben. 81,5% van de gezinnen heeft een auto. Computer- en gsm-gebruik verschillen wel substantieel tussen de leeftijdsgroepen: 93,2% van de scholieren kan thuis een computer gebruiken en 92,0% heeft een eigen gsm, tegenover 82,4% en 44,9% bij de kinderen.

Hoewel deze indicatoren net in het leven zijn geroepen om sociaal-economische status te meten bij jonge kinderen – de klassieke indicatoren zijn hier immers moeilijk te bevragen – lijkt de bruikbaarheid ervan beperkt te zijn. Ze laten niet toe om verbanden op te sporen. Het is bovendien onduidelijk of deze indicatoren echt de welvaart van een gezin meten en geen weerspiegeling zijn van keuzes in de opvoeding of levensstijl.

### Het belang van de ontbrekende waarden

Belangrijk in het kader van de testbevraging is om na te gaan waarvoor er informatie ontbreekt. Ontbrekende waarden of 'missings' kunnen immers bijkomende informatie leveren over welke vragen mogelijk problematisch zijn voor specifieke groepen van kinderen.

Het aantal ontbrekende waarden voor de achtergrondkenmerken ligt vrij laag en neemt nergens problematische proporties aan. In de meeste gevallen schommelt dit aandeel tussen de 0% en 2%. Verder blijkt uit de analyses dat wanneer een leerling niet zeker is van het antwoord, dat zich niet vertaalt in een hoger aantal missings. De kinderen en scholieren lijken in geval van onzekerheid eerder een (gedwongen) keuze te maken dan de vraag niet in te vullen.

Voor twee kenmerken worden wel meer ontbrekende waarden geregistreerd. Ten eerste zijn er ongeveer 5% missings voor de variabele leeftijd, die wordt afgeleid uit de geboortedatum. Dat aandeel is volledig te wijten aan missings in de jongste leeftijdscategorie: bij de kinderen bedraagt het aandeel missings zelfs 9,6%. Dat heeft wellicht vooral te maken met de manier waarop kinderen hun leeftijd registreren (met datum-invulschermen).

Ten tweede zijn er redelijk veel ontbrekende waarden bij de indicatoren voor gezinswelvaart. Het aandeel missings schommelt hier rond de 5%. Dat heeft vooral met privacyargumenten te maken. Uit de observaties van de begeleiders blijkt dat kinderen en jongeren vinden dat onderzoekers geen zaken hebben met hoeveel zakgeld ze krijgen. Een ander probleem is dat veel kinderen geen referentieperiode hebben ingevuld, maar gewoon een bedrag hebben ingegeven. Het zou beter zijn de leerling eerst een keuze te laten maken uit een bepaalde referentieperiode (bijvoorbeeld wekelijks, maandelijks of enkel bij speciale gelegenheden) en vervolgens een hoeveelheid geld te laten invullen.

“Ontbrekende waarden kunnen informatie leveren over welke vragen mogelijk problematisch zijn voor specifieke groepen van kinderen.”

## Relatie tussen woonplaats en sociaal-economische achtergrondkenmerken

De woontypologie – in welke soort woning de kinderen en jongeren wonen – zegt ook iets over de buurt waarin ze wonen. De buurt hangt dan weer samen met de sociaal-economische achtergrond van de bewoners. Voor het bestuderen van de verbanden tussen woontypologie en de belangrijkste sociaal-economische achtergrondkenmerken, werken de onderzoekers met een aantal samengestelde constructen.

Herkomst is bijvoorbeeld een samengestelde maat op basis van de geboorteplaats van de leerling en die van de ouders. Als de leerling of een van de ouders niet in België geboren is, dan wordt de leerling geclassificeerd als van niet-Belgische herkomst. In het andere geval wordt de leerling beschouwd als van Belgische herkomst.

Thuis taal is herleid tot een driedeling: leerlingen die thuis Nederlands en/of Frans spreken, leerlingen die thuis Nederlands/Frans spreken én een andere taal, en leerlingen die thuis uitsluitend een andere taal dan Nederlands of Frans spreken.

Werkstatus van de ouders is eveneens teruggebracht tot een driedeling: gezinnen waar beide ouders tewerkgesteld zijn, gezinnen waar slechts een van de ouders tewerkgesteld is, en gezinnen waar beide ouders werkloos zijn.

Uit de analyse blijkt dat 42,3% van de bevroagden van Belgische herkomst zijn, terwijl de meerderheid (57,7%) niet in België geboren is of op zijn minst een ouder heeft die niet in België geboren is. 55,6% van de respondenten spreekt thuis Nederlands en/of Frans. 29,7% spreekt een andere taal thuis en 14,7% spreekt Nederlands en/of Frans gecombineerd met een andere taal. Verder blijkt 58,5% van de leerlingen in een tweeverdienersgezin te wonen, 35,9% in een gezin waar een ouder werkt en 5,6% in een gezin waar beide ouders werkloos zijn.

Leerlingen van Belgische herkomst wonen vaker in open bebouwingen (30,3% t.o.v. 9,8% bij niet-Belgen). Leerlingen van niet-Belgische herkomst daarentegen wonen vaker in hoogbouw (20,6% t.o.v. 5,6% bij Belgen) en rijwoningen (57,7% t.o.v. 45,1% bij leerlingen van Belgische herkomst).

Leerlingen van niet-Belgische herkomst wonen vaker in de stad waar ze naar school gaan dan leerlingen van Belgische herkomst (87,0% t.o.v. 62,8%).

Ook thuistaal en de variabele werkstatus van de ouders leggen hetzelfde patroon bloot. Gezinnen met tweeverdieners wonen vaker buiten de stad, terwijl het omgekeerde geldt voor gezinnen waar een of beide ouders werkloos zijn.

## Drie thema's en vragen over buurt en stad

Na het beantwoorden van de vragen over de sociaal-economische achtergrond, krijgen de leerlingen de keuze uit drie thema's. Een tweede thema wordt ad random door het programma toegewezen. In de testbevraging kozen de leerlingen het vaakst voor thema 1 ('Spelen, buiten zijn, dingen doen met je vrienden') (45,7%). Thema 3 ('Mijn school en hobby's') is het tweede vaakst gekozen thema (37,2%). Het minst populair was thema 2 ('Iets doen voor andere mensen, zorgen voor mijn buurt'), dat slechts 13,2% van de leerlingen selecteerden.

De ondervertegenwoordiging van het tweede thema bij de persoonlijke voorkeuren werd opgevangen door het overwegend toe te wijzen als tweede thema. 41,3% van de leerlingen kreeg dit thema voorgeschoteld. Thema 1 en thema 3 werden aan respectievelijk 25,9% en 28,9% van de leerlingen toegewezen. Aangezien leerlingen telkens maar twee van de drie thema's invullen, zijn er automatisch veel ontbrekende waarden (telkens voor het derde thema), hoewel dit natuurlijk geen echte missings zijn.

De analyses zijn opgesplitst naar leeftijdsgroep (kinderen versus scholieren).

Keuze uit drie thema's.

**STOP**

In je **buurt** en in Antwerpen kan je vanalles doen. Hieronder staan 3 onderwerpen. Jij mag er 1 kiezen om vragen over te antwoorden, en wij kiezen er ook 1.

Spelen, buiten zijn, dingen doen met je vrienden



Mijn school en **hobby's**



Iets doen voor andere mensen, zorgen voor mijn buurt



**Volgende**

## Thema 1 – Spelen, buiten zijn, dingen doen met je vrienden

### > Kan je goed spelen in je buurt?

Spelen in je buurt, in %.

|                                                     | Lager onderwijs (N= 187) |            |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |            |      |              |
|-----------------------------------------------------|--------------------------|------------|------|--------------|------------------------------|------------|------|--------------|
|                                                     | Ja                       | Een beetje | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Een beetje | Nee  | Weet ik niet |
| Ik heb genoeg speelplekken in mijn buurt.           | 66.4                     | 19.4       | 11.2 | 3.0          | 73.8                         | 20.6       | 3.2  | 2.4          |
| Ik heb genoeg plekken om te sporten in mijn buurt.  | 59.3                     | 21.5       | 12.6 | 6.7          | 61.9                         | 23.8       | 9.5  | 4.8          |
| Ik heb genoeg natuur om in te spelen in mijn buurt. | 64.7                     | 18.0       | 14.3 | 3.0          | 60.3                         | 23.8       | 14.3 | 1.6          |
| Ik heb genoeg tijd om te spelen.                    | 55.6                     | 33.1       | 7.5  | 3.8          | 52.4                         | 37.3       | 8.7  | 1.6          |
| Ik kan veilig spelen in mijn straat.                | 40.9                     | 22.0       | 33.3 | 3.8          | 45.2                         | 31.7       | 19.8 | 3.2          |
| Ik mag zelf naar speelplekken gaan in mijn buurt.   | 37.6                     | 24.8       | 33.8 | 3.8          | 42.9                         | 11.9       | 42.1 | 3.2          |
| Ik durf overal te komen in mijn buurt.              | 53.7                     | 14.9       | 28.4 | 3.0          | 71.4                         | 16.7       | 10.3 | 1.6          |
| Ik mag op sommige plekken in mijn buurt niet komen. | 43.3                     | 15.7       | 27.6 | 13.4         | 23.8                         | 15.1       | 48.4 | 12.7         |

Ongeveer 66% van de kinderen en bijna 74% van de scholieren vinden dat er voldoende speelplekken zijn in de buurt waar ze wonen. Meer dan de helft van de ondervraagden geeft aan dat ze voldoende tijd hebben om te spelen. Daartegenover staat dat slechts 41% van de kinderen en 45% van de scholieren vindt dat ze veilig kunnen spelen in de buurt. Ongeveer een derde van de kinderen vindt dat ze er niet veilig kunnen spelen.

Ook op het vlak van toegankelijkheid en mobiliteit zijn de resultaten minder positief. Iets minder dan 40% van de kinderen en 43% van de scholieren mogen zonder begeleiding naar speelplekken gaan in de buurt. 28% van de kinderen durft niet overal in de buurt te komen en 43% mag op sommige plekken niet komen. Voor scholieren zijn die percentages lager: slechts 10% durft niet overal in de buurt te komen en 24% zegt dat ze op sommige plekken niet mogen komen.

Er tekent zich een duidelijke tendens af. De ondervraagden geven enerzijds aan dat er voldoende aanbod en tijd is om te spelen. Anderzijds vormen veiligheid, zelfstandigheid en toegankelijkheid voor een aanzienlijk deel van de ondervraagden een struikelblok.

“Slechts 41% van de kinderen en 45% van de scholieren vinden dat ze veilig kunnen spelen in de buurt.”

## > Kunnen andere kinderen ook goed spelen in jouw buurt?

Kunnen andere kinderen ook goed spelen in jouw buurt, in %.

|                                                                  | Lager onderwijs (N= 187) |            |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |            |      |              |
|------------------------------------------------------------------|--------------------------|------------|------|--------------|------------------------------|------------|------|--------------|
|                                                                  | Ja                       | Een beetje | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Een beetje | Nee  | Weet ik niet |
| Kinderen hebben veel plekken om te spelen/sporten in mijn buurt. | 59.1                     | 18.9       | 10.6 | 11.4         | 56.0                         | 26.4       | 12.0 | 5.6          |
| (Oudere) kinderen hebben veel te doen in mijn buurt.             | 51.1                     | 20.6       | 19.1 | 9.2          | 36.8                         | 27.2       | 25.6 | 10.4         |
| (Oudere) kinderen zeggen dat ik weg moet gaan.                   | 13.1                     | 9.2        | 70.0 | 7.7          | 2.4                          | 2.4        | 90.4 | 4.8          |
| Kleine kinderen kunnen veel doen in mijn buurt.                  | 47.3                     | 27.5       | 20.6 | 4.6          | 22.6                         | 36.3       | 30.6 | 10.5         |
| Kinderen met een handicap kunnen ook in mijn buurt spelen.       | 41.2                     | 16.8       | 22.1 | 19.8         | 28.0                         | 23.2       | 30.4 | 18.4         |

Op de vraag of andere kinderen voldoende speelplekken hebben in de buurt, zijn de resultaten gelijklopend. 59% van de kinderen en 56% van de scholieren vinden van wel.

In de jongste leeftijdsgroep vindt de helft dat zowel oudere als kleinere kinderen veel te doen hebben in de buurt. De scholieren zien dat anders: slechts een derde van de scholieren vindt dat oudere kinderen veel te doen hebben in de buurt, en zegt dat kleine kinderen nog minder kunnen doen (22,6%).

De meerderheid van de kinderen lijkt geen last te hebben van andere kinderen. 70% van de kinderen gaat niet akkoord met de stelling dat andere (oudere) kinderen zeggen dat ze weg moeten gaan. Bij de scholieren gaat zelfs 90% niet akkoord met deze stelling.

De scholieren zijn ervan overtuigd dat kinderen met een handicap minder goed kunnen spelen in de buurt (30,4%). Bij de lagereschoolkinderen bedraagt dit percentage 22%. Opmerkelijk is ook dat een ondervraagde op vijf aangeeft hier geen oordeel over te kunnen geven, en dit in beide leeftijdsgroepen.

### > Activiteiten in de vrije tijd

Er zijn opvallende verschillen in vrijetijdsbesteding tussen de twee leeftijdsgroepen. Voor bijna alle items geldt dat kinderen vaker de gerapporteerde vrijetijdsactiviteiten doen dan scholieren. Kinderen geven aan dat ze vaker naar het zwembad, een sportclub, een park, een (binnen)speeltuin, een buurthuis of naar de buitenschoolse opvang gaan. Dat de participatie van kinderen in dit soort van vrijetijdsvoorzieningen hoger ligt dan bij scholieren, ligt in lijn van eerder onderzoek naar vrijetijdsbesteding van jonge mensen. De activiteiten die kinderen het vaakst doen zijn: naar het zwembad gaan (83,5%), naar het park gaan (82,8%) en naar de speeltuin gaan (75,4%). 28% van de kinderen en 21% van de scholieren gaan naar een jeugdbeweging of -vereniging.

Activiteiten in de vrije tijd, in %.

|                                                          | Lager onderwijs (N= 187) |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |      |              |
|----------------------------------------------------------|--------------------------|------|--------------|------------------------------|------|--------------|
|                                                          | Ja                       | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Nee  | Weet ik niet |
| Ik ga sporten in een sportclub.                          | 53.5                     | 39.5 | 7.0          | 38.1                         | 60.3 | 1.6          |
| Ik ga spelen bij een jeugd-beweging of een jeugdwerking. | 28.1                     | 60.9 | 10.9         | 20.6                         | 78.6 | 0.8          |
| Ik ga spelen bij het buurthuis.                          | 28.1                     | 60.9 | 10.9         | 13.6                         | 80.8 | 5.6          |
| Ik ga spelen in de buitenschoolse opvang.                | 15.1                     | 77.0 | 7.9          | 4.8                          | 94.4 | 0.8          |
| Ik ga zwemmen in een zwembad.                            | 83.5                     | 11.8 | 4.7          | 61.1                         | 36.5 | 2.4          |
| Ik ga naar een speeltuin.                                | 75.4                     | 19.0 | 5.6          | 37.3                         | 61.1 | 1.6          |
| Ik ga naar een binnenspeeltuin.                          | 48.8                     | 47.2 | 3.9          | 11.2                         | 87.2 | 1.6          |
| Ik ga naar een park.                                     | 82.8                     | 12.5 | 4.7          | 73.0                         | 25.4 | 1.6          |
| Ik ga ergens anders spelen.                              | 50.0                     | 36.5 | 13.5         | 62.7                         | 33.3 | 4.0          |

### > Ik weet het niet

Binnen thema 1 vertonen ook de scores op de antwoordmogelijkheid 'Weet ik niet' enkele markante uitschieters. Ongeveer 13% van de ondervraagden weet niet of ze op sommige plekken in de buurt niet mogen komen. Hetzelfde geldt voor de items die peilen naar 'wat andere kinderen kunnen doen in de buurt'. Hier worden hoge percentages geregistreerd, zowel bij kinderen als bij scholieren. Jonge mensen lijken dus moeite te hebben met het vellen van een oordeel over wat andere kinderen kunnen doen. Dit geldt in het bijzonder voor kinderen met een handicap.

*“Jonge mensen lijken moeite te hebben met het vellen van een oordeel over wat andere kinderen kunnen doen.”*

Andere items waar veel 'Weet ik niet' op werd geantwoord, hebben te maken met moeilijke begrippen. Kinderen laten het vooral afweten bij de items 'Ik ga spelen bij een jeugdbeweging of een jeugdwerking' (10,9%) en 'Ik ga spelen bij het buurthuis' (10,9%). Het item 'Ik ga ergens anders spelen' (13,5%) lijkt dan weer te vaag geformuleerd.

## Thema 2 – Iets doen voor andere mensen, zorgen voor mijn buurt

### > Wat vind je van de mensen in jouw buurt?

Wat vind je van de mensen in jouw buurt, in %.

|                                                         | Lager onderwijs (N= 187) |            |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |            |      |              |
|---------------------------------------------------------|--------------------------|------------|------|--------------|------------------------------|------------|------|--------------|
|                                                         | Ja                       | Een beetje | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Een beetje | Nee  | Weet ik niet |
| Ik ken de mensen in mijn buurt.                         | 48.5                     | 39.4       | 8.1  | 4.0          | 62.0                         | 30.4       | 7.6  | 0.0          |
| Ik ben bang van sommige mensen in mijn buurt.           | 22.2                     | 24.2       | 49.5 | 4.0          | 22.8                         | 15.2       | 58.7 | 3.3          |
| Ik vertrouw de mensen in mijn buurt.                    | 39.6                     | 38.5       | 12.5 | 9.4          | 29.3                         | 51.1       | 19.6 | 0.0          |
| De mensen helpen elkaar in mijn buurt.                  | 44.9                     | 30.6       | 8.2  | 16.3         | 45.1                         | 31.9       | 12.1 | 11.0         |
| Veel mensen spreken een andere taal dan het Nederlands. | 40.8                     | 19.4       | 29.6 | 10.2         | 37.0                         | 27.2       | 31.5 | 4.3          |
| Ik speel met andere kinderen in mijn buurt.             | 43.8                     | 20.8       | 29.2 | 6.2          | 41.3                         | 22.8       | 34.8 | 1.1          |
| Mijn mama of papa praten met de mensen in mijn buurt.   | 64.9                     | 27.8       | 4.1  | 3.1          | 65.2                         | 19.6       | 12.0 | 3.3          |
| Ik voel mij veilig in mijn buurt.                       | 53.6                     | 34.0       | 4.1  | 8.2          | 57.6                         | 33.7       | 6.5  | 2.2          |

Slechts een kleine minderheid van de kinderen voelt zich onveilig in de eigen buurt. De meerderheid voelt zich veilig. De hoge score voor de centrumcategorie (34% antwoordt 'Een beetje') toont aan dat veel kinderen en scholieren veiligheid niet zwart-wit zien. Heel wat kinderen maken gebruik van de categorie 'Een beetje', terwijl ze de 'Nee'-categorie amper gebruiken. Hetzelfde geldt voor de items 'Ik vertrouw de mensen in mijn buurt', 'Ik ken de mensen in mijn buurt', 'De mensen helpen elkaar in mijn buurt' of 'Ik ben bang van sommige mensen in mijn buurt'. Ook uit de observaties van de onderzoekers bleek dat kinderen genuanceerd willen kunnen antwoorden op dergelijke vragen.

“Een kleine minderheid van de kinderen voelt zich onveilig in de eigen buurt.”

Hoewel de perceptie van kinderen over de mensen in de buurt veeleer positief scoort, geeft toch 22% van de kinderen en scholieren aan bang te zijn van sommige mensen in de buurt.

### > Zorgt de stad goed voor de mensen?

De perceptie van de mate waarin de stad zorgt voor haar inwoners daalt met de leeftijd. Opvallend is het vertrouwen in de politie. Slechts één op vier scholieren vindt dat de politie goed voor hen zorgt, bij de kinderen is dit meer dan dubbel zoveel (58%).

Zorgt de stad goed voor de mensen, in %.

|                                                     | Lager onderwijs (N= 187) |            |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |            |      |              |
|-----------------------------------------------------|--------------------------|------------|------|--------------|------------------------------|------------|------|--------------|
|                                                     | Ja                       | Een beetje | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Een beetje | Nee  | Weet ik niet |
| Er wordt goed gezorgd voor arme mensen in [stad].   | 34.7                     | 25.3       | 6.3  | 33.7         | 16.5                         | 27.5       | 16.5 | 39.6         |
| Er wordt goed gezorgd voor oudere mensen in [stad]. | 57.0                     | 18.3       | 3.2  | 21.5         | 41.8                         | 13.2       | 11.0 | 34.1         |
| Er zijn genoeg huizen voor iedereen in [stad].      | 54.7                     | 15.8       | 6.3  | 23.2         | 33.0                         | 16.5       | 18.7 | 31.9         |
| De politie zorgt voor ons.                          | 58.1                     | 11.8       | 5.4  | 24.7         | 24.2                         | 31.9       | 25.3 | 18.7         |
| Er is genoeg werk voor iedereen.                    | 39.4                     | 20.2       | 13.8 | 26.6         | 19.8                         | 18.7       | 27.5 | 34.1         |

### > Wat doe je in je buurt?

De meerderheid geeft aan al eens naar een buurtfeest te zijn geweest. Scholieren (67,7%) hebben dit al vaker gedaan dan kinderen (50,5%). Meer dan de helft van de kinderen en drie kwart van de scholieren is op de hoogte van wat er te doen is in de buurt. Ongeveer een derde van de ondervraagden heeft al eens meegeholpen om de buurt schoon te maken.

Wat doe je in je buurt, in %

|                                                           | Lager onderwijs (N= 187) |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |      |              |
|-----------------------------------------------------------|--------------------------|------|--------------|------------------------------|------|--------------|
|                                                           | Ja                       | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Nee  | Weet ik niet |
| Ik ben al eens naar een buurtfeest in mijn buurt geweest. | 50.5                     | 41.7 | 7.8          | 67.7                         | 29.0 | 3.2          |
| Ik heb mijn buurt al eens mee helpen schoonmaken.         | 38.2                     | 53.9 | 7.8          | 27.2                         | 69.6 | 3.3          |
| Ik weet wat er in mijn buurt te doen is.                  | 56.0                     | 25.0 | 19.0         | 75.6                         | 22.2 | 2.2          |
| Ik weet het als iets gaat veranderen in mijn buurt.       | 43.4                     | 37.4 | 19.2         | 55.4                         | 31.5 | 13.0         |

### > Weet ik niet

De items waar leerlingen het vaakst gebruik maken van de antwoordmogelijkheid 'Weet ik niet' zijn: 'De mensen helpen elkaar in mijn buurt', 'Veel mensen spreken een andere taal dan het Nederlands' en alle vragen die polsen naar de mate waarin de stad zorgt voor haar inwoners (met percentages tussen de 20% en 40%).

De ondervraagden geven vaak aan dat ze geen mening hebben of 'niet weten' wat een stad voor haar inwoners doet of wat 'andere' mensen voor elkaar doen. Vragen die in de ik-vorm zijn geformuleerd blijken dan weer gemakkelijker te beantwoorden. Twee uitzonderingen hierop zijn 'Ik weet wat er in mijn buurt te doen is' en 'Ik weet het als iets gaat veranderen in mijn buurt', met percentages onbesliste antwoorden tussen 10% en 20%.

De resultaten staan in contrast met de vaststelling tijdens de pilootstudie dat kinderen en jongeren zich op een genuanceerde manier kunnen uitdrukken over hun buurt en stad en dat ze ook uitspraken kunnen doen over de duurzaamheid en de leefbaarheid van hun stad. In de pilootstudie gingen daar wel andere activiteiten aan vooraf, waardoor kinderen ook de gelegenheid kregen om zich vertrouwd te maken met het onderwerp.

### Thema 3 – School en hobby's

#### > Mijn school

Kinderen en jongeren en de school, in %

|                                                              | Lager onderwijs (N= 187) |                 |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |                 |      |              |
|--------------------------------------------------------------|--------------------------|-----------------|------|--------------|------------------------------|-----------------|------|--------------|
|                                                              | Ja                       | Een beetje/Soms | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Een beetje/Soms | Nee  | Weet ik niet |
| Ik leer van alles bij op school.                             | 90.0                     | 8.3             | 1.7  | 0.0          | 68.4                         | 28.1            | 1.8  | 1.8          |
| School is belangrijk voor werk voor later.                   | 89.3                     | 5.8             | 0.8  | 4.1          | 91.2                         | 7.9             | 0.9  | 0.0          |
| Ik word eerlijk behandeld op school.                         | 64.4                     | 21.2            | 8.5  | 5.9          | 78.1                         | 16.7            | 1.8  | 3.5          |
| Alle kinderen worden eerlijk behandeld op school.            | 52.1                     | 23.1            | 12.4 | 12.4         | 53.5                         | 34.2            | 3.5  | 8.8          |
| Ik ga alleen naar school.                                    | 40.3                     | 18.5            | 40.3 | 0.8          | 57.0                         | 7.0             | 36.0 | 0.0          |
| Mijn mama of papa brengt mij naar school.                    | 45.2                     | 20.0            | 34.8 | 0.0          | 7.0                          | 19.3            | 73.7 | 0.0          |
| Het verkeer in de buurt van mijn school is veilig.           | 42.0                     | 35.3            | 14.3 | 8.4          | 33.9                         | 43.8            | 18.8 | 3.6          |
| Als ik een vraag heb, dan helpt mijn juf of meester mij.     | 86.7                     | 7.5             | 4.2  | 1.7          | 72.8                         | 22.8            | 2.6  | 1.8          |
| De toiletten op school zijn proper.                          | 38.7                     | 34.5            | 22.7 | 4.2          | 40.2                         | 38.4            | 15.2 | 6.2          |
| Als ik een probleem heb, kan ik met iemand praten op school. | 65.5                     | 21.8            | 10.1 | 2.5          | 69.3                         | 18.4            | 9.6  | 2.6          |
| Op school vragen ze naar mijn mening.                        | 42.6                     | 28.7            | 18.3 | 10.4         | 50.4                         | 31.9            | 10.6 | 7.1          |

Een meerderheid van de leerlingen vindt dat ze op school veel bijleren en dat de school belangrijk is om later werk te vinden. De overtuiging op school veel bij te leren, neemt wel af naarmate leerlingen ouder worden. Ook gaan scholieren in vergelijking tot kinderen minder vaak akkoord met de stelling 'Als ik een vraag heb, dan helpt mijn juf of meester mij'. Slechts de helft van de leerlingen en scholieren vindt dat alle kinderen eerlijk behandeld worden op school.

Een derde van de scholieren en 42% van de kinderen vindt dat het verkeer in de buurt van de school veilig is.

## > School en mobiliteit

In lijn met de verwachtingen zijn de scholieren veel zelfstandiger wanneer het aankomt op mobiliteit van en naar de school. Scholieren gaan vaker alleen naar school dan kinderen (45,9% t.o.v. 31,5%) en nemen veel vaker de bus of tram (66,7% t.o.v. 15,7%). Kinderen daarentegen worden vaker met de auto gebracht (24,5% t.o.v. 8,1% voor scholieren) of gaan met de fiets of step (35,7% t.o.v. 15,3% voor scholieren).

De school en mobiliteit, in %.

|                                       | Lager onderwijs (N= 187) |                 |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |                 |      |              |
|---------------------------------------|--------------------------|-----------------|------|--------------|------------------------------|-----------------|------|--------------|
|                                       | Ja                       | Een beetje/Soms | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Een beetje/Soms | Nee  | Weet ik niet |
| Ik ga te voet.                        | 29.2                     | 27.4            | 42.5 | 0.9          | 31.6                         | 14.9            | 52.6 | 0.9          |
| Ik ga met de fiets of met de step.    | 35.7                     | 22.3            | 41.1 | 0.9          | 15.3                         | 11.7            | 73.0 | 0.0          |
| Ik ga alleen.                         | 31.5                     | 17.1            | 51.4 | 0.0          | 45.9                         | 14.4            | 39.6 | 0.0          |
| Iemand brengt me met de auto.         | 24.5                     | 30.2            | 45.3 | 0.0          | 8.1                          | 27.0            | 64.9 | 0.0          |
| Ik ga met de bus of tram naar school. | 15.7                     | 6.5             | 77.8 | 0.0          | 66.7                         | 5.4             | 27.0 | 0.9          |

## > Hobby's en uitstappen

Welke hobby's doe je, in %.

|                                | Lager onderwijs (N= 187) |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |      |              |
|--------------------------------|--------------------------|------|--------------|------------------------------|------|--------------|
|                                | Ja                       | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Nee  | Weet ik niet |
| Ik doe een sport.              | 69.0                     | 29.2 | 1.8          | 54.5                         | 45.5 | 0.0          |
| Ik speel een muziekinstrument. | 24.8                     | 72.6 | 2.7          | 17.9                         | 82.1 | 0.0          |
| Ik ga naar de tekenles.        | 16.2                     | 82.9 | 0.9          | 6.3                          | 93.7 | 0.0          |
| Ik lees een boek of een strip. | 78.6                     | 21.4 | 0.0          | 61.6                         | 36.6 | 1.8          |
| Dansen.                        | 33.6                     | 63.7 | 2.7          | 36.6                         | 63.4 | 0.0          |
| Ik leer bij over mijn geloof.  | 49.1                     | 38.4 | 12.5         | 41.1                         | 57.1 | 1.8          |
| Ik volg taalles.               | 33.6                     | 54.5 | 11.8         | 11.7                         | 86.5 | 1.8          |
| Turnen.                        | 64.9                     | 33.3 | 1.8          | 22.5                         | 77.5 | 0.0          |
| Ik game.                       | 67.3                     | 25.7 | 7.1          | 53.6                         | 45.5 | 0.9          |
| Ik heb geen hobby's.           | 34.5                     | 60.9 | 4.5          | 22.9                         | 76.1 | 0.9          |

Welke uitstappen heb je al gedaan, in %.

|                                               | Lager onderwijs (N= 187) |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |      |              |
|-----------------------------------------------|--------------------------|------|--------------|------------------------------|------|--------------|
|                                               | Ja                       | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Nee  | Weet ik niet |
| Een optreden in (stad).                       | 38.7                     | 50.9 | 10.4         | 70.1                         | 29.0 | 0.9          |
| Toneel in (stad).                             | 40.2                     | 50.5 | 9.3          | 71.0                         | 27.1 | 1.9          |
| Een tentoonstelling in (stad).                | 39.6                     | 50.0 | 10.4         | 58.9                         | 40.2 | 0.9          |
| De bibliotheek in (stad).                     | 82.2                     | 13.1 | 4.7          | 86.9                         | 13.1 | 0.0          |
| Een shoppingcentrum in (stad).                | 70.8                     | 19.8 | 9.4          | 93.5                         | 6.5  | 0.0          |
| Een restaurant in (stad).                     | 68.9                     | 26.2 | 4.9          | 88.8                         | 10.3 | 0.9          |
| Ik ga samen met mijn mama of papa op uitstap. | 75.7                     | 13.1 | 11.2         | 76.9                         | 21.3 | 1.9          |
| Ik ga met de school op uitstap.               | 88.9                     | 4.6  | 6.5          | 90.7                         | 5.6  | 3.7          |
| Een café.                                     | 41.7                     | 54.2 | 4.2          | 67.3                         | 30.8 | 1.9          |

Een op drie kinderen en bijna één op vier scholieren geven aan geen hobby's te doen.

Lezen, sporten en gamen zijn de meest favoriete hobby's bij kinderen. Meer dan twee derde van de kinderen geeft aan dit te doen.

Scholieren gaan in vergelijking met kinderen meer naar een optreden, een toneelvoorstelling of een tentoonstelling. Scholieren gaan ook vaker op restaurant, café of naar een winkelcentrum in de stad.

#### > Ik weet het niet

Net als voor het eerste thema levert ook hier de antwoordcategorie 'Weet ik niet' interessante inzichten op. Vooral bij de jongste leeftijdsgroep scoren enkele vragen hoog. 'Alle kinderen worden eerlijk behandeld op school' en 'Op school vragen ze naar mijn mening', bijvoorbeeld. Ook de items 'Ik leer bij over mijn geloof', 'Ik volg taalles' en de items die peilen naar het soort uitstappen dat leerlingen doen, noteren hoge aantallen in deze antwoordcategorie, maar enkel bij de jongere leeftijden.

Net als in het eerste thema geldt ook hier dat kinderen minder geneigd zijn een mening te formuleren over anderen ('Alle kinderen worden eerlijk behandeld op school'). Sommige antwoordcategorieën zijn wellicht ook te moeilijk geformuleerd. Mogelijk kan een deel van de leerlingen zich minder gemakkelijk iets voorstellen bij 'een optreden' of 'een tentoonstelling'. Het sterke leeftijdsgebonden karakter van dit soort van vrijetijdsactiviteiten gecombineerd met de hoge percentages in de categorie 'Nee' (meer dan 50%) wijzen uit dat de kans klein is dat de kinderen deze activiteiten al gedaan hebben.

## Enkele vragen over buurt en stad

De leerlingen krijgen ook enkele vragen over hun buurt en de stad. Die lopen parallel aan de vragen die volwassenen krijgen in de vragenlijst voor de Stadsmonitor.

### > Wat vind jij van jouw buurt?

De appreciatie voor de buurt en de straat neemt af met de leeftijd. Twee op drie leerlingen vinden hun straat leuk, terwijl slechts 47% van de scholieren dit vinden. De appreciatie voor de buurt is groter dan deze voor de straat, zowel bij leerlingen als bij scholieren (69% en 55%).

Meer dan zes op tien leerlingen en scholieren vinden dat ze veilig kunnen wandelen en fietsen in hun buurt. Meer dan de helft van de kinderen en 42% van de scholieren vinden wel dat er veel auto's geparkeerd staan.

Opvallend is dat scholieren, in vergelijking met kinderen, vinden dat er minder parkjes zijn waar zij kunnen spelen (55,6% t.o.v. 72,3% bij kinderen). Scholieren zijn wel zelfstandiger en mobieler in hun buurt. Zij nemen vaker de bus of tram.

Wat vind jij van jouw buurt, in %.

|                                      | Lager onderwijs (N= 187) |            |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |            |      |              |
|--------------------------------------|--------------------------|------------|------|--------------|------------------------------|------------|------|--------------|
|                                      | Ja                       | Een beetje | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Een beetje | Nee  | Weet ik niet |
| Mijn straat is leuk.                 | 62.5                     | 23.7       | 11.2 | 2.6          | 47.0                         | 31.1       | 21.9 | 0.0          |
| Mijn buurt is leuk.                  | 69.1                     | 23.0       | 5.9  | 2.0          | 55.0                         | 30.5       | 13.9 | 0.7          |
| De huizen zijn mooi.                 | 60.9                     | 31.8       | 4.6  | 2.6          | 46.4                         | 35.8       | 17.9 | 0.0          |
| De straten en voetpaden zijn proper. | 47.0                     | 40.4       | 10.6 | 2.0          | 47.3                         | 35.3       | 16.7 | 0.7          |
| Er zijn parkjes waar ik kan spelen.  | 72.3                     | 16.2       | 9.5  | 2.0          | 55.6                         | 25.2       | 17.2 | 2.0          |
| Er leuke mensen om mee te praten.    | 59.3                     | 26.7       | 8.7  | 5.3          | 52.3                         | 27.2       | 16.6 | 4.0          |
| Er zijn oudere mensen.               | 77.9                     | 17.6       | 2.3  | 2.3          | 69.7                         | 22.8       | 4.1  | 3.4          |
| Ik kan de tram of bus nemen.         | 55.7                     | 15.3       | 24.4 | 4.6          | 82.1                         | 8.3        | 8.3  | 1.4          |
| Er staan veel auto's geparkeerd.     | 58.8                     | 26.0       | 15.3 | 0.0          | 42.4                         | 37.5       | 19.4 | 0.7          |
| Ik kan veilig wandelen.              | 63.4                     | 28.2       | 7.6  | 0.8          | 69.0                         | 21.4       | 9.7  | 0.0          |
| Ik kan veilig fietsen.               | 60.2                     | 25.6       | 8.3  | 6.0          | 64.6                         | 25.0       | 9.7  | 0.7          |
| Ik ga naar de winkels in mijn buurt. | 68.9                     | 11.4       | 15.9 | 3.8          | 64.8                         | 19.3       | 15.9 | 0.0          |

### > Wie vertelt wat je kan doen in jouw buurt of straat?

Voor informatie over wat er te doen is in de buurt of de straat komen de ouders op de eerste plaats, gevolgd door vrienden of vriendinnen. Bij kinderen is ook de leerkracht een belangrijk informatiekanaal (48,6%). De invloed van (groot)ouders en lesgevers neemt duidelijk af met de leeftijd, terwijl de invloed van leeftijdsgenoten toeneemt met de leeftijd. In de kindertijd gelden de ouders en de school immers als de belangrijkste socialisatie- en informatiemodellen, terwijl in de adolescentieperiode de invloed van deze twee afneemt ten voordele van de leeftijdsgenoten.

Wie vertelt wat je kan doen in jouw buurt of straat, in %.

|                                  | Lager onderwijs (N= 187) |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |      |              |
|----------------------------------|--------------------------|------|--------------|------------------------------|------|--------------|
|                                  | Ja                       | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Nee  | Weet ik niet |
| Mijn mama of papa.               | 81.6                     | 12.5 | 5.9          | 67.1                         | 29.0 | 3.9          |
| Mijn broer of mijn zus.          | 43.6                     | 51.0 | 5.4          | 36.6                         | 58.2 | 5.2          |
| Een vriend of een vriendin.      | 54.7                     | 36.0 | 9.3          | 71.6                         | 26.5 | 1.9          |
| Mijn juf of meester.             | 48.6                     | 37.7 | 13.7         | 24.5                         | 69.0 | 6.5          |
| Mijn oma of opa.                 | 35.8                     | 56.1 | 8.1          | 23.2                         | 73.5 | 3.2          |
| Een leider van de jeugdbeweging. | 20.1                     | 69.4 | 10.4         | 18.2                         | 76.0 | 5.8          |
| Iemand van mijn hobby's.         | 34.7                     | 53.7 | 11.6         | 30.3                         | 65.8 | 3.9          |
| Iemand anders.                   | 32.0                     | 49.7 | 18.4         | 39.2                         | 50.3 | 10.5         |

### > Welke vervelende dingen gebeuren er in jouw buurt?

Welke vervelende dingen gebeuren er in jouw buurt, in %.

|                                          | Lager onderwijs (N= 187) |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |      |              |
|------------------------------------------|--------------------------|------|--------------|------------------------------|------|--------------|
|                                          | Ja                       | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Nee  | Weet ik niet |
| De auto's rijden te snel.                | 42.2                     | 40.1 | 17.7         | 40.5                         | 50.7 | 8.8          |
| Er is lawaai van verkeer.                | 43.8                     | 43.8 | 12.3         | 37.8                         | 58.8 | 3.4          |
| De burens maken lawaai                   | 33.6                     | 58.7 | 7.7          | 26.4                         | 70.9 | 2.7          |
| Het stinkt in mijn buurt.                | 14.0                     | 73.4 | 12.6         | 8.8                          | 88.5 | 2.7          |
| Mensen doen stom op straat.              | 21.4                     | 69.0 | 9.7          | 20.9                         | 74.3 | 4.7          |
| Mensen maken dingen kapot op straat.     | 20.0                     | 66.2 | 13.8         | 24.3                         | 68.2 | 7.4          |
| Er ligt vuil op straat.                  | 37.2                     | 47.6 | 15.2         | 33.1                         | 63.5 | 3.4          |
| Er ligt hondenpoep op straat.            | 35.9                     | 54.9 | 9.2          | 28.4                         | 65.5 | 6.1          |
| Er zijn plekken waar ik niet durf komen. | 42.9                     | 44.3 | 12.9         | 21.6                         | 72.3 | 6.1          |

Op de vraag welke vervelende dingen er gebeuren in de buurt zijn de meningen van scholieren en kinderen vrij gelijklopend. 40% van de ondervraagden vindt dat de auto's te snel rijden en dat er te veel lawaai is door het verkeer. De properheid van de buurt is voor de meerderheid van de ondervraagden niet echt een struikelblok.

Bijna 43% van de kinderen durft op sommige plekken niet te komen, tegenover slechts 22% bij scholieren.

## > Wat vind jij van de stad?

Wat vind jij van de stad, in %.

|                                           | Lager onderwijs (N= 187) |      |              | Secundair onderwijs (N= 176) |      |              |
|-------------------------------------------|--------------------------|------|--------------|------------------------------|------|--------------|
|                                           | Ja                       | Nee  | Weet ik niet | Ja                           | Nee  | Weet ik niet |
| [Stad] is leuk.                           | 88.1                     | 4.9  | 7.0          | 84.9                         | 8.2  | 6.8          |
| De straten in [stad] zijn mooi.           | 71.6                     | 12.8 | 15.6         | 51.4                         | 34.9 | 13.7         |
| Er is veel te doen in [stad].             | 79.3                     | 9.3  | 11.4         | 79.5                         | 14.4 | 6.2          |
| De parken in [stad] zijn mooi.            | 78.6                     | 7.9  | 13.6         | 74.7                         | 17.1 | 8.2          |
| De winkels in [stad] zijn leuk.           | 90.0                     | 3.6  | 6.4          | 93.2                         | 6.2  | 0.7          |
| In [stad] wordt goed voor mensen gezorgd. | 63.3                     | 5.0  | 31.7         | 43.8                         | 17.1 | 39.0         |

De overgrote meerderheid van de ondervraagden is positief over de stad waar ze wonen of naar school gaan. Ongeveer 80% vindt dat hun stad leuk is, dat de winkels leuk zijn en dat er veel te doen is in de stad. Scholieren zijn wel minder tevreden over de schoonheid van de straten en parken in hun stad dan kinderen. Ze zijn er ook minder van overtuigd dat de stad goed zorgt voor haar inwoners.

## Relaties met achtergrondkenmerken van de leerlingen

De bevraging liet toe enkele verschillen te rapporteren op basis van de sociale, culturele en economische achtergrond van de kinderen. Met name de resultaten voor geslacht en woontypologie zijn relevant. De resultaten voor sociaal-economische status en thuistaal zijn complex en meerduidelijk en vragen verdere analyse.

### Geslacht

Er zijn over het algemeen weinig verschillen vast te stellen tussen jongens en meisjes in het antwoordprofiel op de verschillende thema's. Het thema 'Mijn school en hobby's' is hierop een uitzondering. Meisjes vinden, in vergelijking met jongens, dat er vaker naar hun mening wordt gevraagd op school. Meisjes gaan ook vaker akkoord met de stelling dat zijzelf en de andere kinderen eerlijk behandeld worden op school. Meisjes nemen vaker de bus of tram naar school dan jongens. Activiteiten die jongens vaker doen dan meisjes zijn sporten, gamen en turnen, terwijl meisjes vaker dansen.

### Woontypologie

Hoewel er verbanden zichtbaar zijn tussen de soort woning en de sociaal-economische status van het ouderlijk gezin, zit er heel wat ruis op de waarden. Gezinnen met een lage status wonen vaker in hoogbouw, terwijl welvarende gezinnen meer in (half)open bebouwing wonen. Een woontype, de rijwoning, huisvest een grote variatie aan gezinsachtergronden. Woontypologie is daarom moeilijk te verdedigen als sluitende indicator van de ouderlijke sociaal-economische status. Om hieraan te verhelpen, wordt de woontypologie gereduceerd tot de tweedeling tussen (half)open bebouwing enerzijds, doorgaans buiten de stadskern, en rijwoningen en hoogbouw anderzijds ('stadswoningen').

In thema 1 valt op dat leerlingen die in een (half)open bebouwing wonen, vaker vinden dat ze genoeg natuur hebben om in te spelen. Zij gaan ook vaker sporten in een sportclub, terwijl wie in een stadswoning woont vaker in een binnenspeeltuin gaat spelen. Leerlingen in een (half)open bebouwing gaan vaker akkoord met de stelling 'Kinderen zeggen dat ik weg moet gaan'.

Bij het tweede thema 'Iets doen voor andere mensen, zorgen voor mijn buurt' blijkt dat leerlingen in (half)open bebouwingen een groter vertrouwen hebben in de andere mensen in de buurt. Leerlingen in stadswoningen geven dan weer aan dat er in hun buurt meer verschillende talen worden gesproken en gaan vaker akkoord met de stelling dat de politie zorgt voor de mensen in de buurt. Verder blijkt dat leerlingen in stadswoningen meer dan andere aangeven dat er plaatsen zijn waar ze niet durven te komen. Zij vinden ook vaker dat mensen 'stom doen' op straat of dingen kapot maken.

De resultaten voor het derde thema tonen aan dat kinderen die in een (half)open bebouwing wonen vaker met de tram of bus naar school gaan en ook meer met de auto naar school of hobby's worden gebracht. Leerlingen die in een stadswoning wonen, gaan dan weer vaker alleen naar school. Opmerkelijk is dat zij het verkeer in de buurt van de school veiliger achten. Leerlingen in een (half)open bebouwing pikken dan weer vaker een optreden mee in de stad.

## Conclusies

De analyse van de testbevraging levert al enkele eerste vaststellingen.

### Praktisch

De kinderen en jongeren reageerden positief op de bevraging. De meesten vonden het leuk. Ze werkten graag met de computer of tablet of zagen de vragenlijst als een soort spel. Kinderen en jongeren vinden het ook gewoon leuk om hun mening te mogen geven. Het is fijn om over jezelf te kunnen vertellen. Bovendien waren de meeste leerlingen blij dat ze eens iets anders konden doen dan gewoon les te volgen.

Er doken nogal wat technische problemen op tijdens de testbevraging. De computers deden het niet steeds naar behoren en de kinderen ervoeren onder andere problemen met de scherminstellingen. Een set tabletcomputers aanschaffen voor de uiteindelijke vragenlijst zou een oplossing kunnen bieden. Een ander probleem was dat er geen 'vorige'-knop was. Toch wilden veel kinderen terug kunnen klikken om een antwoord aan te passen. Wanneer ze de knoppen van de browser gebruikten, gaf dat een foutmelding. Een 'vorige'-knop inbouwen is daarom wenselijk.

De tijd die de leerlingen nodig hadden om de vragenlijst in te vullen, varieerde enorm: van 15 tot 50 minuten. Wie er lang over deed, had vaak problemen met lezen, bijvoorbeeld door dyslexie of omdat hij of zij de taal niet goed beheerste. De vragen voorlezen aan jongere kinderen met problemen kan een oplossing bieden. De voortgang zichtbaar maken tijdens het invullen van de vragenlijst is ook aan te raden. Sommige kinderen weten graag hoe lang het nog zal duren.

'Ja' en 'Nee' zijn vaak niet genoeg. De leerlingen wilden meer nuance kunnen aanbrengen. Ja, er gebeuren vervelende dingen in de buurt, maar zeker niet altijd, en dan is 'Ja' geen goed antwoord. Antwoordmogelijkheden zoals 'Soms' of 'Een beetje' kunnen soelaas bieden. Verder geldt dat de vraagstelling soms nog duidelijker kan.

Een meer fundamentele kwestie betreft de uitermate diverse gezinsomstandigheden. Ogenschijnlijk eenvoudige vragen over het werk van de moeder of vader bleken soms heel moeilijk in te vullen. Leerlingen kwamen met veel verschillende vragen: 'Mijn mama doet het huishouden. Is dat ook werken?', 'Mijn papa werkt bij Ford, maar Ford gaat dicht. Werkt hij dan nog?' of 'Mijn mama is invalide. Wat moet ik dan antwoorden?' Ook vragen over de woonplaats, de taal van de ouders en de woontypologie bleken problematisch. Dit noopt tot een grotere waakzaamheid bij het bevragen van kinderen: ze willen hun eigen leefsituatie graag zo concreet mogelijk weerspiegeld zien in de vragen. Een vragenlijst leent zich daar niet altijd toe.

“ 'Ja' en 'Nee' zijn vaak niet genoeg. De leerlingen willen nuance kunnen aanbrengen.”

## Thema's

De leerlingen willen graag hun zegje doen over alle thema's. Dat bleek uit de nabespreking. Omdat de leerlingen het verwarrend vonden om een thema te moeten kiezen uit een lijstje van drie, stellen de onderzoekers voor om in de toekomst te werken met een aangeboden thema voor derde en vierde leerjaar, twee thema's voor vijfde en zesde leerjaar en drie thema's voor het secundair onderwijs. De thema's worden dan ad random of naar de keuze van de stad geselecteerd.

De leerlingen kozen duidelijk meer voor de thema's 'Spelen, buiten zijn, dingen doen met je vrienden' en 'Mijn school en hobby's' dan voor 'Iets doen voor andere mensen, zorgen voor mijn buurt'. Het laatste thema kwam wel extra veel aan bod als toegewezen thema.

Van groot belang is de verdeling van de antwoordscores op de categorie 'Weet ik niet'. Die antwoordmogelijkheid geeft de leerling de optie een item niet te scoren omdat ze, bijvoorbeeld, het antwoord op de vraag niet kennen of gewoon geen mening hebben over de vraag. Vooral bij de jongste leeftijdsgroep is duidelijk dat ze het antwoord vaak niet kennen. Dit is in het bijzonder het geval voor vragen die niet in de ik-vorm zijn geformuleerd en voor te vage antwoordopties. Een vergelijking van deze 'Weet ik niet'-frequenties geeft dus indicaties van welke items moeilijker te beantwoorden zijn voor specifieke groepen van leerlingen. Dit is in de bijgewerkte vragenlijst opgevangen door de items waar mogelijk te herformuleren tot een zin die met 'ik' begint.

Tijdens het onderzoek bleek dat kinderen soms toch antwoorden ook al kennen ze het antwoord niet. Op bepaalde vragen waren er bijvoorbeeld weinig ontbrekende waarden, terwijl de begeleiders vaststelden dat heel veel leerlingen het antwoord toch niet kenden. Dit onderstreept het belang om de antwoordmogelijkheid 'Weet ik niet' consistent aan te bieden voor elke vraag waar twijfel over kan bestaan.

## Mogelijke analyses

Het onderscheid tussen kinderen en scholieren legt de sterkste verbanden bloot. Die vaststelling werd eerder al gemaakt in onderzoek over de vrijetijdsbesteding van jonge mensen. Verschillen tussen jongens en meisjes zijn nogal beperkt en de weinige geslachtsverschillen beperken zich tot een thema.

De leerlingen indelen volgens de indicator 'Sociaal-economische status' levert ook niet al te veel op. De sociaal-economische status van het ouderlijk gezin meten blijft erg moeilijk. Je kan kinderen niet bevragen over de klassieke elementen van sociaal-economische status, zoals opleiding, beroep en inkomen van de ouders. Welvaartstatus van het gezin, aan de hand van vier simpele indicatoren, volstond ook niet om dit probleem op te vangen. Gezien de problemen met de indicatoren gezinswelvaart en werkstatus van de ouders, komen deze niet aan bod in de bijgewerkte vragenlijst.

Verder geven thuistaal en ouderlijke herkomst ongeveer hetzelfde beeld. Dat hoeft niet te verbazen: er is een sterke correlatie tussen beide concepten. Thuistaal is wel gemakkelijker te meten bij jonge kinderen.

Een alternatief bestaat erin te zoeken naar indicatoren die iets zeggen over de leefomstandigheden van gezinnen in een bepaalde buurt. Ook op buurtniveau zijn gegevens beschikbaar die iets zeggen over de materiële leefomstandigheden van gezinnen in een bepaalde stad. Een koppeling van buurtdata met de leerlingendata vereist wel gegevens over waar de leerling precies woont in de stad. Kan je kinderen naar hun adres vragen? Bovendien zijn de resultaten dan alleen nog maar relevant om verschillen tussen buurten te duiden en niet om verschillen tussen leerlingen onderling te verklaren.

## Betekenis voor het stedelijk beleid

De pilootstudie wees uit dat kinderen en jongeren de stad vanuit erg verschillende leefsituaties beleven. Het gezin waarin het kind of de jongere leeft, maar ook de buurt en het onderwijs, bepalen die leefsituatie. Ook de handelingsmogelijkheden die jonge mensen ondervinden, zijn van groot belang. Zo bleek uit de pilootstudie dat veiligheid en mobiliteit voor jonge mensen vooral een uitdrukking zijn van hun handelingsmogelijkheden. Het zijn geen 'absolute eigenschappen' van de stad of de buurt. Handelingsmogelijkheden gaan over wat de kinderen en jongeren kunnen en mogen doen binnen die fysieke omstandigheden van hun stad en buurt.

Uit de pilootstudie kwam een genuanceerd beeld naar boven waarin kinderen die zich vrijer in de buurt kunnen en mogen bewegen, ook een heel concrete inschatting kunnen maken van wat precies veilig en onveilig is in de buurt. Het is dus perfect mogelijk dat kinderen en jongeren iets niet zo veilig vinden en daar toch mee leren omgaan. Maar er zijn ook kinderen die een plek niet veilig vinden, maar de kans niet krijgen om daarmee om te leren gaan.

Het loont de moeite om na te gaan wat die verschillen kunnen betekenen voor het stads- en buurtbeleid. Belangrijk is dat de verschillen niet gereduceerd worden tot louter kenmerken van de kinderen en hun ouders. Ze zijn ook een uitdrukking van de verschillende mogelijkheden die kinderen, jongeren en hun ouders ondervinden in hun buurt en in de stad en van de manier waarop ouders, de buurt en de stad daarmee omgaan.

“Kinderen en jongeren beleven de stad vanuit erg verschillende leefsituaties. Het loont de moeite om na te gaan wat die verschillen kunnen betekenen voor het stads- en buurtbeleid.”



## Afkortingen

|                 |                                                                                  |                 |                                                                                         |
|-----------------|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| ADS             | Algemene Directie Statistiek                                                     | NBB             | Nationale Bank van België                                                               |
| ANB             | Agentschap voor Natuur en Bos                                                    | NEC             | Normaal economisch circuit                                                              |
| ASO             | Algemeen secundair onderwijs                                                     | NMBS            | Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen                                         |
| BI              | Betrouwbaarheidsinterval                                                         | NWWZ            | Niet-werkende werkzoekenden                                                             |
| BPA             | Bijzonder Plan van Aanleg                                                        | OCMW            | Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn                                           |
| BSO             | Beroepssecundair onderwijs                                                       | OESO            | Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling                               |
| BTW             | Belasting op toegevoegde waarde                                                  | OKI             | Onderwijskansarmoede-indicator                                                          |
| BuSO            | Buitengewoon secundair onderwijs                                                 | PMD             | Plastic flessen en flacons, metalen verpakkingen en drankkartons                        |
| CGG             | Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg                                         | Ppt/pp.         | Procentpunt                                                                             |
| CO              | Koolstofmonoxide                                                                 | RDW             | Rijksdienst voor wegverkeer (Nederland)                                                 |
| CO <sub>2</sub> | Koolstofdioxide                                                                  | RSZ             | Rijksdienst voor Sociale Zekerheid                                                      |
| CRAB            | Centraal Referentieadressenbestand                                               | RSZPPO          | Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten |
| CRZ             | Centrale Registratie van Zorgvragen                                              | RUP             | Ruimtelijk Uitvoeringsplan                                                              |
| DBSO            | Deeltijds beroepssecundair onderwijs                                             | RVA             | Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening                                                     |
| DIV             | Dienst Inschrijvingen Voertuigen                                                 | RWZI            | Rioolwaterzuiveringsinstallatie                                                         |
| DWH AM&SB       | Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming                                | SCV-survey      | Jaarlijkse survey naar sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen                   |
| EAK             | Enquête van de Arbeidskrachten                                                   | SHM             | Sociale huisvestingsmaatschappij                                                        |
| ENCFC           | European Network of Child Friendly Cities                                        | SO <sub>2</sub> | Zwaveldioxide                                                                           |
| EPC             | Energieprestatiecertificaat                                                      | SVR             | Studiedienst van de Vlaamse Regering                                                    |
| EU              | Europese Unie                                                                    | TSO             | Technisch secundair onderwijs                                                           |
| GFT             | Groenten-, fruit- en tuinafval                                                   | UC 1 en 2       | Urgentiecodes 1 en 2                                                                    |
| GIS             | Geografisch Informatiesysteem                                                    | VAR             | Vlaamse Arbeidsrekening                                                                 |
| GO!             | Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap                                             | VDAB            | Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding                              |
| ha              | Hectare                                                                          | VITO            | Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek                                         |
| HBO             | Hoger Beroepsonderwijs                                                           | VKBO            | Verrijkte Kruispuntbank Ondernemingen                                                   |
| IBA             | Individuele Behandelingsinstallatie                                              | VLAMO           | Vlaamse amateurmuziekorganisatie vzw                                                    |
| INBO            | Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek                                           | VMM             | Vlaamse Milieumaatschappij                                                              |
| INR             | Instituut voor de Nationale Rekeningen                                           | VREG            | Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt                                    |
| JOP             | JongerenOnderzoeksPlatform                                                       | VVI             | Vereniging Vlaamse Jeugddiensten                                                        |
| KBO             | Kruispuntbank Ondernemingen                                                      | vzw             | Vereniging zonder winstoogmerk                                                          |
| KCVS            | Kenniscentrum Vlaamse Steden                                                     | WSE             | Werk en Sociale Economie                                                                |
| KEKI            | Kenniscentrum Kinderrechten                                                      | WZUA            | Werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag                                       |
| KSO             | Kunstsecundair onderwijs                                                         |                 |                                                                                         |
| KSZ             | Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid                                           |                 |                                                                                         |
| kWh             | Kilowattuur                                                                      |                 |                                                                                         |
| KWZI            | Kleinschalige Waterzuiveringsinstallatie                                         |                 |                                                                                         |
| LAC             | Lokale adviescommissie                                                           |                 |                                                                                         |
| m               | Meter                                                                            |                 |                                                                                         |
| MINA-plan       | Milieubeleidsplan                                                                |                 |                                                                                         |
| MWh             | Megawattuur                                                                      |                 |                                                                                         |
| n.b.            | Niet beschikbaar                                                                 |                 |                                                                                         |
| NACE            | Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne |                 |                                                                                         |



